

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia X. De causa prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

personarum ex relatione producentis, quæ est in vna respectu alius: ergo si idem posset se ipsum producere, non rectè inferret tota Theologia Pater producit Filium: ergo Pater distinguitur à Filio. Dices hanc illationem esse legitimam, etiam si idem posset se ipsum per secundam actionem supernaturaliter producere, quia productio qua Pater Verbum producit est naturalis respectu personarum, quia in diuinis nulla potest dari productio ad intra, quæ non sit naturalis principio producenti, & termino productio, quia omnis productio ad intra in diuinis est necessaria, & quia nulla causa superior potest excogitari, quæ eleuet aliquam diuinam personam ad productionem ad intra, ad quam ipsa non sit naturaliter determinata, neque ad aliquam productionem ad extra, quia omnes productiones ad extra communes sunt toti Trinitati, & procedunt ab omnipotentia, quæ à nulla alia causa potest eleuari, cum nullum sit principium perfectius omnipotentia neque superius illa, eleuatio autem semper dicit ex parte principij eleuati subordinationem ad principium eleuans, quam omnipotentia respectu nullius comprincipij potest habere, illi enim, utpote principio rerum omnium, omnia sunt subordinata, & ipsa nulli entitati subordinata esse potest. Non caret probabilitate solutio, nihilominus adhuc infit: si non repugnaret idem se ipsum producere, etiam si Pater æternus non posset eleuari ad productionem ad intra, cur dici non posset Patrem habere esse à se eodem modo, quod nunc vera fides illum cognoscit, & postea quàm supponitur esse à se naturaliter se ipsum producere, non per productionem quæ supponat aliã, sed quæ supponat terminum existentem, ita ut si per impossibile deficeret actio, qua producitur per locum intrinsecum non deficeret terminus, qui producitur, quatenus supponitur cum suo esse, quod habet à se ante productionem, etiam si in tali casu realiter deficeret, quia deficeret productio identificata cum Patre, qui supponitur ante productionem à se indistinctam. Dices nullam entitatem posse naturaliter & absque eleuatione produci per productionem non requisitam per locum intrinsecum ad sui existentiam. Contrà, quia licet hoc in creaturis ita contingit, rationem efficacem in diuinis reddi non poterit, cur ita contingere non possit, si eadem entitas posset se ipsam producere, quam ego postea assignabo in principiis negantibus idem posse à se ipso produci. Concludo: ergo nihil posse à se ipso produci, quia ita fert communis hominum apprehensio, & quia iuxta hanc philosophiam melius defenditur mysterium Trinitatis, & probatur distinctio inter Patrem & Filium, ex eo quod Pater Filium producat & Patri, & Filius ab Spiritu sancto, ex eo quod Pater & Filius per modum vnius principij spiritali Spiritum sanctum producant.

Huius conclusionis, quæ propter communem omnium consensum, & propter rationes à posteriori adductas, & quia nullum pro opposita fundamentum adducitur, mihi quidem est omnino certa, hanc à priori rationem contempler. Actio procedens ab hoc principio essentialiter supponit principium existens: ergo essentialiter intrinsecè & per se supponit illud, ad quod ordinatur: ergo intrinsecè & per se semper est otiosa, & implicat ex vi illius fieri id, quod iam non sit factum: ergo ex natura sua repugnat, nihil enim inuenitur in rerum natura, quod per se & intrinsecè sit otiosum & superfluum, & quod ita respiciat finem, in quem ordinatur, ut semper æquè existat finis sine illo, quod ordinatur ad illius existentiam, ac si existeret medium ordinatum ad talem finem. Actionem ab eodem in idem terminatam ita futuram esse certum est, quia illa actio semper supponeret terminum existentem independentem ab illa: ergo æquè existeret terminus siue illa postea succederet, siue non succederet; finem autem actionis esse existentiam effectus fatentur omnes. Dices illam actionem esse vtilem ut terminus existat ex vi illius. Contra: finis actionis est existentia termini secundum se, non enim actio est ut existat terminus per actionem, seu ut existat, & quia terminus non infinitus non potest existere sine actione, ideo inuenta est actio, ut ex vi illius existat terminus: ergo actio, quæ non potest esse utilis ut existat terminus, ex sua natura est superflua, & otiosa, & consequenter repugnans.

Ex hac ratione facile repugnantiam assignabis in tali actione, & solves fundamentum oppositæ sententiæ, quæ tantum petitur ex non repugnantia actionis terminatæ ad

principium. Dices enim talem actionem fore superfluum, & non fore superfluum: propositionem affirmatiuam probauit modo, negatiuam munit principium illud vulgare in Philosophia: Natura abhorret superfluum.

CONTROVERSIA X.

De causa prima.

PUNCTVM PRIMVM.

Statuitur dependentia creaturae à Deo secundum entitatem, & operationem.

§. I.

Dependentia secundum entitatem ostenditur.

NAM vnum principium, à quo reliqua omnia creata trahunt originem ratione naturali compertum est, quia ductus Aristot. illius existentiam agnouit, sunt illustra huius Philosophi verba hoc lib. 2. cap. 4. text. 43. & 44. Sunt etiam, qui mundi huius, aliorumque omnium causam in casum referant, conuersionem enim, & motum eum, qui vniuersum distinxit, & hunc ordinem redegit, casu esse: & hoc sanè admiratione dignum est, quod enim animalia quidem & neque esse, neque fieri à fortuna, sed aut naturam, aut mentem, aut aliquid aliud tale causam esse affirmant, propterea quod è cuiusque sentine non quodvis fiat, sed ex tali otia, ex tali autem homo, & cælum verò, & ea, quæ inter sensibilia diuina sunt, casu efficii censant, taliunquæ eorum nullam, qualis plantarum, & animalium est, causam esse. Doctrinam oppositam errori, quem miratur Philosophus expressè definit Concil. Nic. per illa verba: Fallorem celi & terre, visibilibus omnium, & inuisibilibus. Extant etiam alia illustra Scripturæ testimonia: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ioan. 1. Denique contra illos, qui dicebant Deum ab initio condidisse creaturas, eisque permisisse generationes cessante omni concursu Dei adducit Augustinus tom. 3. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. verba illa Ioannis 5. Pater meus, &c. Ita Augustinus: Contra quos profertur illa sententia Domini: Pater meus & ego modò operatur, & ego operor. Deinde quia non solum magna, & præcipua, verum etiam ista terrena, & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus, & Sapient. 11. quomodo potest aliquid permanere nisi voluisset, aut quomodo quod à te vocatum esset non conseruaret? Accedit illustre testimonium Nazianzeni orat. 2. de Theologia: Quomodo ergo vniuersa hæc rerum moles vel producta vniquam esset vel conseruaret, nisi Deus hæc omnia in rerum natura protulisset, atque conseruaret? Qui de hac re plura videre velit testimonia, adeat P. Suarez disp. 21. Metaphysic. sect. 1.

Creaturas dependere à Deo in conseruari per verum influxum, quem in illas præstet, hac efficacissima ratione euinco. Conseruatio cuiuslibet creaturæ libera est, respectu Dei, ut quælibet in quocumque instanti possit à Deo in nihilum redigere: ergo potest Deus quamcumque creaturam corrumpere: sed non potest creatura corrumpi à Deo, nisi per subtractionem concursus ex vi cuius conseruabatur à Deo: ergo potest subtrahere concursum, ergo illum præstabat: nihil enim potest subtrahere concursum, seu cessare ab illo, quod est idem, ni antea concursum exhibebat. Probo Deum non posse creaturam corrumpere, nisi per subtractionem concursus, reliqua per se patent: Deus non potest creaturam corrumpere per actionem aliquam positiuam, quia omnis positia actio terminatur ad terminum positiuum, & nulla potest terminari formaliter, & immediatè ad non esse: ergo debet illam corrumpere per actionem aliquam negatiuam, seu per negationem actionis, non per negationem actionis, quæ non præcessisset in instanti antecedenti, quia si non præcessisset actio, cuius negatio est in hoc instanti, præcessisset illius negatio in instanti antecedenti corruptionem entitatis positiuæ, in quo existerat talis entitas: ergo per illam negationem non corrumpetur entitas in hoc instanti, cum in præcedenti coexistisset entitas positia, & talis negatio: ergo

ergo corruptio rei debet fieri per negationem actionis, quæ præcesserit in instanti, in quo res durabat, & non sit in instanti, in quo res corrumpitur, in quo incipit talis negatio: ergo corruptio debet consistere in subtractione actionis immediatè præcedentis: ergo ut Deus rem corrumpat necessum est subtrahere actionem, quam exhibebat circa rem durantem: ergo influebat in rem durantem, quod formaliter est illam conseruare.

3. Confirmatur si Deus destrueret entitatem positivam, per aliquam actionem positivam, maximè per actionem, qua producit formam contrariam: per hanc non, quia plures, & forsitan omnes formæ positivæ contrariæ possunt esse simul de potentia Dei absoluta: ergo formaliter positio vnius formæ contrariæ non est destructio alterius: ergo destructio caloris aliquid est distinctum à productione frigiditatis; non positivum: ergo negativum, scilicet negatio actionis, qua conseruabatur. Ultra sunt plures entitates, quæ nullam habent formam contrariam sicuti lux: ergo corruptio lucis non consistit formaliter in productione formæ contrariæ, neque in destructione subiecti, quia destructo subiecto posset lux conseruari per actionem creaturam: ergo corrumpi lucem non importat formaliter corruptionem subiecti, quod etiam perspicuum est, cum frequenter corrumpatur lux, & quævis alia forma subiecto illius permanente. Denum sunt aliæ entitates quæ neque subiectum habent, neque formam incompositibilem: ergo harum corruptio tantum potest consistere in negatione influxus, quo conseruabantur. Vltimò qui diceret formas corrumpi ex defectu subiecti, vel alijs dispositionis, vel applicationis agentis. Rursus teneretur explicare quomodo desineret esse, seu corrumpetur, quod est idem, illud subiectum, vel illa dispositio, seu applicatio, qui nullo modo posset horum corruptionem nisi per subtractionem concursus explirare.

4. Dices entitates corrumpi per subtractionem, seu per non esse ipsarum & non per subtractionem alicuius concursus, ex vi cuius conseruarentur à Deo. Hanc evasionem præcluit totus discursus supra factus, qui probat Deum non posse inducere illud non esse creaturarum, nisi subtrahendo concursum positivum, quem præstabant circa illud esse, quod præcessit illarum corruptionem, & hac succedente denominatur corruptum. Dices Deum corrumpere creaturam substantialem, & concursum, quo conseruabatur ab alia causa secunda, & non ab ipso Deo. Contra: plures creaturæ non conseruantur à causis secundis creatis: ergo in his solutio non potest subsistere. In alijs, quæ conseruantur à causis secundis conseruationem à causa secunda non posse subtrahi, si non dependet à Deo, probatur eadem ratione, qua probauimus creaturas non posse corrumpi à Deo, nisi ab illo conseruentur. Eadem est difficultas in assignando modo, quo Deus inducat non esse conseruationis lucis à Sole, in quam Deus nullo modo phasice influit, ac in assignando modo, quo possit inducere non esse conseruationis, quæ ab illo phasice non dependet. Vltimò posses dicere creaturas conseruari à Deo permissiue, quia tandiu manent in rerum natura, quamdiu permittuntur à Deo, & tunc desinere esse, quâdo illis non datur talis permissio, quia Deus decernit ne ultra duret creatura, quæ hucusque permansit. Contra: si hoc fieri ita posset creatura phasice à nulla dependeret in instanti conseruationis: ergo esset à se: quidquid enim non est ab alio & est, necessario est à se, quia esse à se nihil aliud est quàm esse, & non ab alio. Secundò si in hoc instanti potest esse creatura, quin phasice dependeat ab alio, quando præcessit in instanti antecedenti: ergo etiam si non præcessisset posset esse eodem modo, quia hoc, quod est fuisse antea hic & nunc nihil conducit phasice: ergo non solum potuit esse creatura à se in secundo instanti conseruationis, sed etiam in primo productionis, quod est contra rationem creaturæ, & proprium constitutum Dei, qua ratione omnino improbabile iudico hunc dicendi modum, quia creatura non solum indiget ut Deus non impediat illius existentiam, sed ut illi Deus suum esse tribuat, quod est participatum & ab alio.

§. II.

Creatura non solum secundum suam entitatem sed secundum operationem dependet à Deo.

5. Communis est Doctorum sententia, cui aduersatur Durandus Deum concurrere cum omni creatura ad

omnes actiones excepta peccaminosa de qua aliter sentiunt nonnulli Scholastici apud P. Vasquez l. 2. disput. 129. num. 5. licet communis Theologorum sententia teneat Deum phasice influere in materiale peccati, hoc est in entitatem peccaminosam, cui malitia peccati contingit per ordinem ad libertatem creatam à qua dependet. Tripliciter potest dici Deum non influere cum causis secundis in illarum effectus. Primò dici potest primam productionem effectus non cadere sub obiectum omnipotentis, ita ut dicatur non posse primò Deum producere effectum, quem creatura producit. Conclusionem hanc esse proximam hæresi docet Hurtadus disput. 10. §. 30. quam nullus Catholicus docuit. Durandus enim, qui asserbat creaturas operari, Deo phasice non concurrente, dicebat Deum posse producere creaturam, quam causa secunda producebat. Secundò posset dici Deum neque concurrere neque posse concurrere cum creatura ad effectum producendum, etsi eundem se solo posset producere, sententiam hanc erroris damnant Soar. & Hurtad. supra. Tertiò dici potest Deum posse immediatè concurrere cum creatura, & posse non concurrere, hanc sententiam tam absurdam non esse docet Hurtadus, verumtamen Suar. supra. affirmat errorem esse asserere Deum de facto non concurrere, abstrahens à diuersis modis, quibus potest hæc conclusio defendi. Ego de censuris imponendis non curo, sed assero hos omnes dicendi modos esse omnino à veritate alienos, de factoque Deum concurrere ad omnem effectum producendum simul cum omni causa secunda, à qua producitur.

6. Probo hanc conclusionem: sicuti Deus potest impedire in instanti sequenti conseruationem caloris, qui modò existit, potest impedire productionem caloris, qui potest produci à causa secunda, sed Deus non potest impedire conseruationem caloris (idem dico de quocumque alio effectus) in instanti sequenti, si Deus non esset conseruator calorem per influxum producentem à Deo, ut probatum est: ergo non potest impedire productionem caloris si effectus hoc esset producendus per influxum, qui à Deo procederet. Confirmatur: entitas ut primò existens, & ut conseruata, tantum differt extrinsece, eadem enim in primo instanti, in quo fit, dicitur produci, & in vltioribus etiam si per eundem influxum suum esse recipiat, conseruari dicitur: sed existentia huius entitatis non posset impediri in secundo instanti si in illo non dependeret à Deo: ergo neque in primo posset antecedenter impediri à Deo si ab ipso non dependeret: ergo sicuti ex eo quod Deus potuerit antecedenter impedire existentiam huius effectus in hoc secundo instanti, in quo est, inferimus in hoc secundo instanti entitatem dependere à Deo. Sic similiter ex eo quod Deus potuerit antecedenter impedire existentiam huius effectus in hoc instanti in quo est, inferre debemus hanc entitatem in hoc instanti dependere à Deo per influxum, quem præbet in illam: ergo entitas dependet à Deo non solum in instanti, in quo fit sed etiam in instanti in quo conseruatur: ergo causa prima influit cum secunda in effectum in primo instanti in quo producit, & effectus ab vtraque dependet: ergo secunda sine consortio primæ non potest operari: ergo dependet in operari à prima cum illa cooperante.

7. Putat Arriaga Deum posse impedire operationes causarum præcisè per negationem permissionis, seu voluntatis, qua velit ipsas operari, quia licet actio non dependeat à Deo tanquam à principio, potest dependere à voluntate Dei tanquam à conditione, sicut dependet ab approximatione. Sententiam hanc amplexus fuerat Hurtadus, qui asserit nullum fore inconueniens aliquam creaturam effectum producere à Deo phasice non influente, licet de facto in omnes influere certum putet. Idem explicat Hurtadus exemplo appetitus imperantis actiones externas absque vilo influxu phasico: ergo eodem modo potest Deus impedire actionem causæ secundæ absque vilo influxu phasico, ita ut creatura non proficiat in actionem non peccaminosam, nisi prius decreuerit existentiam actionis, neque in peccaminosam, quovisque voluerit illam non impedire, quod posset facere per decretum, quo efficaciter Deus decerneret negationem actionis peccaminosæ. Nec placet doctrina, neque moueor exemplis. Actus appetitus & exequutio ab hoc imperata procedunt ab eadem anima, ac proinde mirum non est, si anima per actum quem ipsa producit, & per quem formaliter appetit deter-

minetur ad operationem præstandam ab ipsa. Actus verò voluntatis diuinæ Deum formaliter volentem constituit, & non causam secundam operaturam, ac proinde ratio, propter quam potentia exequens operationes externas ab actu appetitus non influente determinatur, non reperitur in causa secunda respectu actus voluntatis diuinæ. Aliud exemplum, quod adducit Arriaga de approximatione haud efficax est. Approximatio est circumstantia efficiens agēs & passum, & ex parte vtriusque dicit propriam cuiuslibet præsentiam, qua intrinsecè afficitur volitio verò diuina omnino est extrinseca respectu causæ creatæ: ergo longè diuersa est ratio de approximatione, & de volitione. Ex hac rationis disparitate, qua exemplum irritum fuit, argumentum conficio contra solutionis doctrinam. Volitio Dei est omnino extrinseca causæ secundæ: ergo si aliquem effectum ad extra physicè ab illa dimanantem non habet, non potest creaturam determinare ad hoc vt operetur, vel non operetur, quia volitio obiecti formaliter vt volitio tantum denominat obiectum volitum, quod non est formaliter esse effectum: ergo vt Deus me determinet ad operandum, non sufficit Deum velle, sed velle volitione quadam effectiua, ex vi cuius physicè Dei omnipotentia influat in effectum ad quem me determinat. Rem explico, & declaro: eatenus volitio Dei, qua decernitur effectus præstandus à Deo dicitur efficax, quatenus illa posita omnipotentia indefectibiliter operatur, quod si omnipotentia non operaretur posita volitione, effectus non esset, & eatenus volitio Dei, qua decernit effectum à me præstandum, est efficax, quatenus omnipotentia concurrat simul cum virtute, quam ego habeo ad effectum: ergo si Deus non physicè influeret in effectum non posset illius existentiam physicè determinare. Antecedens probō. Finge tibi, Deum nihil posse operari, & decernere meam operationem, possem ego non obstante tali decreto non operari, quia Deus nullas vires haberet, quibus me posset ad operandum compellere, & decretū me omnino immutatum relinqueret, & in creaturis non cognoscitur nullo modo posset tale decretum ad operationem conducere: ergo præcisè per hoc, quod est velle, vel nolle Deum, si illius volitio physicè efficax non esset, creatura non determinaretur ad operandum, vel non operandum. Neque refert decretum extrinsecum libertati formaliter libertatem destruere, & actum primum liberum destruere, quando ex natura sua est efficax, & antecedens effectum, quia hoc habet ex eo quod physicè influat in volitionem media omnipotentia, quod si non efficeret, libertatem non lederet, neque ad efficientiam actus voluntatis immediatè conducere posset.

Argumentor secundò ad hominem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propriè, & verè causa: sed causa remota in doctrina Hurtadi non est propriè causa: ergo nullus est effectus, cuius Deus non sit causa proxima, quæ tantum est verè & propriè causa in doctrina huius auctoris. Distinguit Hurtadus maiorem propositionem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propria causa in actu primo concedit, in actu secundo, negat, quia Deum posse omnem effectum immediatè producere ad illius perfectionē spectat, illum tamen in actu secundo non producere non arguit imperfectionem in Deo. Non dubito imperfectionē non esse in Deo non producere effectum, quem potest producere, quod scire oportet, est, an ex suppositione, quod effectus existat imperfectionem arguat in Deo, existeret quin Deus sit propriè causa illius, vel huiusmodi existentia sine dependentia à Deo tanquam à vera causa repugnātiā dicat ex parte creaturæ, id ego probare intendo. Creatura eo ipso quod sit finitum & limitatum, debet contineri in omnipotentia, ita vt licet de facto non dependeat à Deo, saltem posset dependere ab illo tanquam à vera causa, vt fatetur Hurt. ergo hoc, quod est contineri in omnipotentia, & posse immediatè dependere ab illa tanquam à virtute & potentia æquè debet conuenire actioni, ex vi cuius terminus producit, & termino per actionem producto, quia tam actio, quam terminus æquè habet rationem creaturæ: ergo omnis actio eo ipso quod sit, necessariò actu dependet à Deo. Probo consequentiam: actio non potest dependere à principio, à quo actu non dependeat, quia cum dependeat per suam entitatem, non est indifferens ad dependendum ab hoc principio: ergo ab illo, à quo actu non dependet, dependere non potest, & ab illo, à quo dependere potest, actu dependet: ergo implicat dari actionem, quæ actu non dependeat à Deo, & possit ab

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

illo dependere: sed non potest dari actio, quæ non possit dependere à Deo: ergo non potest dari actio, quæ de facto non dependeat à Deo. Diceret aliquis illam actionem dependentē tantum à causa creatā per se ipsam posse à Deo dependere per interiectam actionem. Hanc doctrinam non admittit Hurt. qui non concedit posse dari actionem terminatam ad actionem, quæ si in aliquo casu posset admitti, admittenda non esset circa actionem immediatè & per se adequatè dependentem ab alio principio, quia actio reflexa terminata ad actionem adequatè dependentem intrinsecè esset superflua, quia intrinsecè respiceret terminū, qui illa sublata eam existentia haberet, ac si esset alia actio reflexa. Hoc argumento ad hominē vsus sum contra Hurtad. qui concedit causam remotam non esse propriè causam in sententia verè affirmante causam remotam esse veram causam, quod ego verum iudico de causa remota actu influente in proximam, etiamsi actio immediatè non dependeret à Deo, Deus verè esset causa illius, licet tantum remota. Quapropter contra sic opinantes primum argumentum est adducendum, vel probandum, esse inconueniens Deum non posse esse causam proximam cuiusvis actionis creatæ.

Ex his rationibus facilè soluitur quæstio, quam disputant recentiores cum Arriaga num. 8. an possit Deus pro libito cessare à concursu immediatè in actiones creaturæ, substituendo aliam causam loco sui. Cui negatiuè respondendum propter rationes iam dictas, scilicet quia illa causa creatā operaretur cum alia secunda independentē à Deo, & quia Deus non posset esse causa proxima actionis dependentis ab illa, & non à Deo. Deinde quia si creatura non indigeret concursu immediato Dei ad operandum, neque indigeret concursu aliis concausæ creatæ: in ratione enim causæ creatæ sufficientem virtutem habet igitur ad producendum alium ignem, quod si de hoc igni existenti neges, saltem posset Deus creare alium ignem, aliaue creaturam habentem virtutem ad præstandum per se ipsam totum influxum, quæ modò posset præstare hic ignis existens, & alia concausa, quæ supplere diceretur vices causæ primæ. Vltimò ratio propter quam concedimus Deū concurrere effectiue cum causis existentibus est, quia de ratione creaturæ est, non posse concurrere sine consortio causæ primæ, & quia de ratione causæ est effectiue concurrere cum omni creatura: sed quidquid esset substituentium distinctum à Deo esset creatura: ergo non posset concurrere sine consortio causæ primæ, & de ratione causæ primæ esset cum illo, quodcumque esset immediatè concurrere.

§. III.

An effectus dependeat à causa prima & secunda per eundem influxum.

Vicimus iam causam primam semper influere cum secunda in effectum. Restat modò definiendum, an vtraque causa per eundem indiuisibilem influxum, vel per diuersum influat in effectum? Influere per eundem docet D. Thom. cum aliis apud Patrem Soar. disp. 22. Met. sect. 3. quod fert communis Philosophorum sententia, & mihi omnino certum est. Non debet esse quæstio: an creatura dependens à causa prima, & à secunda, per alium influxum adequatum vel inadequatum dependere possit à Deo non tanquam à causa prima præcisè: sed tanquam principio specialiter concurrente, per hunc peculiarem influxum, & per concursum alium per quem cum causa secunda causæ primæ adimplet officium: de hoc enim non est quæstio inter auctores, neque vllus hac ratione posse Deum concurrere concursu distincto ab illo, cum quo causa secunda concurrat negabit, dum concedatur simul concurrere per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Quæstio est: an causa prima influat per eundem influxum per quem influat secunda? & an in ratione causæ primæ teneatur per alium distinctum influere in omnes effectus: quam sic explicatam duplici conclusione definio.

Dico primò: Deus immediatè influat in effectum per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Probo influxum, per quem influat causa secunda, essentialiter dependet à Deo: non per alium influxum superadditum, quia actionis non datur actio: ergo creatura ex vi eiusdem influxus immediatè dependet à causa prima, & à

causa

causa secunda; quia implicat influxum dependere ab aliquo, a quo non pendeat effectus ex vi illius, quia effectum dependere à principio, nihil aliud est, quam influxum, ex vi cuius fit effectus, dimanare à principio. Dices, posse influxum per se ipsum immediate dependere à causa secunda, tanquam à principio inadæquato, & media alia actione à causa prima. Rectè enim potest dari entitas, quæ fit actio immediate dependens ab hoc principio, & fit terminus mediæ alia actione dependens ab alio principio. Contra hunc dicendi modum in primis obijcio: sine fundamento dici, posse dari actionem terminatam ad aliam actionem. Quod, si de potentia Dei absoluta posset contingere vel daretur aliqua actio, quæ est per se ipsam dependenter ab hoc principio inadæquato; tamen, etiam indigeret alia actione superaddita, mediæ quæ dependeret ab alio principio, similiter inadæquate, ut per se ipsam, & media alia actione ab utroque principio adæquato penderet; in qua actione non facile repugnantia illa poterit deprehendi: at ita contingere de facto, nullo probabili fundamento dici potest; cum possit Deus simul cum creatura per eandem actionem influere, & absque necessitate has actiones multiplicare contra communem sententiam, fas non est. Adde in actibus liberis, quos exercet creatura, non posse reperiri huiusmodi influxum; quia si volitio, quam exercet mea voluntas, dependeret ab alia actione, quam Deus exerceret, tota indifferentia, quam haberet actio voluntatis à me procedens, esset determinata in causalitate, quam supponeret, qua posita non posset non esse; ac proinde actio meæ voluntatis nunquam esset libera formaliter; sicuti in opinione, quæ distinguit in actu voluntatis actionem, & terminum, tota libertas exercetur in actione: quia posita actione non potest non esse terminus. Deinde libertas illa, quam haberet actio meæ voluntatis derivata ab actione, quam supponeret, non denominaret meam voluntatem liberè operantem; quia denominatio ad existentiam meæ actionis volitivæ non procederet à me, sed à Deo illam determinante, cum determinabat causalitatem procedentem tantum à Deo, quam ego non possem determinare; quia non à me procederet, & nihil potest esse liberum, & determinabile respectu principij, à quo non procederet.

12 Dico secundò: Causa prima non concurrat ad effectum per alium influxum distinctum ab influxu, quem præstat causa prima ex vi muneris primæ causæ. Ratio est: quia sufficienter intelligitur causam secundam dependere in operari, & effectum dependere à causa prima, ex eo, quod influxus, quo causa secunda operatur, dependeat à prima, & quævis insufficientia, quam virtus creata haberet respectu effectus, posse suppleri ex eo quod causa prima per eundem influxum simul cum secunda influeret in effectum: ergo dandus non est influxus specialis, medio quo causa prima influat in effectum, distinctus ab illo, per quem effectus à causa prima, & à causa secunda indissolubiter fluit. Antecedens constabit ex solutione, & impugnatione fundamenti, quo alium influxum specialem à Deo provenientem nonnulli adstruunt.

13 Dicunt propugnatores huius influxus, creaturam illo indigere, ut essentialiter dependeat à Deo, & hac ratione asserunt omnem creaturam dependere per influxum seculum identificatum à Deo essentialiter, & per alium influxum superadditum dependere à causa secunda, & à prima; asseruntque hunc influxum procedentem à causa prima, & à causa secunda, utpote effectui superadditum non esse illi essentialem; quia quod est de essentia rei debet esse cum illa identificatum: ac proinde, ut creaturæ omni constituent dependentiam essentialem à Deo, mediantur dependentiam quamdam identificatam cum effectui, per quam essentialiter à Deo dependet. Pro hac ratione solvenda duplicem dependentiam te distinguere oportet in effectui respectu causæ, & in creatura respectu Dei: quædam est per modum actus primi, quæ strictè loquendo propriè non est dependentia sed exigentia actus secundi, qui formaliter est dependentia. Hanc dependentiam per modum actus primi, seu potius hanc exigentiam dependentiæ fatemur esse essentialem effectui & identificatam cum illo, eandemque semper invariata respectu eiusdem effectus; ex vi cuius exigitur dependentia formalis, non est determinata; sed hæc, vel illa. Dependentia per modum actus secundi, quæ est dependentia formalis, & quæ propriè dependentia dicitur, est actio, qua dependet effectus. Hæc ita est

necessaria ad effectus existentiam, ut neque de potentia Dei absoluta possit effectus existere nulla data actione ad ipsum terminata, licet illa actio, quæ de facto datur ad existentiam effectus, & quæcumque alia, quæ loco illius dari posset, realiter ab illo distinguatur. De hac dependentia actuali effectus à causa prima diceret aliquis non esse essentialem effectui, propter rationem iam factam de distinctione reali, etsi illi summè sit necessaria adeo, ut de potentia Dei absoluta suppleri non possit defectus omnis dependentiæ; ita ut sine illa effectus existat: & hoc tantum probat obiecto supra facta, & in hoc sensu in re nihil falsum diceret qui assereret dependentiam actualem creaturæ à creatore non esse essentialem creaturæ; quia tantum intenderet significare non esse identificatam cum creaturæ; quod verum est. Et ita dicimus de essentia hominis esse materiam, formam & unionem, & non dependentiam actualem seu actionem, quam homo per suam essentiam exigit, etsi de potentia Dei absoluta non possit esse sine illa. Nihilominus censo dicendum non esse, dependentiam actualem esse essentialem creaturæ; ne detur occasio errandi imperito vulgo, quod puret effectum posse existere sine dependentia actuali à Deo, quod falsum est. Ex hac doctrina facile dissolvitur fundamentum oppositæ sententiæ distinguendo illud antecedens: creatura essentialiter dependet à Deo dependentiā in actu primo; concedo: dependentia in actu secundo, subdistinguo illud *essentialiter*, essentialiter, hoc est summè necessariò, ita ut de potentia Dei absoluta sine dependentia esse non possit, concedo antecedens: essentialiter, hoc est intrinsecè, & per suam entitatem, nego antecedens.

Nec mihi sat est argumentum supra factum dissolvere 14 positiue: fundamentum huius sententiæ impugno. Si creatura haberet seculum identificatam influxum, seu actionem, ex vi cuius dependeret à Deo, influxus ille, seu illa actio esset creatio: ergo forma equi ex vi actionis, qua dependebat ab alia causa secunda, vel à Deo supplente vices illius, esseteducta: ergo eadem forma equi de facto esseteducta, & creata. Probo antecedens: forma equi ex vi influxus seculum identificati, quo dependeret à Deo, non dependeret ab aliquo subiecto, neque inadæquate: sed influxus, seu actio, qua producit terminus, qui ex vi illius non dependeat ab aliquo subiecto, est creatio: ergo talis influxus identificatus cum forma esset creatio. Minor est certa, & consequentia legitima: maiorem probo: forma equi per se ipsam non dependet, neque inadæquate à subiecto, quia si loco actionis generatiuæ, quam terminat, alia creatura substitueretur, eadem forma equi perseveraret sine dependentia adhuc inadæquata à subiecto, quam si per suammet entitatem haberet, non posset unquam non habere: ergo non dependet à subiecto per influxum, seu actionem identificatam cum forma, quæ semper esset eadē permanente eadem forma, cum qua identificatur: ergo forma equi crearetur ex vi influxus seculum identificati, si per se ipsam immediate dependeret à Deo. Insuper educitur per actionem, ex vi cuius dependet à causa creata: ergo simul educeretur, & crearetur, si per se ipsam dependeret à Deo, & per actionem superadditam à principio creatogenerante.

§. IV.

Mens peregrina Dola expenditur, quā in sententiam Durandi de concursu cum causis secundis abierit.

15 Postquam hæc scripseram, vidi librum scriptum à Patre Ludouico à Dola Ordinis Capucinatorum sancti Francisci, quem inscribit, *Disputatio quadripartita de modo coniunctionis concursus Dei & creature ad actus liberos ordinis naturalis præsertim ad actus prauos aduersus prædeterminantium, & assertorum scientiæ mediæ opiniones*. Supponit hic auctor & non paucis probare intendit, primā parte disputationis difficultates, & quæstiones, de quibus contentunt physicæ Prædeterminantes & Authores scientiæ mediæ, totam suam originem duxisse ex eo quod utrique admiserint Deū concurrere immediate cum creatura ad proprios actus producendos concursu simultaneo immediato, & identificato cum eiusdem creaturæ concursu. Ex hac propositione, seu hypothesi philosophica non solum ait originem duxisse controuersias & contentionem inter Catholicos

tholicos, sed duas præ cæteris pestilentissimas Sectariorum hæreses, quibus humana libertas impetitur, & peccatum nostrum Deo auctori adscribitur, præcipuum erroris fundamentum posuisse.

16 Hæc cum vidisset, ait Dola, applicuisse animum, cum ob adiuvandos & hæreticos in hac parte reducendos, tum ob finiendam maximam istam Theologorum à quinquaginta plus minusve annis aduersum se inuicem pugnantium dissensionem, ad eruendam euellendamque hæresum inter infideles & contentionum inter Catholicos radicem, ut ramorum vitium in radice procuraret, & ita extinctis infidelium hæresibus, & Catholicorum contentionibus & controuersis, depositis illi luce fidei veræ fruerentur, & hi quæto atquo pæcato gauderent animo. Hæc assequi sperat Dola, negando Deum immediatè concurrere cum voluntate concursu simultaneo & identificato cum concursu ab ipsa voluntate procedente ad actus ordinis naturalis, quod iam diu Durandus, quem ipse in hac re sequitur, affirmavit de omnibus causis, & apud omnes ferè Scholasticos non benè audiuit, plures enim auctores, quos refert ipse Dola 4. part. cap. 8. num. 5. Durandi sententiam periculosam, temerariam, & erroneam appellant. Nec desunt qui oppositam fidem sanctam esse pronunciant, quod neque ipsum Dolam latuit, ut constat ex citato loco. Non semel queritur hic auctor, nonnullos ut suam sententiam omnibus inuicem facerent, nimis durè illam interpretatos esse ac retulisse, ac si ipse negaret concursum Dei ad actus liberos nostros, abique alio addito, à qua mente longè alienus est, admittit enim concursum Dei ad omnes effectus, ex vi cuius omnium prima causa dicitur, & causa secunda primæ subordinata censetur, ideoque ait quotiescumque negasset concursum illum, quem prædeterminantes & scientiæ mediæ assertores admittunt addidisse concursum Dei proximum immediatum identificatum aut indistinctum ab operatione creature. Neque ideo putandum est admisisse Dolam concursum immediatum Dei distinctum à concursu creature, quod non addè à veritate aberraret, asserit enim 1. part. cap. 2. in fine pro eodem usurpare concursum Dei immediatam & concursum identificatum cum concursu creature, negatque posse esse immediatum & distinctum à concursu creature, quod nonnulli auctores dixerunt, quos ipse impugnat part. 2. cap. 11. Itaque asserit hic auctor Deum concurrere ad actus naturales nostræ voluntatis, & sic ad omnes alios effectus naturales concursu causæ primæ, qui tantum est mediatu, & remotus, ex vi cuius Deus conseruat causam seu virtutem causæ abique eo quod immediatè influat in effectus. Sic multis in locis præcipuè in fine totius operis, ubi conclusionem ex omnibus, quæ præmiserat proponit. Asserit insuper hic auctor 4. part. cap. 17. num. 5. non esse indispensabiliter necessarium, ut omnis causa creata dependeat in suo esse à Deo proximè & immediatè producente & conseruante, quia potest dependere ab ipso mediatè & remotè, nimirum mediante alià causâ secundâ, per quam dumtaxat insituit Deus, nimirum producendo & conseruando illam causam, quæ postea per semetipsam ad effectum proximè producendum sufficit.

17 Profectò nihilo minùs indigebunt prædeterminantes (loquor verbis ipsius Dolæ) & scientiæ mediæ assertores ad suas litterarias contentiones componendas, quàm hoc arbitrio, cum quia has sedare non vtile, sed perniciosum esset vtilissimamque ipsas acuire, dum enim vna sit utrumque mens, vnâque voluntas veritatem indagandi & aperiendi, easdemque veritates Catholicas acerrimè propugnandi, huiusmodi enim intellectum speculatiuæ contentiones Religiosorum virorum voluntates religionis & charitatis vinculo obstrictas non propulsant, omnes enim sunt eiusdem vineæ Domini operarij, qui licet variis modis, eidem Domino gloriam proprio labore procurant, cui in perpetuis suis lucubrationibus & non quæstui propriæ gloriæ, inanis semper, inferuiunt. Neque parum incrementi vtrique sententia accepit ex impugnatione alterius, quæ occasionem dedit solertiùs vtriusque rationes inquirendi, & solidiora fundamenta vtrique iaciendi, & veritatum Catholicarum splendore est maximus ut ad easdem semper diuersi aditus pateant, quos illustret ratio, quia etiam conclusionem quam propugnandum Dola suscepit vtrique auctorem classi persuaderet, quod longè aberit, & supra vires cuiusque litteratissimi hominis semper eff-

Franc. de Quijedo, Philosoph. Tom. I.

set, adhuc illis semper præcipua imò tota contendendi & disputandi materia superesset: quod nonnullos sibi obiecit se ait Dola, quibus credere satis consultum ipsi fuisset, & quisque mediocriter in his Scholis versatus facillè percipiet, & ego impræsentiarum paucis indicabo. Contendebat olim prædeterminantes cum authoribus scientiæ mediæ: An Deus futura conditionata libera cognosceret certò & infallibiliter. Nonnulli Thomistæ circa hæc futura Deo tantum coniecturalem scientiam tribuebant. Sic sentiebat olim Cabrera, qui prior hanc sententiam edidit, 3. part. q. 1. art. 3. disp. 1. §. 22. n. 389. tom. 2. quæst. 62. art. 1. disp. 12. §. 6. conclusionem 3. n. 147. Eandem fusè conatur probare Ledesma disp. 2. de scientia futurorum contingentium in secunda sententia pag. 579. concl. 1. & pag. 591. & sequentibus. Eadem ut probabilem defendit Curiel, lib. 2. contr. 7. art. 1. n. 37. Consentit Cabecudo, 3. part. q. 62. art. 5. sua quæst. 2. ad duodecimum argumentum. Aliter sentit Nauarretus 1. part. quæst. 14. controuers. 56. §. 2. conclus. 6. & sequentibus. Qui solus affirmat nullam scientiam formaliter in Deo exilire huiusmodi conditionatorum, sed tantum eminenter.

18 Postea verò iam testimoniis scripturæ conuicti vnanimè asserunt Thomistæ omnes, Deum certò & euidenter cognoscere omnia futura conditionata libera, affirmat tamen hæc cognosci in decreto absoluto, quod Deus habet circa objecta conditionata, quod illorum scientiam præcedit, in quo tanquam in objecto primario cognoscuntur, quia in seipsis veritatem non habent, ex vi cuius possint immediatè actû diuinæ scientiæ terminare. Hoc decretum totis viribus contendunt exterminare assertores scientiæ mediæ, & circa hanc quæstionem mutuo vtrique Doctorum acies in alteram toto impetu irruunt. Quomodo ergo litem hanc cõponat Dola ablato concursu immediato Dei ad actus liberos nostros? Quæ verò connexio inter hanc thesim & illam de qua vtrique contēdit Schola potest inueniri? nullam profectò meditabitur diuturnus Dolæ labor. Legi auctorem hunc dicentem 1. part. cap. 6. solummodò iactasse homines, qui sunt penitus illiterati, neque quæ loquuntur, intelligunt, thesim, quam propugnandam suscepit, esse omnino impertinentem ad quæstionem prædictam diuindam, verum tamen illiterati hominis celsura non me terret, cum Dolam legam totum in harum quæstionum affinitate explicandâ, & tantum apud ipsum reperiam auctores, qui asserunt futura conditionata non cognosci in seipsis & indigere hoc decreto prædeterminatiuò, ut Deus euidenter illa cognoscat, eosdem physicam prædeterminationem propugnare: illos verò, qui asserunt Deum in seipsis huiusmodi conditionata cognoscere, neque his decretis indigere, neque has prædeterminationes admittere.

19 Demum acerrima concertatio est inter auctores vtriusque scholæ circa efficaciam auxiliorum, quibus Deus specialiter providet prædestinatis, & non reprobis, qui tantum auxiliis sufficientibus ad gloriam consequendam præueniunt, & circa modum, quo Deus discernit prædestinatum à reprobo, ita ut ille salua suorum actuum libertate certissimè & infallibiliter finem consequatur ex speciali gratia Dei, & iste non ex auxiliorum defectu, sed ex eo quod auxiliis diuinæ gratiæ non annuat, quibus antecederet saluus fieri potuit, in æternum damnetur. Quam quæstionem prædeterminantes suæ prædeterminationis ope definiunt, & assertores scientiæ mediæ, huius beneficio dirimunt, vtrique obliti concursus simultanei, de quo non curant ad præsentem quæstionem dirimendas. Quid ergo Dola præsumit componere inter has scholas negato concursu immediato Dei ad effectus naturales producendos? Hanc sibi obiectionem Dola proposuit 1. part. cap. 9. n. 6. cui respondet primò nondum esse facultatem imprimendi de auxiliis gratiæ, quæ datur ad actus supernaturales, propter quod in titulo opusculi præfixit sermonē habiturum de concursu Dei ad actus naturales præsertim prauos, eo quod nullo decreto, quod ad illum peruenerit, prohibeatur de hoc concursu disputare. Veneror obedientiam Religiosi viri, verum tamen non ab illo petitur, ut propositis dirimat quæstiones, & inter vtramque sententiam proferat, thesimque in hac materia propriis rationibus stabiliram defendendam suscipiat, sed ut explicet quod ipse defendendum suscepit, quomodo videlicet harum quæstionum difficultates de medio tollantur, ablato concursu simultaneo Dei cum causis secundis ad suos effectus producendos.

X 2

Secundò

20 Secundò respondet ibidem, quod si dicatur Deum non concurrere ad actus nostros liberos tamen si supernaturalibus influxu primo & indistincto, & gratia præueniens constituitur in actu vitali supernaturali, quo illustratur intellectus, & in inspiratione similiter vitali, & supernaturali voluntatis in qualitate præcedente consensum nostrum liberum, à quo etiam separari potest, & de facto sæpissimè separatur, nimirum quoties diuinæ vocationi resistimus, facile erit demonstrare nihil inde præiudicij humanam libertatem accipere, quia evidens est cum huiusmodi vocatione, & qualitate supernaturalibus consensum nostrum etiam in sensu composito reperiri posse. Non doli priora verba, sed Dola refero. Id, quod facile Dola visum est, materiam subministrat omnium disputationum, quæ in materia de auxiliis tractantur, inter vtriusque Scholæ authores. Non facile, sed summè difficile visum est Thomistis gratiam efficacem constituere in actu vitali intellectus & voluntatis, & in qualitate quæ in sensu composito cum consensu potuit componi, quod tota illorum Schola vno ore denegat, neque sine maxima Thomistarum iniuria proferre potuit Dola, evidens esse gratiam efficacem in sensu composito & efficaciam auxiliorum posse cum negatione assensus componi, quod ipsi acerrimè inficiantur, totamque ipsorum doctrinam, si admitteretur, euerteret: Demum totos nervos exercent Thomistæ ut defendant non posse à causa indeterminata, hoc est, non præuentà aliâ motione effectum determinatè procedere, & facile putat Dola omnes Thomistas cum assertoribus scientiæ mediæ componere, ponendo gratiæ efficaciam in actu voluntatis & intellectus, & qualitate, quæ sunt indifferentes vt in actu secundo coniungantur cum assensu & consensu. Scio certè gratias non actus Thomistas Dola propter modum, quem inuenit componendi: Controversias inter ipsos, & authores scientiæ mediæ, quod in mentem venisse non debuerat hominis Thomistarum principiis mediocriter instructi.

21 Respondet tertio ibidem eos, qui hac disputatione de concursu Dei simultaneo mediocriter fuerint versati, facile intellecturos, ex his quæ dicta sunt de concursu Dei ad actus supernaturales. Ceterum cum ipse difficultates, quæ in concursu simultaneo reperiuntur, non alio modo soluat, nisi negando dari talem concursum simultaneum, nescio ego, quomodo ex doctrina tradita circa concursum, quem negat, possint solui prædictæ difficultates, ni in his questionibus negetur illarum subiectum (quod illas à fide, & sine ingenti amentia fieri non potest) sicuti negavit ille subiectum, circa quod difficultates istæ procedebant, à qua mente longè abest religiosus Dola.

22 Demum quia opus suum inscripsit Dola, aduersus prædeterminantiam, & scientiæ mediæ assertores, placet omnibus notum fieri, quid contra assertores scientiæ mediæ scripserit Dola, (viderint alij authores quid contra ipsos dixerit, in quos non pauca congerit.) Mitto negare concursum causæ primæ cum secunda ad actus naturales, quod contra prædeterminantes & scientiæ mediæ assertores & contra communem ferè omnium sententiam pronunciat, & venio ad illa, quæ specialiter de scientiæ mediæ pronunciat, & de his quæ specialiter illius authores docent, & de quibus cum Thomistis certant. In primis scientiam mediæ re & nomine amplectitur: sic ille 1. part. cap. 3. num. 9. Ceterum de nomine scientiæ mediæ, est enim veluti mediæ inter scientiam simplicis intelligentiæ & illam visionis, quemadmodum futura sub conditione, quæ sunt illius obiecta neque expectantur ab ea præcisè vt possibilia neque vt absolute futura, sed veluti medium quendam statum habentia, scilicet veluti conditionatè futura, propter quod scientiæ illi nomen attributum est satis accommodatum, scientiæ conditionatæ aut scientiæ mediæ. Quod autem patronos illius vocamus modernos assertores scientiæ mediæ, non id ita accipiant velim, quasi nos existimemus scientiam futurorum conditionatorum esse novitium commentum propter illam aliqui immerito appellant. Fateamur enim eam esse à sanctis Patribus agnitam, intellectam, traditam. Hæc ille: deinde folio ultimo totius operis pag. 1. sit scribit ipse Dola: Assertores quoque scientiæ mediæ maximam omnino promereri laudem, quod evidenter ostenderint prædeterminationes physicas in rigore illo secundum quem à nonnullis defensoribus suis explicari solent, nequaquam esse tolerandas: & scientiam conditionatam omnino esse necessariam intellectui diuino insinuat peripicaci: præsertimque esse utilissimam ad prudenter faciendâ decreta prouidentie ac sapientiæ Dei. Profecto, mo-

destiæ causa numquam ego tantum laudis deferrem scientiæ mediæ propugnatoribus, quantum prædictis verbis Dola tribuit.

Id quod in assertoribus scientiæ mediæ Dola displicet, est vsus huiusmodi scientiæ, quia illi putant ipsius assertores, omnia, quæ ad nostram libertatem spectent, facile componi, quod falsitatis plenum esse ait numero citato, ideoque prædeterminantes plurimum utilitatis Theologis omnibus atque adeo toti Ecclesiæ attulisse dum fortiter obstitere ne scientia mediæ existimata fuerit vniuersum negotium conciliationis libertatis nostræ & diuinæ innocentie & sanctitatis, aliisque difficultates affines explicari per eam posse. Porro cum hunc vsum scientiæ mediæ in illius assertoribus Dola improbare affirmet, placet in medium adducere quomodo eadem scientiæ vtatur Dola, seu quam utilitatem Deo huiusmodi scientiam afferre fateatur, & ad quid necessariam esse huiusmodi scientiam affirmet. Afferit in primis testimonio modo relato utilissimam esse ad prudenter faciendâ decreta prouidentie ac sapientiæ Dei. Deinde 1. part. cap. 7. vt explicaret quomodo posset componi infallibilitas diuinæ prouidentie circa prædestinatos, & circa actus nostros liberos cum libertate nostræ voluntatis, concordiam hanc scientiæ mediæ beneficio fieri affirmat, quia cum Deus per scientiam mediæ cognoscat quid voluntas sit facturâ, si Deus hunc actum intendat, vel illum permittat: Deus (sunt verba Dola loco citato, numero tertio) de actu nostro à se volito & intento erit securissimus, quia nullum efficaciter intendet actum, neque statuet permittere aut efficere, vt solus actus à nostra libertate liberè fiat nisi quem iam ante & secundum rationem prius per scientiam conditionatam præiudicat liberè à nobis esse producendum, si voluntas nostra in his vel in illis occasionibus ponetur. Deinde paulò inferius. Et sic patet qualiter admissa nostra scientia reformatur illo principio Philosophico facile sit intelligere & explicare quomodo in eadem actione libera tam naturali, quam supernaturali, due ille conditiones & infallibilitatis & contingentie vniui possint, quæ videbantur esse contrariæ, siquidem infallibilitas prouenit ex scientia conditionata Dei, libertas autem ex eo quod Deus neque prædeterminet voluntatem, neque cum ea concurret proximè, &c. Continent hæc verba totam medullam doctrinæ, quam tradit vniuersa nostra Societas de scientia conditionata, de illius vsu, utilitate, & necessitate: ad hoc enim nostri Authores illam in Deo exposcunt vt saluâ nostrâ libertate subsistat infallibilitas diuinæ prouidentie, quod verbis relatis defect Dola scientiæ conditionatæ. Hanc fuisse mentem omnium Doctorum nostræ Societatis dubitabit nemo, qui in illorum scriptis mediocriter fuerit versatus. Legatur noster Molina præcipuus huius scientiæ propugnator 1. part. quæst. 33. art. 4. & 5. disp. 1. membr. 11. §. Et quidem Deus Optimus Maximus. & quæst. 22. artic. 1. disput. 2. Pater Suarez libr. 1. de scientia cap. 7. in Opusc. lib. 2. de scientia conditionata cap. 2. num. 5. Pater Vaquez 1. part. disp. 93. cap. 1. §. Pone aliqua, disput. 98. cap. 4. §. Hinc sequitur. Pater Lessius de auxiliis cap. 4. num. 16. Pater Erice tractat. 3. disp. 22. cap. 3. Pater Alarcon. tractat. 2. disp. 4. cap. 11. num. 2. & reliqui omnes nostri Doctores: qui in hac re neque in vngue disceptant. Quod si apud illos non semel inuenies scientiam conditionatam necessariam esse ad nostram libertatem defendendam, non est quia sentiant formaliter ex vi huius scientiæ voluntatem liberam constitui cum aliquibus principiis, ex vi quorum omnino inuariatorum libera non esset hac scientia ablata, sed quia libertas voluntatis componi non posset cum infallibilitate Prouidentie diuinæ, ac proinde ne Deus se exponeret periculo frustrandæ suæ decreta, vel cæco modo plura mediâ prouideret voluntati ad effectum, quem Deus decreuisset, vt si ex vi huius non consentiret ex vi illius annueret teneretur Deus voluntatem regere mediis principiis ex se connexis cum effectu, quæ cum illius negatione antecederet componi non posset, ex vi quorum tota voluntatis euerteretur libertas.

Discursum hunc pulchrè exposuit doctissimus noster Ruissius tomo de scientia disputat. 59. sect. 13. num. 11. his verbis, quibus rem totam prolatauit. Licet conditionata scientia sit absolutè necessaria ad certitudinem prædeterminationis, & voluntatis Dei, ne patiat periculum frustrationis, nihilominus ad consequendum effectum prædeterminationis, vel potius vt iste homo qui prædestinatus est, sit vel aliter operetur, non requiritur conditionata scientia formaliter vt præsentia est. Cuius ratio

ratio à priori est, quoniam ut arbitrium concipiat liberam volitionem, satis est voluisse. Deum tribuere omnia principia, siue naturalia siue supernaturalia iuxta exigentiam talis volitionis, & ex parte sua paratum concursum necessarium, ita ut per Deum non fiat, quominus arbitrium operetur. Hæc autem omnia sufficerent, ut arbitrium operaretur, nec illi omnibus præsentia conditionata superaddit aliquam virtutem actiuam, sed tantum addit certitudinem per media, quoniam præuidet quid operaturum esset arbitrium. Hæc Ruifius quibus alia plura similia potuerit Dola legere, & deprehendere totum scientiæ mediæ vsum, quem illius Assertores propugnant ab ipso Dola admitti, & tradi toto suo opere, illoque præcipue indigere præ cæteris omnibus authoribus, ut doctrina, quæ hoc opere tradit possit componi cum infallibili Dei providentia, siquidem minus concursus physici respectu nostrarum actionum Deo tribuit, quàm prædeterminantes & scientiæ mediæ Assertores, aduersus quos totam suam disputationem instituit. Quomodo autem ad defendendum concursum simultaneum voluntatis scientia conditionata tantum prærequiritur modo explicato, quem admittit Dola antequam huius disputationem legissem, scripseram iam punct. 4. numero 43.

25 Dispicet etiam Dolæ obiectum scientiæ mediæ, quod illius propugnatores assignant ad hunc concursum simultaneum componendum cum libertate. Quæ difficultas originem trahit ex eo, quod videatur concursus iste libertati aduersari, quomodo autem cum libertate rectè componatur offendit P. 4. Insuper controu. 7. de Anima P. 6. numer. 7. paucis trado quomodo assignandum sit obiectum scientiæ conditionatæ Dei secundum diuersas opiniones, efficaciter suadeo difficultatem in hoc obiecto assignando non ex hac materia procedere, sed totam originem trahere ex principio, quod in statu absoluto præcedit actum nostrum liberum: quod si semel cum libertate componatur, & vincatur difficultas in hoc principio absoluto cum libertate componendo, nulla erit in hoc obiecto scientiæ conditionatæ Dei assignando, de quo meum non est in hoc opere disputare, sufficiat principia Philosophica tradidisse, quibus in Theologia difficultates circa præsentem materiam possint componi, quod præstitisse puto hic P. 4. & Contr. 7. de anima P. 6. n. 7. ideo non amplius in hac re immorandum est, quia nihil lego apud Dolam quod vel leuem ingerat difficultatem.

26 Circa præcipuam questionem, quæ intendit Dola Deum non concurrere immediatè ad actus nostros liberos, non multum cum illo contendam, quia in toto opere argumentum nullum inuenio pro sua sententia, quod in his, quæ scripseram in hoc Punct. & P. 4. antequam hunc authorem legissem solutum non sit, aut facile solui non possit: adducam illico duo fundamenta, quibus vnicè sua innititur sententia, & solutiones referam, quas adducit ratio, quæ stabiliuimus Deum necessariò concurrere cum omnibus causis secundis concursu simultaneo identificato cum concursu causæ secundæ. Antea vero quàm ad hæc perueniam placet aduerrere plures Doctores pro sua sententia Dolam concessisse, part. 4. à cap. 3. vique ad 8. de quorum mente longum esset sigillatim disputare, tantum assero plerosque tantum asserere Deum non esse causam actionis peccaminosæ formaliter, quatenus hæc fundamentum est malitiæ moralis, quia hæc non fundant malitiam ut procedentem à causa primâ, à qua secundum totâ suam entitatem physicam physicè producitur, sed quatenus procedit à causa secunda. Vnum præ omnibus impatiens fecerit procedentem à Dola, ac si assereret Deum non immediatè concurrere cum voluntate concursu immediato, & identificato cum concursu eiusdem voluntatis: Is est eruditissimus noster Didacus Ruiz à quo suam sententiâ frustra conatur extorquere Dola 4. part. capit. 8. numer. 5. Si sane iste author. Discursus Dolæ hic est: Asserit docuisse nostrum Ruifium variis in locis concursum Dei eundem esse cum concursu creaturæ, existimat tamen oppositum docuisse, vel saltem doctrinam tradidisse, ex quo oppositum inferatur tomo de scientia Dei disputat. 59. sect. 1. concl. 1. numer. 6. ubi hæc habet: Physica prædeterminationis non continetur expresse in Scriptura sacra, neque desinitur à summis Pontificibus, sacrisque Conciliis, neque traditur à Patribus Ecclesiæ: imo potius hæc omnia si bene considerentur, efficaciter probant possibile esse actualiter dissentire etiam in sensu composito cum concursu primæ causæ, atque actione diuina. Ex quibus verbis Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

sic argumentatur. Concursus Dei potest componi cū dissensu, & disiungi à consensu voluntatis: ergo concursus Dei distinguitur à concursu voluntatis, quia idem à seipso nequit disiungi. Nescio quo fine argumentum instituit Dola cum ipsum non lateret nomine concursus Dei sæpè non intelligi concursum in actu secundo, quem identificant esse cum concursu causæ primæ contendimus, sed concursum in actu primo, hoc est, causam ipsam ut paratam ad concurrendum, de qua agit Ruifius, & quam distingui à concursu in actu secundo admittunt omnes. Solutionem hanc Dolam non latuisse, neque illius doctrinam ab illo posse negari, ipsius testantur verba cap. 3. num. 5. quæ iam do: Concursum dixi in actu secundo, siquidem qui hac distinctione concursus in actu primo & in actu secundo uti solent appellantur concursus in actu primo causam ipsam ut paratam ad concurrendum, seu ipsam animi preparationem, si sermo sit de agenti intellectu, quæ preparatione animi causa est proxime disposita ad operandum.

27 Totum fundamentum quod adducit Dola ad negandum concursum immediatum Dei cum causa secunda, est non posse concursum istum componi cum libertate voluntatis & sanctitate Dei, siquidem ex vna parte læderetur libertas, & ex alia actio peccaminosa Deo tribueretur & posset dici author peccati. Quomodo concursus iste possit componi cum libertate latè tradam Punct. 4. ubi explicabo modum, quo causa prima cum secunda libera concurrat. Et ex hoc concurrendi modo facile constabit peccatum Deo non esse imputandum, siquidem concurrat ad materiale illius determinatus à voluntate, quæ se libere determinat ad talem actum, cum qua Deus concurrat, ut sit muneris causæ primæ, quomodo autem causa secunda primam determinet, & in quo sensu intelligenda sit hæc determinatio explico Punct. 4. citato.

28 Innumera argumenta adducit Dola contra conclusionem, quam propugnandam suscepit, quibus authores nostrum concursum simultaneum probare intendunt, quorum nonnullis satisfecisse non inficior, quia ad conclusionem quantumvis certam & euidentem probandam adduci possunt plura argumenta, quibus neque probabilis apparet, quomodo verò responderet argumentis à me adductis, quibus firmitus innititur nostra conclusio, & quibus ad illam stabiliendam præcipue vtuntur authores, iam subijcio.

Ad argumentum adductum n. 6. quo probabam Deum immediatè influere in effectum, quia alias non posset illum impedire, quod est absurdum, respondet Dola 4. parte capite 19. numero 7. Deum posse impedire actionem causæ secundæ destruendo illam, aut virtutem agendi, quam habet. Secundò respondet posse Deum impedire actionem causæ secundæ immittendo illi qualitatem incompossibilem cum actione & stupefactuam virtutis agendi. Ruifius ait forsan posse actionem impediri à Deo non conferendo illi virtutem qua se possit determinare ad singularitatem indiuiduationis actionis, qua determinatione non præstita causa secunda nihil operabitur. Ruifius posse Deum impedire actionem voluntatis eam diuertendo ad alia obiecta, aliove modo posse impediri actionem à Deo, augendo resistentiam passivæ, si sermo sit de actionibus, quæ transeunt in subiectum capax resistentiæ. Vltimò posse à Deo impediri actiones, si dicatur has dependere à permissione diuina.

29 Ex omnibus modis hunc vltimum, qui probabilitatis aliquid habere posset, impugnauimus num. 7. Modus alius, quo Deus dicitur posse impedire actionem non determinando indiuiduationem illius sustineri nequit, quia ad conseruationem effectus iam producti non requiritur hæc determinatio, cum iam sit causa determinata ad conseruandum effectum, quem produxit, & de hac conseruatione eadem est difficultas, ac de prima productione, quia sicut Deus potest impedire primam productionem, sic & conseruationem, & non minus absurdè hoc, quàm illud Deo negaretur. Neque hæc solutio potest subsistere cum doctrina Dolæ, cum ipse sibi obieciisset negato immediato concursu Dei non posse indiuiduationem effectus determinari à Deo, quia nullus superest modus, quo Deus determinet productionem, quæ ab ipso immediatè non procedit. Respondet 4. part. cap. 18. num. 6. hanc determinationem posse tribui non Deo, sed causæ secundæ his conditionibus affectæ. Primus modus impediendi actionem destructa causâ sufficiens non est, non enim tutè dicitur Deum non posse conseruata causâ

causā impedire effectum ab illa producendum. Reliqui alij modi per qualitatem stupefactionis actionis, per augmentum resistentiæ passī, vel per distractionem animi ad alia obiecta, indignè Deo tribuuntur, nimis enim illius omnipotentia derogatur, si non valeat effectus positivi productionem impedire, absque alijs effectus actione positiua.

- 31 Ad argumentum adductum n. 11. quo probabā effectum dependere à Deo per eandem actionem, quā dependebat à causa secunda, quia actio causæ secundæ utpote creaturæ, à Deo dependere debebat, respondet Dola part. 4. c. 17. n. 5. fieri posse non solum actionem non dependere à Deo immediatè, verum etiam posse dari causam secundam, quæ dum alium producit effectum, non dependeat immediatè à Deo, sed tantum mediatè, & remotè, nimirum mediante aliā causā secundā. Hæc solutio impugnāda est ex eo, quod Deus non potuerit effectum productum corrumpere, seu non productum impedire, quin destrueret non solum causam proximam, à qua dependebat, sed etiam causas remotas, quovique perueniret ad illam, in quam Deus immediatè influebat. Quæ impugnatio coincidit cum illa, quam adhibui argumento præcedenti, licet plus absurdi extorqueat ab opposita sententia, ex qua deducit non posse Deum aliquem effectum destruere absque alia maiori opera, videlicet absque corruptione plurium causarum.

PUNCTUM II.

An prima causa determinet secundam ad indiuiduationem effectus.

- 4 OMNIS causa necessaria determinata est per suam naturam ad speciem effectus naturaliter producendi, ita ut, si ignis aliquid producat in passio approximato effectus productus sit calor; & non frigiditas: ex se enim substantia ignis petit producere calorem, & non frigiditatem; quam nequit sua attingere actiuitate. Cum hac determinatione quoad speciem, est alia indifferentia quoad indiuiduationem; ignis enim, qui petit calorem, & non frigiditatem producere, indifferens est, ut producat hunc, vel illum calorem, ex omnibus, quos in sua actiuitatis continet sphaera. Hæc indifferentia determinanda est ab aliqua circumstantia, seu comprincipio ab igne distincto, in cuius cognitionem constituitur disputatio. Dixi causas necessarias determinatas quoad speciem effectus naturaliter producendi; quia si effectus esset supernaturaliter producendus per potentiam obedientialem tunc determinatio quoad speciem non à causa naturali, sed à Deo illam eleuante procederet, verbi gratia, si aqua haberet potentiam obedientialem ad producendum habitum charitatis, & habitum fidei, dum hic, & nunc habitum charitatis à Deo eleuata produceret, determinatio quoad speciem à Deo eleuante procederet; ideo enim produceret habitum charitatis, potius quam fidei habitum, quia Deus illam eleuaret ad hunc habitum, & non ad illum. Oportet etiam aduerte determinationem quoad speciem tribuendam esse principio adæquatè actiui necessariò, non inadæquato: quia potentia visiva indifferens est ad producendas visiones specie distinctas circa obiecta diuersa; cuius indifferentia determinatur per aliud comprincipium, videlicet speciem impressam; quæ posita non potest potentia visiva ultra certam, & determinatam speciem visionis se extendere. Causa libera non solum indifferentiam habet quoad exercitium; sed etiam quoad speciem effectus producendi: voluntas enim sæpè est libera ad amandum, & odio habendum: quæ libertas intrinsece includit indifferentiam ad actus amoris, & odij specie distinctos. Hæc indifferentia, quoad speciem actuum ab ipsa voluntate determinatur: aliàs libertatem non haberet quoad specificationem; illius enim est libertas, cuius determinatio indifferentia. Solum impræsentiarum examinandum superest: à quo proueniat determinatio quoad indiuiduationem effectuum, tam in causis creatis liberis, quam in necessariis?

- 2 Pater Vasquez tom. 1. in 3. part. disp. 74. cap. 7. numer. 46. affirmat, causas omnes naturales determinari quoad indiuiduationem effectuum, quos producunt, à circumstantiis extrinsecis; ita ut in hoc tempore, in hoc loco, & in

hoc passio, necessariò ab hoc agente, procedat hic numero effectus, & hæc numero actio. De actionibus liberis asserit in fine disputationis n. 53. voluntatem esse omnino liberam, non solum quoad speciem actus, sed etiam quoad indiuiduationem. Indiuiduationem effectuum non prouenire ab his circumstantiis; sed à Deo parante concursum ad hunc numero effectum, potius quam ad illum, docuerunt Gregorius de Arimino in 1. dist. 17. à 2. ad 7. & d. 25. q. 1. art. 1. P. Suarez in Metaph. disp. 5. sect. 3. n. 34. & sect. 6. à n. 6. Conimbr. 2. Physic. c. 7. q. 15. art. 2. & 2. de generat. c. 1. q. 1. art. 3. Fonseca. 5. Metaph. c. 2. q. 9. sect. 10. Rub. tract. 4. q. 9. num. 3. Hurtad. disp. 10. sect. 4. Arriag. disp. 1. Metaph. sect. 3. subsect. 9.

Acquiesco huic posteriori sententiæ; patienter autem non fero, illam intendere probare Arriagam ex principiis nostri Vasq. qui oppositam defendit. Sic argumentatur Arriaga loco citato. Angeli solo numero distincti potuerunt produci à Deo sub eisdem circumstantiis temporis, & locisimò qui producti sunt in hoc tempore, & in hoc loco potuerunt produci in alio: quod adducit ex Vasq. tom. 2. in 1. part. disput. 124. num. 14. & disput. 181. cap. 3. ex quo infert Arriaga alios effectus videlicet cognitiones Angelorum, & productiones formarum materialium potuisse alio tempore produci. Porro difficultatem hanc non admodum attentè est meditatus Arriaga; qui solutionem luce clariorem non vidit, quam breuiter subilicio Determinatio circumstantiarum constituit Vasquez in ordine ad rationem effectuum, ad quam causæ non se valent determinare, unde circumstantiæ non determinant calorem, ut producat calorem, potius quam frigiditatem, quia calor ex se determinatus est ad calorem producendum; determinant verò hæ circumstantiæ (loquor in sententia Vasquez) calorem producentem ad hanc numero caloris productionem, ad quam simul, & alias eiusdem speciei calor erat indifferens. Ex hac doctrina productio Angelorum in doctrina Patris Vasquez non determinatur quoad indiuiduationem, ratione circumstantiarum: quia cum illius principium effectuum sit Deus, qui apprimè nouit ultimam indiuiduationem cuiuscumque angeli, & cuiusvis productionis Angelicæ, valet se determinare ad hunc numero Angelum, & hanc numero Angeli creationem, per actum, quo dicat volo creare hunc numero Angelum per hanc numero creationem. Et sicuti voluntas creata non determinatur ab aliquo extrinseco secundum rationem effectus ad quam se determinare valet: ita neque Deus determinatur ab extrinseco secundum aliquam rationem ad effectum ab ipso producendum; quia ipse valet se determinare ad omnem rationem effectus per actum voluntatis, quo imperet omnipotentia non tantum creationem Angelorum quoad speciem; sed etiam hanc numero creationem. Hac solutione satisfacio Hurtado asserenti secundum hanc sententiam fore Angelos Autumnales, qui tempore Autumnno poterunt produci, sicuti sunt casei Augustales, & fructus verni, & hyberni; Angelorum enim causa libera quoad indiuiduationem effectus, quem producit independentè à quibuscumque aliis circumstantiis, se determinat ad hunc Angelum ex vi huius actionis præ alijs creandum.

4 Neque placet argumentum, quod contra hanc opinionem facit omnium ferè recentiorum turba, videlicet Beatissimam Virginem meruisse ex Christi meritis accelerationem incarnationis, & hoc tempore concipi ipsum Christum, qui iam supponebatur futurus; quia licet hoc argumentum rectè probet potuisse Christum hoc, vel illo tempore concipi potentia absoluta (idem dico de quolibet alio effectui) non probat, has circumstantias loci, & temporis non exigere hanc numero productionem; contra quam exigentiam potest Deus, quemcumque hominem, in quocumque tempore, producere.

5 Sentio voluntatem creatam non posse se ipsam determinare ad indiuiduationem actus, quem producit. Probant ferè omnes conclusionem hac ratione. Intellectus non cognoscit rationem indiuidualem huius actus amoris: ergo ratio indiuidualis actus, ut distincta ab omni alio actu indiuiduo tendente circa idè obiectum, non est libera voluntati. Nò acquiesco rationi: contra quæ sic arguuntur. Ad hoc, ut actus sit liber, non requiritur cognitio actus, qui formaliter in se liber esset tantum cognitio obiecti, ut patet in volitionibus liberis, quas tantum præcedit cognitio obiecti voliti: ergo ex eo quod ratio indiuidualis actus

actus non cognoscatur, non infertur non posse esse liberam respectu voluntatis. Rem confirmo, & rationem vi-geo. Ratio specifica amoris, vt distincta ab odio, & intensio actus liberè exercentur respectu voluntatis, intellectu non cognoscente rationem specificam amoris, neque illius intensiorem: ergo ex eo quod intellectus non cognoscat rationem indiuidualem actus, non infertur hanc non esse liberam. Deinde etiam indiuiduatio omnium actuum cognosceretur expressè, & distinctè à voluntate, nihilominus voluntas non valeret se determinare circa omnium indiuiduationem, quod sic probatur. Cognitio, qua ego cognosco meum actum charitatis, verbi gratia, erga Deum immediatè, & per se non conducit, vt ego exerceam actum charitatis, quia hic tantum regitur cognitione, qua proponitur illius obiectum, scilicet Deus, vt bonus: ergo tantum potest conducere, vt ametur talis actus charitatis per actum reflexum imperantem, quo ego dicam: *Volo elicere talem numero actum charitatis, ex vi cuius imperij elicatur hic numero actus charitatis*: ergo cognitio indiuiduationis tantum potest conducere, vt imperetur à voluntate: ergo indiuiduatio, ex eo quod cognoscatur, tantum potest esse libera, quatenus potest esse volita, & amata per actum reflexum imperantem talem indiuiduationem actus: ergo indiuiduatio actus voluntatis, quæ non procedit ab illo actu reflexo illem imperante, etiam si cognoscatur non potest esse libera respectu voluntatis: sed non possunt omnes actus indiuidui voluntatis procedere ab alio actu reflexo: ergo si illorum indiuiduatio expressè cognosceretur ab intellectu, non posset esse libera. Non posse omnes actus indiuidui voluntatis procedere ab alio reflexo imperante manifestè probatur: quia si actus procedit ab alio imperante, alius ille imperans vel procedit ab imperante, vel non; si procedit, pergo vterius, & de illo, à quo imperans imperatur, inquiri, an imperetur ab alio? Donec veniam ad aliquem non imperatum, quem si non inuenio, in infinitum abibo: de illo ergo non imperato dici non poterit aliquid conducere cognitionem suæ indiuiduationis vt voluntas liberè se ad illam, præ aliis tendentibus in idem obiectum, determinet.

Desiderabis rationem, propter quam voluntas potens se determinare ad speciem, & intensiorem actus, non possit se ad illius indiuiduationem determinare: illam accipe. Ad illud valet voluntas se determinare, ad quod trahitur in actu primo ab obiecto, & ad quod ex vi cognitionis allicitur, & inuitatur: cognitio autem bonitatis inuitat, & allicit voluntatem ad amandum, & non ad odio habendum; & ita voluntas ex vi cognitionis, quæ representatur obiecti bonitas, inuitata ad amandum, valet se determinare ad amorem; quod est determinare se ad specificationem actus. Idem dico respectu intensiōis: quia bonitas obiecti voluntatem trahit ad amorem, & quo maior est illa, & viuacius proponitur, trahit ad maiorem, seu intensiorem amorem; ad quem inclinatur cognitio bonitatis, & ita voluntas inuitata per cognitionem ad totam intensiōnem amoris, quam potest elicere, ex vi talis cognitionis, valet intra illam intensiōnem, se determinare ad plures, paucioresve gradus amoris, etiam si illorum intensiōnem, aut specificationem non cognoscat. Respectu indiuiduationis hæc ratio non habet locum: quia nulla apparet ex parte obiecti bonitas, vel formalitas, quæ petat amari hoc indiuiduali actu amoris, & non alio eiusdem rationis, neque ex obiecti meritis (vt sic loquar) illi debetur talis numero actus amoris, vt distinctus ab omni alio, ex meritis autem obiecti boni, seu rationis formalis terminantis actum amoris, debetur amoris actus, vt distinctus ab actu odij, & debetur amor in tanta intensiōe, salua libertate voluntatis, quæ potest obiectum, quod ex vi representationis, qua obicitur, petit amari amore intenso, vt sex, ad quem inclinatur illius representatio, amare actu intenso, vt quatuor, vel tantum vt duo, seu in quacunque intensiōe contenta infra maximam, ad quam se potest extendere ex vi bonitatis propositæ, seu cognitionis inclinantis ad amorem. Ex hoc inferes rationem, propter quam voluntas non potest se determinare ad indiuiduationem actus esse, quia nulla apparet formalitas in obiecto volito, quæ inclinet ad hanc indiuiduationem actus, vt distinctam ab omni alia eiusdem speciei.

Danda est vltima determinatio indiuiduationis effectus procedentis à causa creata, Deo, qui causam necessariam determinatam quoad specificationem, & liberam se

determinantem ad speciem effectus, determinat ad hanc indiuiduationem effectus, & actionis, vt distinctam ab omni alia eiusdem speciei. Moueor ad asserendum hanc determinationem provenire à Deo, & non à circumstantiis; quia determinationem hanc posse à Deo procedere difficultate caret, & vix concipi potest, quomodo ab aliis circumstantiis possit procedere; quod sic ostendo: Si tempus determinat hunc numero effectum, inquiris, quis determinat hoc numero tempus? seu hunc numero cæli motum, potius quam illum? Si dicas tempus imaginarium; clarè impugnaberis, quia hic numero cæli motus potuit esse in hoc vel in illo imaginario tempore eo modo, quo dicitur motus esse in tempore imaginario. Fortius: tempus imaginarium nihil est reale; sed tantum purum figmentum: quomodo ergo valebit determinare indiuiduationem effectus realis, & positiui? Deinde de circumstantia loci inquiri; quæ ista sit? an locus extrinsecus: hic non quid enim mea hoc, vel illo aëre ambi? hac vel illa tegi veste ad hanc numero volitionem, & non aliam ab hac distinctam producere? Si dicas esse locum intrinsecum, seu præsentiam; rursus teneberis alias circumstantias assignare, quibus hæc quoad indiuiduationem determinetur. Recurres ad spatium imaginarium loci, quod eodem modo reicitur, ac spatium imaginarium temporis. Deinde licet corpus non possit habere in alio spatio præsentiam, quam in isto habet; potest tamen in isto hanc, vel illam habere; homo enim, qui ab hoc spatio discedit, etiam si ad illud redeat, non eandem numero præsentiam acquirit; sed aliam numero distinctam, aliis idè numero effectus reproduceretur, præcipue in corporibus celestibus, quæ sæpe idem spatium remeant, & idem indiuisibiliter sumptum cum eadem indiuisibili correspondentia partium occupant, quod prius occupauerant. Video te de spatio imaginario loci, ad spatium imaginarium temporis fugientem, vt vim argumenti effugas; sed imaginaria satis est solutio, quæ ab imaginariis desumitur. Et sanè percipi non potest: quomodo circumstantiæ adeo extrinsecæ possint hanc præstare determinationem; neque vlla est positiua ratio, quæ id suadeat, ex quo non leue desumitur fundamentum pro nostra sententia.

Rursus argumentor pro sententia tradita: Deus est causa libera omnium effectuum, quos producit vt causa prima cum causis secundis, & necessariis: ergo sicut causa libera creata determinat effectum secundum rationem, quam potest determinare, causa libera increata determinabit eundem effectum secundum rationem, quam potest illum determinare, salua libertate causæ liberæ creatæ, & determinatione causæ necessariæ: sed Deus potest determinare indiuiduationem effectus salua libertate causæ liberæ creatæ, & determinatione causæ necessariæ: ergo illam determinabit. Sola pars illa minoris, quæ asserit Deum posse determinare indiuiduationem volitionis, salua libertate voluntatis, quam aliqui negant in diget probatione, illam exhibeo. Circumstantiæ temporis, & loci secundum communem sententiam non tollunt libertatem, etiam si determinent indiuiduationem effectus: ergo neque Deus libertatem auferet, si idem præstet, sicut enim determinatio, quæ est à Deo non est à voluntate: sic determinatio, quæ esset à circumstantiis non proveniret à voluntate: ergo sicuti hæc non esset contra libertatem voluntatis, ita neque illa. Secundo etiam si voluntati liberum sit amare, vel non amare, non est illi liberum ex suppositione, quod liberè sit amatura amare hoc numero actu, potius quam alio eiusdem rationis specificæ tendente in idem numero obiectum: ergo determinatio quoad hanc indiuiduationem non potest esse contra libertatem voluntatis, determinatio enim actus secundum rationem, quæ liber non est respectu voluntatis, non potest huius lacerare libertatem. Secundo modus, quo Deus determinat voluntatem ad hanc numero volitionem, est parando concursum indifferentem, vt voluntas eliciat, vel non eliciat hunc numero actum, & non parando similem concursum indifferentem, vt voluntas eliciat, vel non eliciat hunc numero actum, & non parando similem concursum ad alios actus eiusdem rationis, qui possent ex eisdem principiis huius loco procedere: ex quo infertur, quod si voluntas sit operatura pro sua libertate, hunc actum eliciat, & non alium salua illius libertate ad hunc eliciendum, & non eliciendum: ergo determinatio indiuiduationis volitionis præstata à Deo nullo modo lædit libertatem voluntatis.

9 Obiicies, sequi ex nostra sententia Deum esse causam, ut sit potius hoc peccatum, quam illud: quod est absurdum. Respondeo, Deum nullo modo esse causam malitiæ peccati: ac proinde non esse causam, ut potius sit hæc malitia, quam illa, neque Deo tribuitur, ut hic, & nunc sit numero actio materialis peccati; quia Deus non positiue determinat illius existentiam; sed parat concursum indifferenter ad illam, quem non præbet ad aliam existentiam eiusdem rationis: ac proinde Deo tribui potest negatio existentie aliis actionis materialis peccati, quia non præstat concursum indifferenter ad illum, sine quo fieri nequit: existentia verò huius actionis materialis causæ secundæ tribuenda est; quia hæc tantum illam determinat offerente Deo concursum indifferenter ad actionem peccaminosam exhibendam, & non exhibendam. De hoc iterum latius, & opportuniùs redibit sermo Punct. 4. §. 5. à num. 46.

10 Obiicies præterea: Causa prima determinat effectus quoad indiuiduationem: ergo quoad speciem; quia indiuiduatio, & ratio specifica effectus non distinguuntur. Alio modo solet ex eodem principio obiici. Causa secunda determinat effectum quoad specificationem: ergo quoad indiuiduationem; quia specificatio, & indiuiduatio in effectu non distinguuntur. Hoc argumentum æquè procedit in sententia, quæ determinationem indiuiduationis tribuit extrinsecis circumstantiis. Respondeo indiuiduationem, & speciem à parte rei non distingui in hoc indiuiduo; & causam determinari quoad speciem esse idem, ac determinari quoad plura indiuidua sub distinctione, hoc videlicet, vel illud, ex quibus Deus vnum determinat; qui non dicitur determinare rationem specificam; quia quodcumque quod determinaret, ex his, ad quos causa secunda sub distinctione est determinata, eiusdem esset speciei cum hoc, quod determinat.

PUNCTUM III.

De physica prædeterminatione.

1 Non disputo modò, an physica prædeterminatio libertatem lædat? vel an requiratur ad actus liberos salutes, ex speciali prouidentia Dei erga prædestinatos? hoc enim ad Theologum attinet; sed an præcisè ex modo physico, quo effectus producit, necessariò sit constituenda, necne?

§. I.

Viraque sententiâ proposita, verior eligitur.

2 Statuimus iam strictissimam dependentiam, quam habet causa secunda à prima, non solum ut existat, verum etiam ut operetur, ex vi cuius nihil potest causa creata producere, Deo non concurrente cum illa ad effectus productionem. Indagandum est modò, an Deus tantum concurrat cum creatura concursu simultaneo per actionem indiuisibiliter dependentem à causa prima, & à causa secunda? an verò concurrat per præuisam aliquam præmotionem, seu qualitatibus infusione, ex vi cuius causa determinatur ad operandum?

Vniuersa Thomistarum schola, ut viam sterneret ad alia Theologiæ altiora, præter concursum comitantem causæ primæ cum secundæ, antecedentem, seu præuium alium his temporibus inuenit, quem acerrimè propugnat; asseritque necessum esse aliquid produci à Deo in causa secunda, quod huius operationem præcedat, & prædeterminet, ex vi cuius causa secunda prædeterminetur ad operandum. Hic concursus præuius variis nominibus à Thomistis nuncupatur. Quidam illum appellant physicam prædeterminationem; alij præmotionem; alij qualitatem prædeterminantem; alij impressionem; alij complementum. Tota Societatis schola qualitatem hanc totis viribus reicit. Vtriusque scholæ Doctores abundè apud quemlibet reperies; idèò nullum refero: tantum moneo nullum ex nostræ Societatis auctoribus non illam abundè impugnasse: ex illustrissima verò Dominicanorum familia nullum, ante Banez qui huius prædeterminationis fuit primus parens, illam docuisse, & post hunc illam abiurasse Aluelda disput. 58. & disput. 6. membr. 2. & M. Fr. Laurent. Gu-

tierrez vir miro ingenio præditus, excellensque doctrinâ, vehementer semper hanc prædeterminationem stomachatus est, & M. D. Fr. Antonius Viezma Episcopus Petrensis, & postea de Almeria, qui diu primarius Cathedralis Theologiæ, magno huius Complutensis Vniuersitatis plausu, fuit Professor, numquam materias de gratia, scientia, & prædeterminatione scripsit, neque verbo explicauit, ne in hanc prædeterminationem, contra propriam mentem prædeterminatus, incideret, ut sæpe nostris ipse testatus est.

Antiquos omnes discipulos D. Thomæ pro nostra sententia esse & physicam prædeterminationem, quam modò Thomistæ moderni defendunt, neque à longè salutasse optimè ostendit noster Ruicius tomo de scientia disp. 49. sect. 6. ubi ostendit clarissimis testimoniis S. Antonij, Agidij, Romani, Rainierij, Paludani, Capreoli, & Cæterani, Deze, Conradi, & Holcot, etsi in Nominalium classis annumerati ex illustri Dominicanorum familiâ testimonijs horum doctorum referendis abstinere, quæ apud Ruicium legi poterunt.

His, & aliis fundamentis munitis scripsi Magistrum Banez primum fuisse parentem physicæ prædeterminationis, quod antea notarunt nostri Recentiores, & postea Typis mandauit Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 113. sect. 4. n. 9. contra vtrumque in surgit nouus quidam his verbis: *Eam tuentur* (scilicet physicam prædeterminationem) omnes S. Thomæ discipuli nullo, quem sciam dempto. Quia tamen sunt, qui absque ullo fundamento ausi sunt asserere: imò & scribere, & typis mandare, quod primus Author huius sententiæ fuit M. Banez, & quod eam postea ab iurante Magister Aluelda, & M. Araujo, & alij Patres Magistrum Primarij Complutensis, & Salmanticensis in gratiam veritatis vtrunque mendacium paucis, sed euidentissimis refellam Authorum testimonij. Modum loquendi huius Religiosi corrigere suorum Prælatorum erit, meum tantum esse volo ostendere meum, & Ripaldæ assertum verissimum esse, neque testimonium aliquod ab hoc Recentiori adduci, quo vel in minimo nostram veritatem suspectam reddat, singula ab ipso adducta referam ostendamque illibatam nostram veritatem relinquere.

Primo loco hæc Capreoli verba adducit, 2. dist. 5. quasi, 2. *Deus est causa non solum nature, sed etiam cuiuslibet actus creature, quatuor modis, videlicet dando virtutem, eam conferuando, & in quantum mouet ad agendum, & denique prout quodlibet agens est instrumentum diuine virtutis operantis.* Nescio in quo ex his verbis euidentiam sui intenti Magister iste reperiat, ex quo physicam prædeterminationem deducat. Deum dare virtutem, & eam conferuare cum prædeterminatione non concernit. Applicare virtutem ad agendum sine prædeterminatione ex diuersis capitibus cognosci poterit, quia Deus causam conferuat, & expeditam facit ad agendum, & quia suam omnipotentiam applicat ad concurrendum cum illa. Denique causam esse instrumentum Dei dicit causam operari per virtutem à Deo acceptam, atque productam, & hanc non posse operari Deo cum illa non operante.

Subdit ex eodem Capreolo, *causa conferens, & conferuans virtutem, cuiuslibet agentis secundæ mouens illam ad operandum, & eam suo affectui coniungens operatur in quolibet operatione agentis secundæ, sed Deus est huiusmodi: igitur.* Concedo consequentiam, videlicet Deum operari in quolibet operatione agentis secundæ; sed quid inde? Vnde physica prædeterminatio? Si eam in voce illa mouens inuenire vult, ostendam in ea non esse, & ita alibi querendam.

Tandem hanc propositionem ex Capreolo subdit. *Dico, quod simul tempore, sed prius naturâ actio primæ causæ attingit effectum, quam actio secundæ.* Ex mente Capreoli, Deus est causa actionis creaturæ producendo, & conferuando virtutem actiuam, ut constat ex testimonio prius adducto, conferuare autem, & producere virtutem creatam prius naturâ est, quam actionem à virtute procedere.

Debilis profecto sunt ista, vrgentiora dato. Audiat modernus iste Capreolum, quem suum patronum vocauit, pro me contra ipsum loquentem. Sic habet in 1. dist. 45. quasi. vnica ad quartum contra tertiam conclusionem. *Voluntas quantum ad exercitium actus, scilicet, ut velit, vel non velit determinatur à se ipsa: & illud, quod ad hoc determinat, est actus eius determinatus.* Non clarioribus verbis potuit dici voluntatem se ipsam determinare per proprium suum actum; & ita ad hunc nullam illius determinationem supponi.

Deinde

- 10 Deinde in 2. dist. 24. q. vnica art. 3. inter medium, & finem ad quoddam argumentum. Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita. Ipsa tamen ratione sua libertatis se determinat ad id quod vult, & ipsa non indiget alio determinante. Verba, quæ adeo clarè principium à voluntate distinctū determinans negant, explicatione non indigent.
- 11 Rursus idem Capreolus dist. 25. sequenti que vnica columna tertia, & quarta, ait. *Actus elicitus à voluntate contingit, & euasibiliter euenit, & producit à causa de se indeterminata, quæ potest seipsam determinare.* Videat modernus iste, quem Authorem suæ sententiæ vindicem inuenit, confertur testimoniis, quæ ex eo pro mea sententiâ adduco cum his, quibus ille in suam trahere intendebat: agnoscatque melius illi fuisse huius Authoris non meminisse.
- 12 Secundo loco Caietanus adducit 1. parte q. 45. §. Ad durandum ubi affirmat: hanc propositionem esse veram. *Angelus & omnis causa secunda non agit, nisi agatur à prima.* Explicui punct. 3. n. 27. quid sit causam secundam non agere, nisi agatur à prima: ostendit ex Angelico Doctore q. 6. art. 1. ad secundum hoc tantum importare omnem causam secundam agere per virtutem à Deo receptam.
- 13 Tertio loco adducit Sauellum lib. 6. Metaph. quæst. 11. ad primum, ubi ait, causa secunda non mouet, nisi in quantum mouetur à prima. Iam euici apertissimis testimoniis Diui Thomæ & Caietani tantum hoc dicendi modo significari nullam causam secundam se mouere, nisi per virtutem à prima productam.
- 14 Tandem adducit Magistrum Bartholomæum de Medina 1.2. quæst. 9. art. 6. ad tertium, ubi hæc habet, *Res certissima est, voluntatem nostram nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius moueatur à Deo ad operandum, sicut penicillus nihil potest operari, nisi prius à principali agente ad operandum moueatur.* Hoc verissimum est, verumtamen vnde locus ad probandum hanc motionem non esse per cognitionem indifferentem, sed per physicam prædeterminationem.
- 15 Extra Thomistarum classem refert Ægidium Columnā asserentem, prius attingere Deum quemlibet creatum, quam illum attingat creatura, quia Deus illum attingit sub ratione vniuersali entis, & creatura sub ratione talis entis. Sed hoc ad rem non est, quia tantum dicitur de prioritate vniuersalitatis ex eo, quod Deus producat omne ens, & causæ creatæ tantum possunt producere talia entia certa, & determinata, & non alia; neque aliud importat Deum producere effectus sub ratione entis, cum certum sit producere omnes rationes, quæ in quolibet individuo effectu continentur, omnesque eodem proflus modo à Deo dependere.
- 16 His clauduntur testimonia omnia, quæ euidentissima promittit Modernus iste ad suum intentum probandum, quorum explicatione à me adducta, seu potius simplici illorum propositione satis propulsatam esse notam mendacij compertum est, clariusque constabit neminem ante Magistrum Bañez physicam prædeterminationem docuisse, neque vllum siquidem Authorem inuenire potuit nouus iste, quem legitime pro eo adduceret.
- 17 Superest excutere etiam mendacij notam, quam idem Modernus mihi, & Ripaldæ imposuit ex eo, quod dixerimus Magistrum Araujo, & Magistrum Alueldam alioque RR. Complutenses, & Salmanticenses physicam prædeterminationem abiurasse. De M. Araujo nihil ego dixi, nec dicere potui, quia illius opus, post meum lucem vidit, verumtamē id veracissimè dixit Ripaldæ, cum physicā prædeterminationem prolem esse expositam ad fores Scholæ Thomistæ, vt à Thomistis, vel inuitis, & extraneis parentibus aletur. Mag. Araujo, nunc dignissimus Segouienfis Episcopus dixit, non secus inquit, 1.2. q. 11. art. 5. dub. 6. n. 36. Atque infans foribus Ecclesiæ exponitur, vt ab ipsa volente, nolente re in curam, & tutelam recipiatur. Ludicabam me profecto de physica prædeterminatione egregie meritum, dum illi nobilissimum Parentem Magistrum Bañez ad scribebam, quam expositam prolem ad Thomistarum valuas appellat dignissimus pariter, ac sapientissimus hic Præsul ex præclara ipsa Prædicatore familia. Qui quidem n. 40. & 41. latissimè hanc physicam prædeterminationem impugnauit ex Trident. probatque libertatem euertere. Verba Authoris longius non profero, quia iste, cum quo disputo ausus non est negare, ita scriptum reperiri in libro scripto à Magistro Araujo, nequidquam aliud illi respondendum occurrit, quam asserere tractatum illum repperit in libro huius Authoris, illo viuente, & sciente, &

volente, eiusdem Authoris non esse; sed ab alio elaboratum, qui in Bibliotheca communi adseruatur proprii Authoris nomine, & sapientissimus Magister Araujo cum suis imprimi permisit. Præsto fidem subleuanti meam, habeo iam duplicem patronum huius tractatus, in quo physica prædeterminatio ad fores Thomistæ scholæ exposita esse dicitur, vnum illum, qui tractatum hunc elaborauit, sub cuius nomine in Bibliotheca adseruatur communis; alterum doctissimum Mag. Araujo, qui tractatum istum approbavit, & adoptauit, & cum suis imprimi permisit.

Venio ad Albeldam, quem dixi physicam prædeterminationem abiurasse, quod inquit Magister iste nunquam se esse crediturum; non peto, vt credat, sed vt legat, & attendat. Audiat Albeldam 1. parte disp. 58. sect. 2. in initio sic proponentem physicæ prædeterminationis sententiam. *Aliqui ex iunioribus Thomistis ita explicant, diuinæ prædefinitionis circa actus nostros liberos bonos, vt dicant gratiam auxilii, præuenientem consensum nostrum esse qualitatem per modum actus primi inherentem voluntati, semper intrinsece perfectiorem, & alterius rationis, quam gratia auxilians, quæ datur ei, qui dissentit, etiam si sint inæqualiter tentati, asserunt enim qualitatem huiusmodi esse ultimam: complementem potentiam voluntatis, & reducentem illam, quasi inchoatū de actu primo ad actum secundum, ac proinde necesse esse existimant, quod auxilium, quod est efficax in vno, etiam leuiter tentato intrinsece, & ex natura habeat, quod sit efficax in quocumque alio, quantumvis grauissimè tentato: quia dicunt hanc esse naturam huius qualitatis, vt in quocumque supposito sit ultimum complementum potentie actiue reducens illam quasi inchoatū de actu primo, ad actum secundum.* E contra vero prosequitur explicando naturam gratiæ puræ sufficientis eadem proportionem. Sic proponit physicæ prædeterminationis sententiam, quam dicit esse aliquorū iuniorum Thomistarum. Secundo loco proponit sententiam nostrorum Authorum, & postea ex propria sententiâ paulo ante num. 10. sic habet. *Prædictæ tamen sententiæ vere non sunt pro quarum impugnatione dico contra primam sententiam, non oportere, quod gratia præueniens, quæ in vno est efficax sit etiam efficax in alio maiori tentatione vocato, &c.* Rursus paulo ante num. 11. contra eandem sententiam sic habet. *Secundo probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur, quod auxilium efficax sit talis naturæ, vt voluntas nostra non possit illud abiicere, non solum possibilitate consequenti, sed etiam possibilitate antecedenti, seu quod idem est non solum in sensu compositos, sed etiam in sensu diuisi: consequens dici non potest, quia contrariatur Tridentino sessio. 6. c. 5. Postea n. 12. sic eandem sententiam insequitur. Tertio probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur non esse laudandos magis viros sanctos, qui de grauissimis tentationibus victoriam reportarunt, quam eos, qui solum vicerunt leuissimas, quæ argumenta ex nostris Authoribus mutuatus est Alueldæ.*

Subdit postea: sect. 3. pag. 709. n. 36. cuius ordinem Typographus inuertit; posse dissentium componi cum auxilio efficaci, quo nihil longius à physica præmotione, sunt verba Albeldæ. *Ex quo colligitur, quod non dicitur dissensus impossibilis in sensu composito libero arbitrio, sit excitato, hoc enim falsum est, nam cum liberum arbitrium sic excitatum sit proxime, & expedite indifferens ad vtrumlibet, aliis liberum non esset, non implicat absolute poni dissensum cum illo sic excitato.* Dubitare Albeldam his in locis, & per totam disputationem impugnare physicam prædeterminationem, est media in luce cæcutire.

Obiicit Recentior iste Albeldam dixisse disp. 6. necessarium esse Dei præuium concursum actuale in ipsas causas secundas. Id forsitan dixit de decreto concurrendi, aut de modis illis concurrendi ad actiones causæ secundæ, quos Capreolus dixit Deum habere producendo virtutē, & illam conferuando, quod satis indicat ibi Albeldæ per hæc verba. *Opposita sententiâ sicut communis est apud omnes Philosophos antiquos, ita certissima, & lumine naturali videtur nota.* Huc usque ex Albeldæ retulit recens ille, & immediata verba subicit ad alia transiliens, vt sensum huius Authoris in fauorem physicæ prædeterminationis detorqueat. *Pro cuius declaratione, (prosequitur Albeldæ) supponendum est, quod in quacumque causa creata aliud est esse, aliud operari, ita etiam in illa duplex reperitur dependentia à prima causa, altera in essendo quando videlicet à Deo habet esse, unde ab eo dependet in fieri, & conferuari. Alia vero est in causando, quatenus videlicet à concursu causæ primæ dependet operari, quatenus videlicet à concursu causæ secundæ. Vtramque autem dependentiam esse oppositas.* Quod si alia obscura, & inuoluta in hoc Authore inueniantur,

iueniantur, quibus videntur sibi contradicere, aut consequenter non loqui, de hoc ego non curabo dum ostenderim clare, & manifeste Authorem hunc physicam prædeterminationem impugnare.

- 21 De Magistro Laurentio Gutierrez nihil habuit hic Author, quo probare contenderet eam physicam prædeterminationem defendisse, neque ego habeo, quo reuincam animositatem hominis, qui ea, quæ in libris scripta leguntur aperto negat, id certo mihi constat, quod cum in suo Collegio Sancti Thomæ quibusdam publicis disputationibus præflet anno 1613. & à Patre quodam è nostris argueretur de efficacia gratiæ Hispanè respondit. *No es mi ingenio para abtazar esas durezas, y nunca las pude entender.* Quæ verba inferuit postea P. Gaspar Hurtado veracissimus vir, in tractatu de auxiliis ipso Magistro in hac Vniuersitate residente, sciente, & consentiente; cuius tractatus copiar hodie apud nonnullos extant, quod iterum ex hoc suggestu dictauit P. Ioannes Antonius de Vñon, de illustriss. D. Fratre Antonio Viezma dixit abstinuissè semper à quæstionibus de efficacia gratiæ, & scientiæ mediæ cuius testes sunt quotquot in hac Vniuersitate illum cognouere, alibi addidi hoc fecisse, ne contra propriam mentem prædeterminationem cogere docere; hoc sepe ab ipso audiui, & multis argumentis possem confirmare. Insinuare sufficiat doctissimum virum, dum adhuc Vniuersitatis Cathedram regebat à disciplina discipulorum domesticorum fuisse semotum, cuius loco successus fuit Magister Ioannes à sancto Thoma, vt suos physicis prædeterminationibus imbueret, quo idotissimus vir fuit coactus ad priuatam domum diuertere, qua à suis derelictus pauperimam vitam degebat.

- 22 Opponit nobis Magister iste: Patrem Enriquez, & P. Pereira physicam prædeterminationem fuisse amplexatos, sed vtrumque iam ab hac impostura vindicauit Paulus Leonardus in suis responsionibus ad expositiones contra scientiam mediam, sed ipsi de se loquantur sic habet Enriquez lib. de fine hominis cap. 4. vbi pro sua sententia illum refert Recentior iste, quod prius fecerat Aluarez lib. 6. responsionis cap. 1. n. 25. *Neque ulla ratio, aut authoritas cogit dicere, quod Deus actu libero prædefiniat omnia futura conditionata nempe, quis effectus, aut qualis operatio sequetur, si in tali, aut in alio statu, aut circumstantiarum concursu constitueret; nam hic actus in Deo videtur otiosus, & nihil facit ad veritatis productionem, conseruationemque, aut decorem vniuersi.* Quibus valde distat à prædefinitionibus Thomisticis, sed clarius, & magis cap. 14. n. 9. vbi sic habet. *Si quis consideret speculatiue duos homines æquales in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursu, & eos moueri auxilio omnino æquali ex parte obiecti, & potentia non videtur implicare ex natura rei, vt vnus cooperetur, & conuertatur, altero non conuerso.* Doctrina hæc clare opponitur cum physica prædeterminatione.

- 23 Benedictus Pereira l. 8. physic. 9. sic scribit: *Si enim voluntas ita moueretur, vt ipsa se nullo modo moueret ad agendum determinaret omnis profectio meriti, & demeriti libertatis ratio funditus tolleretur. Sed quia Deus sic eam mouet, & ipsa nihilominus se ipsam moueat, & per suam deliberationem determinet ad agendum hoc, vel aliud quidpiam ob eam causam merito appellatur.* Expende verba illa se determinaret, se determinet. Per motionem autem Dei nihil aliud intelligit, quam dependentiā à Deo in operari, vt ipse statim explicat his verbis, *non enim intelligendum est voluntatem esse liberam omnino, ita vt à nullo dependeat, nullique subiciatur, hac enim libertate solum Deum liberum esse cognoscimus.*

- 24 Laetius Recens iste Ferdinandus de la Bassida, qui Romæ pro sententia Societatis pugnavit, postea sui iuris factum Abulæ physicā prædeterminationem defendisse. Est: sed quid nobis cum his, qui foris? Sed ne hanc gloriosam habeat Thomista moneo Bassida physicam prædeterminationem Abulæ defendisse intra claustra Dominicanorum in prælectionibus habitis pro laurea doctoratus, qua ab ipsis Dominicanis erat donandus. Quid ergo mirum si illis blandiretur, dum aliter faciens, loco prætense laureæ proclamationes Fratrum posset pertimescere, quod addit, videlicet Bassidam Vallisoletī physicam prædeterminationem docuisse ab viris fide dignis aliter euenisse compertum habeo.

- 25 Vltimo opponit è nostris Patrem Michaelē Marcos in manuscriptis in lucem non editis physicam prædeterminationem tenuisse. Respondeo constans esse Magistrum istum in matura ætate constitutum in nostro Collegio Sa-

lamantino scientiam mediam, & auxilia indifferentia docuisse, & physicam prædeterminationem impugnasse, quod si forsan iuuenis ante hanc controuersiam cum Dominicanis excitatam dum vigeat imperium Magistri Bassides temporis inferuerit, seruaueritque Molina, & aliis primoribus Societatis prælium primo instituire, & agmina recentiorum Thomistarum impetere mirum non esset.

Hæc de mente Antiquorum discipulorum S. Thomæ veraciter Thomistarum, neque aliter sentientes D. Thomæ consentirent, qui longe alienus fuit à physica prædeterminatione adstruenda, eamque admittendam non esse constat ex eodem Angelico Doctore. Integrum librum de hoc argumento neruolè, & erudite scripsit Petrus à S. Iosepho, quem inscribit *defensio S. Thomæ Aquinatis aduersus recentiores quosdam Theologos, qui prædeterminationem physicam ad actus liberos illi falso assignant.* Idem argumentum foeliciter insequitur noster Ruiz tom. de scientia disput. 49. section. 2. & 3. & 4. vnum vel alterum testimonium Angelici Doctoris adducam, quo stare pro nostra sententia negante physicam prædeterminationem compertum erit.

Hoc probō imprimis ex prima secundæ q. 9. art. 6. ad 3. *dicendum quod Deus mouet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & siue hac motione vniuersali homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est verum bonum.* Expende verba illa homo per rationem determinat se; & distinctione inter determinationem ad bonum in communi extra quod voluntas vagari non potest, & ita hæc determinatio est à Deo producente voluntatem, & determinationem ad volendum hoc vel illud, & ad hunc, vel illum actum liberum, quæ est à voluntate se determinante, & non à Deo determinante voluntatem: bene tamen ab illo, tanquam à principali causa determinationis ad actum honestum.

Rursus in 2. sententiarum dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3. *dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in vnoquoque secundum eius conditionem vere in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agentis, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agentis sibi ministraret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur.* Ex his arguo in sententia Diui Thomæ determinatio actionis est in potestate voluntatis, sed physica prædeterminatio non est in potestate voluntatis: ergo physica prædeterminatio non est determinatio voluntatis.

Iterum in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. sic habet Angelicus Doctor. *Sic ergo patet, quod hac differentia est in agentibus, quia quedam determinat sibi finem, & actus in finem illum, quedam vero non: nec aliquod agens finem sibi præstitueret potest, nisi rationem finis agnoscat, &c. & propter hoc in solis intellectibus habentibus liberum arbitrium inuenitur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam alijs prioribus.* Ergo sentit Angelicus Doctor ea solum agentia esse libera, quæ sibi determinant proprias actiones, & ea quorum actiones determinantur à causis prioribus libera non esse: ergo si actiones voluntatis determinarentur à Deo superiori causa voluntas libera non esset.

Item in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. *Ipsa autem potentia voluntatis quantum in se est, est indifferens ad plura. Sed quod determinat exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Expende non solum hic asserere D. Thomam voluntatem determinare se ipsam, sed non determinari ab alio.

Obiicit nobis Thomistæ sacrum Doctorem sæpe dicere voluntatem moueri, & præmoueri à Deo, quod nos non negamus, nec negari potest, quia Deus dat auxilium excitans quod est motus, & quia libertatem præuenit præmotio dicitur. Vnde P. Suarez tom. 1. de gratia prol. 3. c. 6. n. 11. asserit auxilium excitans recte dici auxilium præmouens, seu præmotionem. Deinde vniuersaliter inphrafi D. Thomæ moueri à Deo est moueri per virtutem à Deo receptam, quo sensu dicimus grauiā, & leuiā à generanti moueri, quia ab eo grauitatem & leuitatem, quibus mouentur recipiunt. Sic explicat Angelicus Doctor 1. parte quæst. 105. art. 4. ad primum, hoc quod est moueri ab alio exemplo grauium & leuium, & hoc applicat ad motionem voluntatis, ibidem ad secundum, *Dicendum, quod moueri voluntarie est moueri ex se, id est à principio intrinseco, & illud principium intrinsecum potest*

est esse ab alio principio intrinseco: & sic moueri ex se non reputatur: quod mouetur ab alio. Videas quomodo in phrasi Diui Thomæ voluntatem moueri ab alio nihil aliud sit, quam moueri per virtutem ab alio receptam.

32 Sic explicat Caietanus 1.2. q. 9. art. 4. versum finem §. Ad id verò Diuum Thomam dicentem ibi voluntatem, quæ à se mouetur, moueri ab alio, quia ipsa non est primum principium, verba sunt Caietani. Est igitur Authoris sententia, quod sicut generans graue, dat graui naturalem appetitum motus deorsum, & propterea cessante impedimento, graue ex appetitu accepto mouetur deorsum, & quiescit ibi, ita genitor voluntatis dat ei naturalem inclinationem in bonum, ita quod proposito per intellectum absque impedimento voluntas tendit in illud actū elicitum quod est volitio. En Caietanum interpretantem Diuum Thomam, dum asserit voluntatem moueri à Deo nihil aliud significat, quam voluntatem seu virtutem illi intrinsecam, qua mouetur pendere à Deo Authore voluntatis, & dante illi intrinsecam inclinationem in bonum, quo proposito, eo præcise, quod impedimentum absit voluntas tendit pro sua libertate in hoc, vel illud bonum propositum, quia ex se tantum est intrinsece determinata ad bonum in commune, siue verum, siue apparens.

33 Obiiciunt etiam nobis Thomistæ Angelicum Doctorem dicentem voluntatem, & quamlibet aliam causam creatam agi à Deo, quod in phrasi Diui Thomæ nihil aliud est, quam voluntatem, & quamlibet causam creatam agere per virtutem à Deo receptam. Constat ex Angelico Doctore 1. parte q. 60. art. 1. ad 2. ubi sic habet. Dicendum, quod omnia, quæ sunt in toto mundo aguntur ab aliquo propter primum agentem, quod ita agitur, quod nullo modo alio agatur, in quo est idem natura & voluntas, & ideo non est inconueniens, si Angelus agatur in quantum inclinatio naturalis est sibi indeterminata ab Authore sua nature. Non autem sic agitur, quod non agat cum habeat voluntatem liberam.

34 Obiiciunt insuper apparentius Diuum Thomam asserere Deum operari cum causis secundis, veluti cum instrumento, quibus supra suam entitatem oportet addere impulsu aliquid, vt operentur, ita vt sine hoc sint entitates incompletæ ad operandum. Sic habet q. 3. de potentia, art. 7. Id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat est vt intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis. Et paulo post ex hoc inferit. Unde sicut in instrumento artificis conferri non potuit, vt operaretur absque motu artis, ita rei naturali conferri non potuit, quod operaretur absque operatione diuina. Respondet cum Patre Ruizio, tom. de scientia disp. 49. sect. 2. Diuum Thomam hic non exposcere aliquid reale intrinsecè, superadditum virtuti creatæ, sed, quod Deus cum illa concurrat actione terminata ad effectum, ex qua extrinseca denominatio resultat in virtute creata cum qua Deus concurrat. Dicitur enim causa secunda complete operari potens per applicationem causæ primæ ad operandum cum illa concursu simultaneo, quo applicatio importat decretum Dei, quo vult cum creatura concurrere, ex vi cuius formaliter constituitur omnipotentia applicata in actu primo ad cōcurrendum, & quia causa secunda sine omnipotentia sic applicata concurrere non potest, dici poterit quid incompletum, seu virtus incompleta ad operandum; ex virtute enim causæ creatæ, & ex omnipotentia applicata ad operandum constituitur vnum adequatum principium; & actus primus completus ad operationem, quæ est actus secundus.

35 Hanc esse mentem Angelici Doctoris constat ex toto articuli contextu, in quo inquit, Vtrum Deus operetur in operatione nature? Et omnia argumenta, quæ in contrarium adducit, eo tendunt, vt probent sententiam Durandi asserentis causas secundas à Deo productas, & conseruatas operari absque cooperatione Dei, hoc est absque concursu simultaneo. Argumenta, quæ sanctus Thomas pro sua sententia ibi adducit, tantum procedunt contra sententiam relata, quam tenuit Durandus, & in illis tantum infert creaturam non posse operari, Deo cum illa non operante. Primum argumentum Diui Thomæ est. Sicut ars supponit naturam, ita natura presupponit Deum, sed in operatione artis operatur natura; ergo in operatione nature operatur Deus. Secundum argumentum hoc est secundum Philosophum, homo generat hominem, & Sol, sed operatio hominis dependet ab operatione Solis: ergo actio nature dependet ab operatione Dei. Tercium argumentum est. Natura non potest esse sine Deo operante:

ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Quartum argumentum est. Deus est in omnibus rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam. Sed non est dicendum, quod virtus secundum quod est in Deo est otiosa: ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Ecce in omnibus argumentis tantum concludit Angelicus Doctor: naturam non operari sine operatione Dei, & Deum semper cum natura operari, & in sua conclusione tradenda tantum infert, rei naturali non potuisse conferri, quod operaretur absque operatione diuina, quæ omnia de concursu simultaneo optimè intelliguntur, & hunc argumenta conuincunt, & præuium, quem Thomistæ intendunt nullo modo suadent, ergo rectè, & legitime de hoc concursu explicatur Diuus Thomas, & necesse est explicari, ne dicamus Argumenta Angelici Doctoris inefficacia; & intentionem non solum non probare, sed neque attingere.

36 Ex eo, quod interdum Diuus Thomas casu in hanc vocem prædeterminatio inciderit loco cuius æquè potui poni prædefinitio, seu prædestinatio, vel volitio Dei tempore præcedens, eo modo, quo ratione huius præcedentiæ scientia Dei sæpe præscientia dicitur intendunt nonnulli physicam prædeterminationem probare. sanct. Thomas 1. parte q. 23 art. 1. inquit: Vtrum homines prædestinentur à Deo? Respondet affirmatiuè, probatque omnia subiacere diuinæ prouidentia, & cum testimonium Damasceni sibi obieciisset, his verbis respondet. Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt determinata ad vnum. Ex hoc loco neque apparet inferitur, prædeterminationem D. Thomam adtribuere; non enim in sua sententia tradenda nomine prædeterminationis vsus erat, sed nominibus prædestinationis, prædefinitionis, & ordinationis; nec dum asserit, Damascenum nominare prædeterminationem impositionem necessitatis illius loquendi modum non improbat, sed tantum asserit, ipsum non loqui de impositione necessitatis, quod vel tacite insinuat, hanc significari nomine prædeterminationis, vel quod fauorabilis possunt habere Thomistæ abstrahere à significatione huius vocis prædeterminatio.

37 Insuper sanctus Thomas quodl. 12. quæst. 1. art. 4. illam quæstionem tractans an omnia sint sub fato. A prouidentia (inquit) Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & in hoc sensu concedit omnia esse sub fato iuxta illud Boëtij. Fatum est immobilis dispositio rebus mouibilibus inherens. Ex verbo autem illo omnia sunt prædeterminata volunt Thomistæ physicam prædeterminationem inferre, sed incausum profecto, nam ibi Sanctus Doctor tantum vult prouidentiam Dei esse certam, & immobilem, & sua decreta esse inirritabilia: prædeterminata autem dicit quia à Deo sunt decreta prius tempore, quam fiant. Constat aperte ex eo, quod Angelicus Doctor loquatur etiam de affectibus, qui à Deo solo tanquam à causa dependent, respectu quorum prædeterminatio Thomistica locum non habet, quia hæc tantum pro causis secundis inuenta est. Eadem fuit mens Augustini relata à D. Thoma his verbis. Si quis hoc modo intelligat fatum sententiam teneat, linguam corrigat & non dicat fatum, sed prouidentiam. Cum igitur Sanctus Thomas Boëtium, & Augustinum imitetur, & quæstio quam ibi tractat, tantum sit, an omnia subiaceant prouidentia diuinæ, sic manifestum, hanc tantum prouidentiam cum Boëtio, & Augustino intendisse probare immemorem omnino physicæ prædestinationis, quam Thomistæ stabilire intendunt.

38 Aliud adducitur testimonium ex Diuo Thoma in commentario ad Dionysium de diuinis nominibus cap. 5. sect. 3 quod his verbis proponit Alvarez disp. 22. de auxiliis nat. Et huiusmodi rationes sacra scriptura vocat prædefinitiones, seu prædeterminationes. Nescio an alicuius incuria, vel nimia cura verbum hoc prædeterminationem, irreperit, quod apud D. Thom. non inuenitur, sed prædefinitionem, quo huic testimonio superabunde satisfactum est. Subdit postea Angelicus Doctor: Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt definitiue entium, & effectiue ipsorum, quia, & huiusmodi rationes supersubstantialis Dei esse prædeterminant, omnia producit. Sic Sanctus Thomas vtroque loco proximè citato iuxta editionem Romanam anno 1570. In hoc testimonio verbum prædeterminant non cadit supra verbum omnia, vt constat ex grammatica constructione, & commate posito post verbum prædeterminant, & ante verbum omnia, sed supra voces illas, rationes supersubstantialis esse Dei. Ita

ut sensus sit, produxit omnia, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei, hoc est divinus actus respectu quorum physicam prædeterminationem hucusque Thomista non defendunt, neque apud D. Th. in prædicto testimonio est, *omniāque produxit*, ut scribit Alvarez. *sed omnia produxit*, & dum Alvarez conjunctionem que addit destruxit sensum Angelici Doctoris, neque alium ad suam mentem composuit, sed totam periodum absque ulla significatione perfecta reliquit, manet enim pendula, & absque comparte pars illa propositionis causalis, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei.

39 Alia testimonia, quæ ex sancto Thoma, in favorem physicæ prædeterminationis obiciuntur ad eam comprobendam levisissimi momenti sunt, & ex prædictorum solutione facile quisque ingenue, & legitime absque præiudicio nostræ sententiæ explicabit.

40 Affirmo qualitatem hanc, iuxta principia Philosophica, admittendam non esse, neque in causis liberis, neque in necessariis; quia in utrisque absque ulla necessitate, & sine fundamento ponitur. Non esse necessariam in causis necessariis, sic probō. Hæc qualitas ponitur in causis, ut determinentur ad operandum: sed causa necessaria ex sua natura, & par suammet entitatem est determinata ad operandum, quotiescumque habet paratam omnipotentiam, ut cum illa comitanter concurrat ad effectum: ergo præter omnipotentiam paratam ad concurrendum cum illa per concursum comitantem, superflue alia præmotio, seu determinatio ponitur. In causis liberis eodem modo fit argumentum: etiam si causa libera ex sua natura non sit determinata ad operandum, eo ipso quod sit libera, talis est natura, ut positus omnibus requisitis ad operandum, & non operandum, valeat se determinare ad operationem, & carentiam eiusdem; aliās non esset libera; quia principium liberum essentialiter dicit principium indifferens potens se determinare: ergo ut causa libera determinetur, necessaria non est hæc præmotio; sed sufficit applicatio obiecti per cognitionem proportionatam ad illud amandum; & si quæ sunt alia requisita ad actum amoris; videlicet habitus supernaturalis, si actus producendus futurus sit supernaturalis: ergo superflue excogitatur hæc qualitas, seu præmotio. Multa sunt capita, ex quibus intendunt Thomistæ necessitatem huius physicæ qualitatis præsumere, in causis liberis illam ex indifferentia voluntatis exposcunt; in liberis, & necessariis illam exposcunt ex subordinatione causæ secundæ ad primam; ex necessitate concursus causæ primæ, quam habet secunda, ut operetur, ex ratione causæ primæ. Quæ omnia percurram, ut probem ex nullo capite, qualitatem hanc esse necessariam; & Thomistarum argumenta simul diluam.

§. II.

Indifferentia voluntatis non arguit necessitatem physicæ prædeterminationis.

41 **E**X indifferentia, & indeterminatione voluntatis, quam habet in actu primo, inferre volunt Thomistæ physicam prædeterminationem, quæ per modum actus primi determinatur ad actum secundum. Deinde, quia determinatio provenit à principio activo; ac proinde existimant non posse à voluntate provenire; quia hæc est principium actuum, & nihil potest esse principium actuum & passuum secundum eandem rationem. Expendam hæc argumenta postquam de hac re diversas sententias, illarumque auctores dederō.

42 Docuit Ægidius Romanus in 2. distinct. 25. quæst. unica art. 3. ad argumenta, dub. 2. art. 6. & in 1. dub. & 2. & quodlib. 3. quæst. 16. Voluntatem non esse potentiam actuum, sed purè passivam; nihilominus se ipsam determinare: quia dum se continet à prosecutione huius obiecti, consequens est, ut contrarium obiectum agat in voluntatem. Exempli gratia, illi obicitur delectatio fornicationis, & divina lex prohibens fornicationem, si contineat se ab amore fornicationis, per hanc continentiam determinat se ad amorem divinæ legis, quem producit suum obiectum in voluntate tali continentia supposita. Quod si voluntas contineat se ab amore divinæ legis, determinatur ad fornicationis amorem; quia huius delectabile obiectum illum necessario producit in voluntate. Ægidium sequutus est Arg. dist. 25. quæst. unica, art. 1.

Hæc opinio est omnino improbabilis, & aliena à vera doctrina Patrum, & Conciliorum asserentium, voluntatem concurrere ad nostram iustificacionem. Cognosce testimonium ex Trident. sess. 6. cap. 4. quo vtor Controv. 5. de anima, Punct. 1. num. 11. ad probandum voluntatem actuè concurrere ad suas operationes. Ratione philosophica clarissime impugnatur: voluntas nihil effectivè agit circa duplex obiectum propositum in hac sententiā, videlicet gratia, circa delectationem fornicationis, & circa amabilitatem divinæ legis prohibentis fornicationem: ergo quatenus est ex se æquè se habet circa utrumque obiectum, neque est aliqua ratio propter quam dici potest magis continere se circa hoc obiectum, ut oppositum necessariò sui amorem in illa producat, quam circa illud, ut ab hoc amor ipsius producat: ergo neque per continentiam amoris, neque per productionem eiusdem magis se determinat circa hoc obiectum, quam circa illud: ergo tota determinatio ex ipsis obiectis expectanda est.

Secundò: continere se ab hoc obiecto, dicit voluntatem posse determinari in illud, & se ab hac tendentiā abstinere, non enim dicimur abstinere ab obiecto, quod adhuc concupiscere nequimus: sed voluntas circa nullum obiectum potest per productionem amoris ab illa dimanantem tendere: ergo per negationem huius tendentiæ non se continere potest ab aliquo obiecto. Sed esto, contineat se per hanc negationem: hæc negatio est necessaria; quia illius habitus non subiacet voluntati: ergo non se liberè continet. Deinde esto libera. Hæc negatio est circa utrumque obiectum: ergo circa utrumque se continet: ergo non magis se determinat ad unum, quam ad aliud. Si continentia ponatur in negatione passionis, eodem modo reicietur. Quia voluntas, dum agens operatur, non potest se continere à passione; quia necessariò paritur. Dum non operatur agens pati nequit, ac proinde negatio passionis non illius continentie danda est, neque voluntas potest determinare agens v. agat, vel illud coercere ne agat; quia hoc nequit præstare voluntas per suammet entitatem, quæ indifferens est ad patiendum, & non patiendum. Quod si per suam entitatem id præstaret, non fieret liberè ab illa, sed necessariò: non per aliquid superadditum; quia hoc produci nequit à voluntate, quæ principium effectivum non est in hac sententiā: ergo nullo modo voluntas potest intelligi continere se liberè circa hoc obiectum, potius quam circa illud. Mitto rationes alias, quæ longius posent contra hanc sententiam expendi.

Communis Scholasticorum sententia docet respectu actuum voluntatis solâ ratione differre agens, & patiens, ac proinde voluntatem ipsam se actuè determinare, & passivè suos actus recipere. Ita Scotus in 2. dist. 25. quæst. unica, §. ad primam rationem. Basiliensis in 2. dist. 25. quæst. 1. Henric. quodlibeto 9. quæst. 5. & quodlibeto 11. quæst. 6. & 7. & quodlibeto 12. quæst. 26. & ferè omnes antiqui.

46 Multiplex est principium respectu volitionis; quoddam actuum physicè influens, sicuti voluntas, & habitus alius se tenens per modum conditionis, seu moralis causæ, sicuti cognitio in multorum sententiā. Rursus inter principia actuè concurrentia voluntas tantum concurrat determinando actionem, ad cuius determinationem concurrat habitus. Alia sunt principia, quæ concurrunt non determinando actionem, sed quasi determinata à voluntate: sicuti habitus, qui necessariò concurrat dependenter à voluntate, & causa prima, quæ per decretum liberum, quâ ipsa vult liberè suam omnipotentiam voluntati exhibere, ut pro sua libertate cum illa operetur, vel non operetur, omnipotentiam subdit voluntati: ita, ut integrum sit voluntati cum illa veluti cum habitu operari, vel non operari. Hæc certa sunt, & suis locis adamussim explicanda. Sic

47 **CONCLUSIO.** Principium actuum determinans volitionem, non distinguitur à principio passivo respectu eiusdem volitionis: hoc est, voluntas, quæ cum omnibus requisitis constituitur, potens operari se ipsam determinat per actionem physicè fluentem ab illa, secundum eandem entitatem est principium actuum, & passuum volitionis: reliqua verò, quæ voluntatem adiuvant ad producendam actionem, per quam ipsa se determinat, non sunt principium passuum volitionis. Ex quo inferitur principium actuum, & passuum volitionis distingui tanquam includens, & inclusum: actuum enim dicit quiddam passuum

suum, & aliquid ultra. In hanc sententiam interpretor doctores omnes asserentes, nec distingui, nisi per rationem principium actuum, & passuum volitionum. Loquuntur enim de principio actuum determinantes, non verò de principio actuum in tota sua latitudine. Sic

48 SECUNDA CONCLUSIO illata ex prima, quæ propria huius est loci: Principium actuum volitionis liberæ agit quatenus est in potentia ad agendum, & non agendum, & omnino indifferens; quam indifferenciam non admittit, nisi per ipsam volitionem, quæ est determinatio principij, antequam nulla alia supponitur. Hæc conclusio est deducta ex doctrina Angelici Doctoris, quam sanctus Doctor sæpe docet. Legatur in 2. distinct. 25. quæst. vni- ca, art. 1. & in corpore, ubi hæc habet: *Nihil agit nisi in quantum est in actu: & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est, æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque, & id est, ut dicit Commentator in 2. physic. quod ab eo, quod est ad utrumlibet nihil sequitur, nisi determinetur.* Existimabunt physica prädeterminationis patroni hoc testimonio iure optimo Divi Thomæ suam sententiam tribui audiant, quid subdit sanctus Doctor paucis interiectis: *Hæc est differentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem & actum in finem illum: quædam verò non: & in solutione ad 3. ait: Determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur.* En constituit Angelicus Doctor differentiam inter agens liberum, & necessarium, quod liberum sibi determinat finem & actionem circa illum, ac proinde non indiget determinatione in actu primo, quam supra cum Commentatore tantum pro agentibus necessariis requisierat. Deinde, ut omnem ambiguitatem auferret, hanc determinationem in potestatem liberi arbitrij reduxit. Similia habet de malo, quæst. 3. art. 3. & quæst. 6. art. vni- co, in corpore; ubi ait: *Quantum ad exercitium actus, manifestum est, quod voluntas movetur à se ipsa: sicut enim movet alias potentias: ita se ipsam movet.* Postea explicat, quomodo intelligendum sit illud axioma, scilicet non posse idem principium secundum eandem rationem esse in potentia, & in actu; quod explicat de principio adæquato eo modo, quo nos diximus distingui principium effectuum, & passuum volitionis. Subdit immediate: *Neque propter hoc sequitur, quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu.* Sicut enim homo secundum intellectum, in via inventionis movet se ipsum ad scientiam, in quantum ex vi noto venit ad aliquid ignotum, quod erat in potentia notum: ita per hoc, quod homo vult aliquid in actu, movet se ad volendum aliud in actu: sicut per hoc, quod vult sanitatem, movet se ad volitionem sumere potionem. Explicat sanctus Doctor quomodo distinguatur principium actuum, & passuum electionis; quod etiam locum habet in intentione libera, si ad ipsam, ut sæpe contingit, & semper contingere plures volunt, supponatur actus necessarius, & in omni euentu principium adæquatum actuum includit omnipotentiam, & cognitionem saltem tanquam conditionem, quæ ad principium actuum, & non passuum volitionis spectant.

49 MENS hæc ut Thomistica nomen apud omnes mereatur comprobanda est auctoritate discipulorum D. Thom. quos medullam esse illorum, quos Thomistas appellant, negabit nullus. Multis parco, quibus hæc sententia posset comprobari: tantummodo Capreolum adduco distinct. 24. citata, art. 3. ad 6. argument. ubi hæc habet: *Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita: ipsa tamen ratione sue libertatis se determinat ad id, quod vult: & ita non indiget alio determinante: neque verba explicatione indigent.*

50 Ex his facile est argumenta Thomistarum solvere. Primum est: quia movens, & motum sunt distincta subiecto, seu re ipsa, ut colligitur ex Aristotele lib. 9. Metaphys. cap. 1. text. 12. & lib. 5. cap. 12. text. 17. Addunt sequi ex opposito, quod idem moveret se ipsum, quod fieri nequit, ut constat ex 8. Physic. text. 70. Cuius ratio est: quia tale debet esse movens in actu, quale est mobile in potentia respectu eiusdem formæ. Respondeo principium adæquatum actuum semper distingui à passivo, quia actuum includit causam primam, quæ principium passuum non est; & in hoc sensu intelligendus est Aristoteles, ex quo non inferretur idem movere se ipsum, id est tanquam prima causam, quod esset absurdum, quia semper movet se dependenter ab alio principio increato. Et ad actionem, quæ se movet, supponitur actio alia, quæ ipsum principium se movens dependet à Deo. Ad illud, quod additur tale debere esse

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

movens in actu, quale est mobile in potentia, Respondeo intelligendum esse de actu primo, in quo est principium indifferens ante ipsam actionem; quia actus primus tantum dicit prærequisita ad actionem.

Arguunt secundo: nihil agere in se ipsum, nam Aristoteles inquit 2. Physic. cap. 7. text. 20. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. Patiens autem se habet, ut materia, respectu agentis. Si Thomistæ probare intendissent voluntatem nullo modo concurrere ad volitionem, & non dari actionem aliquam immanentem in rerum natura, neque agentis liberi, neque necessarii ad rem specie tenus hæc testimonia adducerentur; cum aut ipsi fateantur voluntatem esse principium actuum, etiam physica prädeterminatione præsentem, & passuum eiusdem volitionis, nescio quomodo hæc testimonia nobis obiciant. Respondeo, Aristotelem dixisse materiam ex suo conceptu non identificari cum efficiente; quia sæpe distinguuntur causa materialis, & efficiens, & materia prima, quæ absolute materia dicitur non est principium actuum formarum substantialium, quam recipit, neque primarum qualitarum, aliorumque accidentium, quæ formas comitantur: & est questio an aliquorum productiva sit? Hæc ad auctoritatem Arist. principium autem illud *nihil agit in se ipsum*, vel negandum est, vel cum distinctione concedendum de principio adæquato actuum.

52 Tertiò arguunt: causa indeterminata non potest producere determinatum effectum: ergo voluntas sine physica prädeterminatione non potest volitionem determinatam producere. Respondeo distinguendo antecedens: causa indeterminata, hoc est, vaga secundum entitatem, non potest effectum producere determinatum, concedo; quia nulla causa in rerum natura est vaga, & indeterminata secundum entitatem: causa indeterminata ad effectum producendum, & in sua entitate determinata, non potest effectum producere, subdistinguo: si causa illa non habeat virtutem se determinandi, concedo: si illam habeat, qualem habet causa libera, & principium cognoscitivum, nego. Deinde nego consequentiam.

§. III.

Subordinatio causæ secundæ ad primam non desiderat physicam prädeterminationem.

53 SÆPE determinationem partiti sumus in determinationem in actu primo, & in actu secundo: determinationem in actu secundo nulla obtinet causa, quousque suam exerceat causalitatem; hæc est enim, quæ formaliter in actu secundo causam determinat. In hoc sensu dicimus virtutem actuum ignis per actionem determinari in actu secundo ad calefaciendum: quod idem est, ac dicere constitui calefacientem per actionem, & voluntatem determinari per ipsam volitionem ad volendum in actu secundo; quia per volitionem formaliter volens constituitur. Determinatio in actu secundo, quando est principium liberum, est propria determinatio; quia determinat indifferentiam, quam habebat principium. Determinatio verò, quæ principium necessarium supponit, sicuti calefactio respectu virtutis calefactivæ, propriè non est determinatio; quia nullam determinat indifferentiam, quam habet principium ex se. Virtus enim calefactiva est principium determinatum ad calefaciendum; ita ut quotiescumque sit cum omnibus requisitis ex parte actus primi necessario calefaciet, si forma opposita efficacius non resistat, quam ipsa activa virtus efficere velit. Sicuti determinatio propria principium sequitur liberum: ita determinatio quævis formaliter libera, sicuti volitio, si plura principia habeat tantum respectu illius libera dicitur, quod in actu primo liberum supponitur ad ipsam, & quod ante ipsam omnino ex se erat, & indifferens, & potens se determinare ad talem volitionem, & ad negationem illius. Unde non est idem esse principium effectuum determinationis, & esse principium se determinans: habitus enim est principium effectuum determinationis voluntatis, hoc est volitionis; & non est principium se determinans.

54 Plurimum etiam præ oculis habere oportet distinctionem illam effectuum liberorum in se primariò formaliter, & liberorum secundariò libertate derivatam causa. Volitio libera est libera in se: effectus qui dependet à volitione libera est

est liber in causa, & secundario, sicuti deambulatio. Non enim alia ratione liberè deambulo, nisi quia liberè volo deambulare. Moneo insuper volitionem creatam liberam, esse liberam respectu voluntatis creatæ, & respectu voluntatis diuinæ; sicuti enim voluntas ita illam producit, ut possit non illam producere: ita Deus ad illius volitionem concurrat, ut possit etiam non concurrere, quia nullus effectus necessariò producitur à Deo: sed omnes ab illo liberè operante procedunt. Ea tamen est differentia inter libertatem Dei, & creaturæ respectu volitionis creatæ notatu dignissima, quod volitio creatæ, respectu voluntatis creatæ, est libera formaliter, primariò, & in se; & est primum, per quod voluntas se determinat ad volitionem ipsam, ante quam nihil erat in voluntate, per quod voluntas supponeretur determinata: volitio verò creatæ nunquam potest esse formaliter, primariò, & in se libera respectu voluntatis diuinæ, sed semper est libera derivatiuè libertate volitionis diuinæ, à qua depèdet tanquam à causa, & per quam Deus se determinat, quatenus est ex se, ad volitionem creatam producendam, vel non producendam; ita, ut antequam Deus volitionem creatam producat, intelligatur iam quatenus est ex se determinatus ad illam producendam per decretum quod præcedit ipsam volitionem; quo posito non ultra Deus manet indifferens ad hanc volitionem producendam, vel non producendam. Ratio huius discriminis satis perspicua erit omnibus, qui politè materiam hanc attingunt: illi exhibeo. Volitio tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis quam determinat, & constituit volentem: sed volitio creatæ tantum determinat, & constituit volentem voluntatem creatam: ergo tantum est libera formaliter, & in se, respectu voluntatis creatæ. Maior ab omnibus est admittenda, quia, cum voluntas tantum sit potentia formaliter libera, illud tantum, quod est exercitium talis potentie est formaliter, & in se liberum; & id quod determinat voluntatem formaliter, est id quod formaliter in se provenit à principio indifferenti; reliquæ vero actiones provenientes à voluntate determinatæ, vel non dependentes à voluntate, non possunt provenire à principio indifferenti potenti se determinare. Minor Catholicè negari nequit, consequentia inevitabilis est.

55 Ex his infero formaliter ex vi volitionis creatæ tantum causam creatam constitui liberam in actu secundo; & hanc esse vnicè principium in actu liberum per hanc volitionem formaliter, & quæ vnicè per ipsam se determinat: Deumque per hanc volitionem creatam non constitui se determinantem neque liberum; sed per aliam formam, videlicet per suam volitionem se determinare ad volitionem creatam producendam, & constitui primum liberum respectu volitionis creatæ.

56 Videas ultra, dupliciter se posse Deum determinare ad concurrendum. Primò per decretum, quo decernat actionem independentem à libertate voluntatis: ita ut cum illo decreto componi nequeat negatio volitionis. Secundò per decretum, quo decernat volitionem dependentem à libertate voluntatis; quod quidem indifferens est ut componatur cum volitione, & negatione eiusdem. Primum illud decretum libertatem destruit: hoc secundum illam illam suam tuetur, & est, quo de facto se determinat ad concurrendum cum voluntate ad actus liberos; quod latius explicabo, & probabo punct. immediatè venturo. Decretum primum libertatem destruens, determinat causam primam, & secundam; & ipsam actionem. Decretum hoc benignum libertati attemperatum, non determinat causam secundam, quia illo posito manet indifferens ad operandum; & non operandum: & consequenter non determinat actionem, seu volitionem dependentem à causa secundam, neque dependentem à Deo, quæ est eademmet indiuisibilis: tantum determinat Deum, ne posito hoc decreto ex parte sua, sit indifferens aliqua ad concurrendum, vel non concurrendum, quia totam suam omnipotentiam, ex vi huius decreti veluti voluntati creatæ commisit, in ordine ad illum actum, ut illa utatur, vel non utatur secundum suum arbitrium. Quapropter decretum hoc rectè dicitur determinatio subiectiva, seu respectu subiecti (sic liceat voluntatè diuinam respectu suæ volitionis compellere) non verò determinatio determinatiua, seu determinatio sui termini. Ex quo inferes aliud esse se Deum determinare ad concurrendum libere cum voluntate: aliud determinare voluntatem, & volitionem ipsam. Hæc si per calleas, nullus ti-

bi, neque minutulus difficultatis scrupulus potest superesse, & ex illis omnibus omnia, quibus Thomistæ suæ qualitatem stabilire intendunt, facillimo negotio persolues.

S. IV.

Soluntur obiectiones contra præcedentem doctrinam.

Obicit Aluarez disp. 18. & disp. 24. n. 14. Si voluntas operaretur sine prævia motione, esset primum agens: ergo non potest operari sine illa: probat antecedens: illud est primum agens, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia præmotione; sed voluntas operatur independentem à motione: ergo operatur ut primum agens. Debiisset Aluarez primam partem antecedentis, omisissam in minori secundi syllogismi, probasse: & secundam maioris stabilire, frustra enim sibi fingit definitionem primi agentis, ut probet agens, quod non operatur cum motione prævia, esse primum agens. Si tamen ex hac parte firmum sibi argumentum superest, firmum ex altera mihi subsumo. Primum agens est illud, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia motione: sed voluntas etiam si operetur sine propria motione, non operetur independentem ab alio: ergo non est primum agens. Melius enim arguitur à negatione vnius partis essentialis ad negationem compositi, quam ab affirmatione eiusdem partis, ad affirmationem totius compositi. Hæc enim est optima consequentia: non datur materia, quæ est pars essentialis hominis: ergo non datur homo: & hæc pessima: datur materia: ergo datur homo.

Respondeo primam causam esse illam, quæ operatur independentem ab alia: & causam secundam esse illam, quæ non potest operari sine dependentia ab alia. Ex quo fit voluntatem semper operari, ut causam secundam: quia semper operatur dependentem à Deo, & neque independentem ab illo operari. Confugit Aluarez locis citatis ad auctoritatem D. Thomæ, ut hanc solutionem resciat: asseritque impugnatum fuisse à D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi hæc habet: *Quamvis per hanc responsum euitaretur, quod voluntas humana, & quæcumque alia causa non esset primum ens simpliciter: non tamen videtur posse euitari, quin esset primum agens, si eius actio in aliquod primum agens non reduceretur sicut in causam.*

Ad eò alitè mentibus nostris infudit de auctoritate, subtilitate, præcellentiq; Angelici Doctoris doctrinam, dignissima existimatio: ut illius testimonia abs re læpissime adducta ad illa, quæ nullatenus probant, imò non raro ad illa, quibus neque coheret tanti Doctoris doctrina, nunquam nobis suspectam reddant, neque grandem inter Doctores Scholasticos, & Ecclesiæ Patres auctoritatem quidquam apud nos minuant: affectus enim, & studium erga Magistrum, & doctrinam nobis suadent, & monstrant quantam Angelici Doctoris iniuriā, illius testimonia ita referantur, ut leuia, & inania videri possint, si illius maximum pondus, & efficacia maxima ad illa probanda, quæ Angelicus Doctor intendit, omnibus non innotesceret. Respondeo Angelicum Doctorem hic impugnasse sententiam quandam, quam Magister reuelarat, asserentem causam secundam non dependere à prima in operando, & sine concursu illius suos effectus producere: dependere tamen ipsam causam secundam in fieri à Deo, à quo entitatem recepit. Quam sententiam efficaciter impugnant verba ex D. Th. relata, quia licet ex dependentia, quam haberet causa secunda à prima, ut ipsa produceretur, rectè posset euitari non dici primum ens, quia hoc est omnino independens, tamen non potest euitari esse primum efficiens: quia actio, per quam operatur, per se ipsam à Deo non dependet.

Arguunt secundò. Voluntas quando operatur vel determinatur à Deo, vel se ipsam determinat: si determinatur à Deo, intentum obtinent Thomistæ: si se ipsam determinat: ergo voluntas est primum se determinans: ergo præter Deum admittendum est aliud primum principium, & aliud primum liberum. Neque refert dicere, voluntatem se determinare per concursum dependentem à Deo; quia adhuc posito concursu Dei per modum actus primi, voluntas est indifferens, & ipsa est, quæ determinat suam volitionem: quæ est concursus Dei, & ipsius voluntatis, & ab utroque essentialiter dependet: ergo voluntas debet dici primum principium volitionis, quæ physicè essentialiter dependet

dependet à Deo, & à voluntate, & primo determinatur à voluntate, quàm à Deo, tota enim determinatio volitionis radicatur in voluntate, à qua oritur tanquam à radice sue determinationis, & tanquam à principio primo determinante actionem.

61 Dixi iam num. 19. aliud esse Deum se ipsum determinare; aliud determinare actionem: & ex ibi dictis modò respondeo, voluntatem non tantùm esse, quæ primò determinat volitionem; sed quæ vnicè illam determinat, quia Deus non determinat volitionem, cuius determinationem voluntati commisit, iuxta illud Ecclesiast. cap. 15. vers. 14. *Reliquit Deus hominem in manu consilij sui.* & ibid. n. 17. *ignem, & aquam apposui tibi:* tamen voluntatem non esse principium primò se determinans ad volitionem. Quia antequam voluntas, per productionem ipsius volitionis, ad ipsam se determinet, & exerceat suam libertatem circa ipsam, per exhibitionem eiusdem, iam Deus seipsum per decretum, quo statuerat concurrere ad volitionem dependenter à voluntate, seipsum determinauerat, & libertatem propriam exercuerat circa volitionem humanam producendam. Ex quo clarè inferitur voluntatem non esse primum principium liberum talis volitionis, licet sit non primum, sed vnicum principium determinans volitionem, & vnicum principium in actu secundo liberum, & formaliter exercens suam libertatem per hanc volitionem creatam: quæ Deum non constituit liberè operantem: sed effectus decreti Dei, & exercitij voluntatis diuine.

62 Hæc in causis liberis: in necessariis autem facilius est solutio. Dicunt Thomistæ, causas necessarias esse determinatas ad operandum, quoad specificationem: non tamen quoad exercitium. Quia in exercitio habent indifferentiam, quam ipsi appellant contingentiam, quia quando ignis hic, & nunc comburit, contingere potuit, vt non combureret. Hanc doctrinam non probo: quia ignis semper perit exercitium actionis, si sit applicatus: si autem applicatio deficiat, non petit sub illis circumstantiis effectum, neque quoad specificationem, neque quoad exercitium. Sed quidquid sit de hoc, respondeo, determinationem, quam habet ignis in actu primo ad operandum, non distingui à sua entitate, quæ per modum actus primi operationem exigit, & concursum causæ primæ dandum sub omnibus requisitis ad actionem, & non alio modo. Et sicut entitas ignis dependet in fieri, & in conservari à Deo: ita determinatio ignis per modum actus primi dependet à Deo, & sicut Deus determinat ignem ad existentiam: sic illum determinat ad existentiam, quam habet respectu effectus: quia hæc non distinguuntur à sua existentia. Determinatio eiusdem ignis in actu secundo, ad hanc calefactionem, essentialiter est à Deo, & ab igne: ita tamen vt ignis non possit ex se illum non exhibere: Deus tamen potest talem actionem simul cum igne producere, & non producere. Ex quo inferitur totam determinationem ignis in actu primo exigentis calorem in actu secundo illum producente à Deo, esse tanquam à primo determinante existentiam, & actum primum calefactionis, & vltimò, & efficaciter determinante ipsam calefactionem, quia posita calefactione ignis per modum actus primi, adhuc deficeret calefactio, si Deus non se determinaret ad illam producendam.

63 Argunt tertio: Deus non determinat voluntatem ad operandum: ergo vel expectat determinationem voluntatis, vt cum illa operetur, vel illi offert suum concursum in actu primo, vt ipsa Deum applicet ad operandum illo modo, quo maluerit voluntas? Primum dici nequit: quia non potest Deus videre determinationem voluntatis, antequam videat suum concursum in actu secundo, cum quo identificatur, & ad quem supponitur concursus in actu primo, seu applicatio omnipotentia. Si dicatur secundum, sequitur Deum operari cæco modo, secundum ductum voluntatis, quin sciat, quid facturus sit, quovisque illum fecerit. Respondeo, Deum exhibere, seu committere voluntati suam omnipotentiam, vt illa vtatur in partem, quam maluerit, antequam determinationem absolutam illius videat: nihilominus non operari cæco modo: quia antequam suam omnipotentiam voluntati credat, scit Deus per scientiam conditionatam, quid voluntas factura sit, si illi omnipotentia applicetur, vt ipsam vertat in partem quam maluerit. Vnde antequam Deus effectum liberum producat, illum, vt possibilem agnoscit, & antequam applicet

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

suum omnipotentiam ad illum producendum, eundem effectum nouit sub conditione futurum, vel non futurum. Quod autem illum non præiudicet absolutè futurum, nihil refert: quia nullus effectus futurus videtur, antequam decernatur.

Argunt tertio Thomistæ: Deus est verus dominus nostre voluntatis: ergo potest vt illa quando vult, & quomodo vult: ergo vt illa, & applicat illam ad suas operationes. Primum antecedens non potest in questionem verti: prior illatio probatur ex definitione dominij, quam tradit Bart. in l. si quis vi. §. differ. n. 4. ff. de acquenda possess. vbi inquit: *Dominium est ius perfectè disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur.* Quam definitionem amplectuntur Iurisperiti omnes, apud Ant. Gomez ad leg. 45. Taurit ex qua aliam dominij descriptionem communiter adducunt Doctores: *Dominium est ius habendi, possidendi, fruendi, & utendi, ac disponendi de aliqua re pro libito voluntatis, vel secundum aliquem determinatum modum, à quadam superioritate, vel auctoritate definitum.* Posterior illatio probatur ex D. Thom. 1. 2. quest. 16. art. 2. vbi sic vsum definit: *Vsus alienius rei nihil est aliud, quàm applicatio illius ad aliquam operationem, ex quo fit, vsum dici operationem, ad quam potentiam applicamus.*

Respondeo, Deum esse verè Dominum voluntatis, & nostrarum actionum, & posse vt nostra voluntate, quando, & quomodo voluerit, & ita posse vt voluntate illam applicando, vt necessariò operetur, & potest vt illa applicando eandem ad operationem liberam. Si voluerit vt illa ad operationem necessariam, poterit illi adiungere decretum aliquod prædefinitum, ex se immediatè efficax independenter ab alijs medijs, vel aliud comprincipium creatum huiusmodi efficax, in illam coniungere. Si autem voluerit vt voluntate, vt ipsa liberè operetur, debet voluntatem applicare ad talem operationem per principia, quæ inclinent ad operationem: sed indifferentia, vt coniungantur cum operatione, & cum illius negatione, & non per decretum prædefinitum, vel comprincipium creatum modo dicto, quod ex sua natura necessitatem voluntati inducat. Quia nequit Deus applicare potentiam ad operationem per media, cum quibus repugnat talis operatio; cum verò operatio libera repugnat cum huiusmodi comprincipijs, non potest Deus applicare voluntatem ad operationem liberam, per hæc comprincipia.

Argunt vltimò: voluntas se determinat quoad specificationem, & Deus illam determinat quoad indiuiduationem: ergo prius est voluntatem determinari quoad specificationem, quàm Deum se determinare cum ipsa concurrere: sed hoc fieri nequit: quia nulla determinatio potest esse in voluntate independenter à concursu Dei: ergo tota doctrina tradita falsa est. Explicabo punct. sequēt. §. vltimo, quomodo Deus voluntatem determinet ad indiuiduationem specierum, ad quas ipsa se potest extendere, quod non sit expectante Deo determinationem quoad specificationem, vt postea ipse indiuiduationem determinet, sed offerendo concursum ad hunc numero actum amoris, & hunc numero odij, & non alios, antequam voluntas vllam habeat determinationem. Ex quo fit, vt si voluntas se determinat ad actum amoris, necessariò ad hunc se debeat determinare; quia alium non est potens: & ita de actu odij.

67 Posses ex hac doctrina sic arguere cum Thomistis: Si Deus non determinat voluntatem, sed tantum suum parat concursum, vt voluntas operetur, vel non operetur iuxta suum arbitrium; ita vt tunc operetur Deus cum voluntate, cum ipsa se ad operandum determinat, & tunc non operaretur Deus cum ipsa, cum eadem non se determinat, sequitur Deum esse causam subordinatam voluntati: & voluntatem non esse causam subordinatam: sed potius subordinantem respectu Dei. Probatur sequela: causa subordinata est illa, quæ in operari dependet ab alia & causa subordinans est illa, à qua alia causa in operari dependet: sed Deus dependet in operari à causa secunda, cum ad nutum illius operetur, & non operetur; ergo Deus est causa subordinata voluntati, tanquam causa subordinanti. Respondeo, voluntatem essentialiter subordinari causæ primæ: quia siue liberè, siue necessariò operetur, operatur dependenter à voluntate causæ primæ: ita vt, si prius Deus non voluerit cum ipsa concurrere ad actum liberum, vel necessarium, ipsa nullo modo poterit operari, & potest Deus pro sua libertate determinare voluntatem, vt necessariò operetur, & quamlibet operationem liberam

liberam illius impedire: Voluntas autem non potest Deum determinare ad aliquam operationem, si prius ipse, etsi non actionem, saltem seipsum determinauerit modo explicato n. 19. ad talem actionem; neque aliquam actionem sine concursu Dei determinare valet voluntas; & hæc subordinatio semper competit voluntati. Quia tamen Deus vult suam libertatem voluntati relinquere, illi per decretum indifferens suam omnipotentiam applicat, & committit, ut illa utatur in partem quam maluerit; & omnipotentia sic applicata libere à Deo, operatur vel non operatur hunc, vel illum effectum dependenter à determinatione voluntatis. Et in hoc sensu potest dici omnipotentia subordinata voluntati, cui Deus illam commisit non necessario: sed, ex decreto libero Dei: Numquam tamen adhuc ex decreto libero Dei voluntas diuina dicitur subordinata immediatè voluntati humanæ, quia, licet voluntas determinet omnipotentiam ad producendam volitionem creatam; nunquam tamen determinat voluntatem diuinam ad suam volitionem. Quia antequam voluntas creata determinet suam volitionem, & omnipotentiam ad talem volitionem producendam, est Deus determinatus ad omnem actum suæ voluntatis, à quo volitio creata dependet. Neque causa aliqua creata immediatè potest determinare exercitium voluntatis diuinæ, nisi mediatè tantum, quatenus determinat obiectum circa quod voluntas diuina postea potest versari non actu efficaci, quo velit tale obiectum producere, quia hic actus iam supponitur ad determinationem causæ creatæ, & productionem obiecti, sed actu complacentiæ, vel alio supponente iam obiecti existentiam.

S. V.

Necessitas concursus causæ primæ, ut secunda operetur necessitatem non inducit physica prædeterminationis.

68 **A**D difficultatem hanc dissoluendam, oportet in memoriam adducere obiectum omnipotentia esse rationem communissimam entis; quod omnes absque questionis loco admittere tenentur. Hanc conclusionem ex dicendis in Met. Contr. 10. de modo quisque faciliè intelligit; ubi probabo causam non referri ad rationem aliquam communem omnibus effectibus; sed ad hunc, & illum peculiarem effectum; dicimus tamen referri ad rationem aliquam communem effectuum, seu ad effectus sub ratione aliqua, in qua omnes conveniunt, ut significemus omnia singularia significata sub illo communi conceptu esse terminos, seu obiecta talis potentia, sic potentia visiva colorem in communi soleamus assignare tanquam obiectum; quia species omnes contentæ sub hoc conceptu vniuersali coloris, obiectum adequatum potentia visiva constituunt. Eodem modo, quia omnia singularia contenta sub hoc vniuersali conceptu entis, sunt obiecta omnipotentia, dicimus obiectum illius esse rationem illam communissimam entis. Ex quo fit prædicatum entis esse titulum adequatum, ut quilibet effectus dependeat à Deo: sicut prædicatum vitalis, titulus est, ut effectus dependeat à principio vitali. Cum autem in omni effectum hæc ratio entis reperitur, in omni effectum dependentia à Deo reperiri necesse est. Quem discursum eleganter concessit D. Th. 1. part. quæst. 103. art. 5. in corpore: *Quia forma rei est intra rem & tanto magis, quia consideratur, ut prior, & vniuersalior; & ipse Deus est propriè causa ipsius esse vniuersalis in rebus omnibus: quia inter omnia est magis intimus rebus, sequitur quod Deus in omnibus rebus intus operetur.*

69 **N**oto secundo, Deum multis modis influere in effectum productum ab ipso, & à causa creata. Primo: influit in effectum producendo virtutem creatam, à qua ipse effectus producit; & hac ratione Deus dicitur causa remota cuiusvis effectus. Quam causalitatem haberet quolibet alio influxu secluso. Secundo: Deus producit conditiones, & omnia requisita, ut causa secunda operetur, quod est applicare causam ad suam operationem. Hoc fit in causis physicis per approximationem localem, inter agens, & passum; & in voluntate per præsentationem obiecti. Hac ratione Deus habet remotè prioritatem illam respectu effectus, quam proximè habent conditiones ab ipso productæ. Tercio: Deus suam omnipotentiam applicat ad producendum effectum, per decretum antecedens ipsius pro-

ductionem, indifferens ad effectum libere producendum à voluntate creata, & determinatum ad producendum effectum dependentem à causâ secunda ex natura sua necessaria, & determinata ad effectum. Medio hoc decreto concurret Deus eodem modo, quo concurret modò meo volitio ad motum localem efficiendum à potentia progressiva, qui concursus moralis, & non physicus dici solet: quia tantum se habet per modum determinantis principium physicè producens. Quarto: Deus per suam omnipotentiam immediatè influit in effectum: ita ut actio productiva illius essentialiter respiciat omnipotentiam per se ipsum, & immediatè. Hac ratione Deus immediatè, & propriè dicitur causa cuiusvis effectus creati.

Hos omnes influxus rectè sine prædeterminatione componi ex illorum naturis facile constat. In quibus rationem adequatam causæ primæ, à qua secunda dependeat in operari secundum rationem, quæ ab hac distinguitur, prædeterminatione seclusa sitam esse probabo, & explicabo. Influxum causæ, abstrahentem à causâ primâ, & secundâ, rectè quisque agnosceret in dependentia, quam habet quilibet effectus à Deo immediatè, per omnipotentiam, attingentem productionem ipsius. Deinde ratio causæ primæ in eo relucet, quod Deus est causa vniuersalis omnium effectuum, & principium immediatum omnium actionum, & ob hanc rationem præcisam potest dici Deus causa prima, seu prior prioritate vniuersalitatis, illa enim, quæ vniuersaliora sunt, priora vocamus. Neque hæc ratio alicui entitati creata conuenire potest: implicat enim dari causam creatam, à qua essentialiter dependeat omnes actiones creatæ. Quia saltem actio, quæ ipsa produceretur ab ipsa non procederet: Neque refert, si dicas, Deum non produci à seipso; quia Deus à nulla causa dependet: virtus autem illa dependeret à vera causa: ac proinde daretur causalitas aliqua, cuius ipsa non esset principium: ac proinde non esset causa prima, id est omnium vniuersalior. Quia Deus esset causa omnium effectuum, quorum hæc entitas esset causa, insuper esset causa illius entitatis: ac proinde esset causa vniuersalior illa. Ad id implicare causam, à qua reliquæ entitates essentialiter dependeat; quia anima rationalis de facto potest dependere à solo Deo: ergo implicat non posse dependere ab illo solo: & possibilis est actio tantum dependens à Deo: ergo de potentia Dei absoluta non potest non esse possibilis, quia licet liberum sit Deo, hanc entitatem produci, vel non produci: non tamen liberum est illi entitatem esse vel non esse possibilem.

71 **A**lio modo Deus dici potest causa prima respectu effectus, qui dependet indiuisibiliter à Deo, & à causa secunda, verbi gratia, volitionis creatæ. Quia cum dicimus, volitio dependet à Deo, & à voluntate hominis, si inquiramus, voluntas hominis à quo dependeat: aliam illius poterimus causam assignare. Dicemus enim, voluntas dependet ab anima, si voluntas potentia sit superaddita. Et rursus inquiramus, à quo dependeat anima; dicemus, dependet à Deo: & sic dependentia volitionis à voluntate non resoluitur in ipsam voluntatem, sed in Deum, & sicut prima principia vocamus illa, quæ rursus per alia probari nequeunt, sed per se ipsa nota sunt: sic primam causam vocamus illam: quæ causam aliam non habet, à qua ipsa dependeat, & prima dici nequit illa, quæ ab alia dependet, & media quæ causa alia influit. Et hac ratione nulla causa creata, prima dici potest. Deus autem propriè causa prima dicitur: quia cum dicimus volitio creata immediatè dependet à Deo, si rursus interrogemus, Deus à quo dependet? dicemus, Deus à nullo alio dependet, neque ultra progreditur in resolutione causarum, Deus enim est prima causa media quæ nulla alia influit.

Alio modo potest dici Deus causa prima, quia non tantum est causa immediata effectus; sed etiam mediata: quia tribuit virtutem causatiuam causæ creatæ, media quæ influit in effectum. Propter quam rationem Deus dicitur, & prima causa respectu effectus, quia prius influit mediatè Deus in effectum, quam causa creata immediatè influat. Hæc ratio causæ primæ videtur coincidere cum ratione immediatè assignata; tamen, si rectè inspicitur, longè est ab illa diuersa. Dixi enim causam creatam non dici causam primam, quia influxus, & dependentia effectus non resoluitur in ipsam. Vide, etiam si volitio dependet à voluntate, & voluntas ab anima, licet anima per impossibile non dependeret à Deo, voluntas non diceretur causa prima volitionis.

volitionis; & Deus diceretur causa prima illius. Quia influxus, & dependentia volitionis à Deo in ipsum resolueretur, etiam si Deus mediatur non influeret in volitionem. Modò tamen assero Deum dici causam primam volitionis; quia est causa virtutis creatæ; à qua producitur, est insuper non dependens ab alia. Vnde, cum dicimus, volitio dependet à voluntate, & rogamus; voluntas, à quo dependet? respondemus, ab anima; & rursus anima à Deo: Deus autem à nullo dependet. Ex quo fit Deum esse causam primam non resolvablem in aliam, non solum ea ratione, quia immediate concurrat, sed etiam ratione concursus mediati, quem exhibet media alia causa creatæ.

73 Alia ratione Deus dici potest causa prima effectuum; quia applicat causas creatas ad operandum per productionem physicam presentie ad effectus physicos; & per productionem cogitationum ad voluntatis opera, præcipue ad opera honesta, & meritoria; ad quæ elicenda Deus sanctis cogitationibus, in quibus præuenientem gratiam constituunt Theologi, ex meritis Christi voluntatem excitat. Quem influxum non habent causæ creatæ; quia licet cogitatio ad opus naturale possit naturaliter ab obiecto applicato produci, obiectum & illius applicatio in Deum, tanquam in primam causam, à qua dependet, reduci debent.

74 Rursus Deus dici potest causa prima prioritate dignitatis, non solum quia secundum suam entitatem causa increata est nobilior principio creato, sed quia principalis operatur, sine subordinatione, respectu libertatis, seu indeterminatis, vel necessitatis causæ secundæ in ordine ad suam operationem. Rem explico: volitio est actio, quæ non potest non à Deo, & voluntate dependere ex ipso, quod sit in rerum natura; & ita voluntas non potest illam sine concursu Dei elicere, neque Deus sine concursu voluntatis valere illam efficere. Hæc tamen intercedit differentia; quod Deus pro libertate sua poterit voluntatem determinare, ut necessariò producat actionem, & illam impedire, ne talem actionem, sed volitionem producat, neque illi resistere poterit voluntas si efficaciter independentem ab illius libertate, ita ut ipsa voluntate ad volitionem producendam: voluntas autem non potest Deum cogere ut illa totam volitionem producat.

75 Ultimò: Deus causa prima dicitur respectu volitionis liberæ: quia prius est Deum se ipsum determinare ad volitionem producendam, dependenter à libertate voluntatis, per decretum indifferens explicandum punct. sequenti, quam voluntatem determinare volitionem, & per hanc se ipsam determinare modo supra explicato. Respectu causæ necessariæ nulla est propria determinatio; quia non supponitur indifferentia. Nihilominus calefactionem ipsam solemus vocare determinationem ignis ad calefaciendum, quæ essentialiter supponit determinationem Dei volentis cum igne calefacere. Et in hoc sensu prius intelligitur Deus per suam volitionem determinatus ad calorem producendum cum igne, quam ignis determinatus conspiciatur per suam actionem. De effectibus, qui tantum à Deo dependunt, & non à causa secunda necessum agere non erit. Cum enim Deus est unica causa sine consortio aliis effectum producat, distinguendus non est diversus modus influendi causæ primæ, & secundæ, cum nulla sit secunda; & ex dictis cur tunc Deus causa prima dicenda sit, facile constabit. Quæ sufficiant modò, ut quicquid facile videat non desiderari principia, ex quibus distinguantur influxus causæ primæ, & secundæ, physica ex terminata prædeterminatione. Venio iam ad argumenta Thomistarum soluenda.

§. VI.

Argumenta soluta contra doctrinam modò traditam.

76 Obiiciunt primò Thomistæ, ut probent de ratione primæ causæ esse operari media physica prædeterminatione: Deus operatur, ut prima causa: ergo prius natura influit in effectum, quam causa creatæ: ergo non ex eo, quod moueat voluntatem mediis cogitationibus, quia hæc possent ab Angelo immitti, & tamen Angelus, non ut prima causa operaretur: ergo necessaria est præmotio physica, ut Deus operetur per modum causæ primæ. Neque excessus in perfectione quidquam conducit; quia non querit causa perfectior alia concausa, & perfectior effectus est causa primæ, alia anima perfectior specie impressa, cum qua producit intellectionem, & perfectior ipsa esset causa prima respectu illius.

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

Respondeo ex dictis, multis titulis Deum esse causam primam respectu volitionis, sine eo, quod physicam prædeterminationem producat. Vide quæ supra dixi. Ad argumentum respondeo, non esse de ratione causæ primæ influere in effectum prius naturæ, quam causa secundæ, sed influere tanquam virtus, & potentia, quæ ab alio principio non dependeat, neque necessum est recurrere ad cogitationes, quas Deus immittit, etiam ut prima, quas si iniiceret Angelus, non esset ut prima causa, sed ut principium dependens à Deo.

Obiicit Aluarez disp. 18. num. 14. causa, quæ habet esse ab alio, habet operari ab illo. Ob quod probat Concil. Flor. decreto de fide Catholica, Verbum habere à Patre esse principium Spiritus sancti, quia à Patre habet esse. Et Christus Ioan. 7. ait: *Doctrina mea non est mea, sed eius, qui misit me.* Respondeo, omnes causas creatas habere operari à Deo; quia à Deo habent virtutem operatiam, & quia Deus immediate operatur cum illis; ita ut nequeant sine Deo operari: quod optimè sine physica prædeterminatione componitur.

Obiicit idem Aluarez supra num. 12. omnes causæ creatæ sunt instrumenta: ergo omnes prædeterminantur à Deo. Antecedens probatur ex D. Thom. quæst. 3. de potentia art. 9. & ratione; quia causa creatæ non potest esse principalis causa, quia esse est actus vniuersalissimus, in quem tantum Deus, ut causa principalis influere potest. Consequentia probatur de ratione instrumenti est agere, ut motum à causa principali: ergo omnis creatura, quæ agit, ut instrumentum, agit ut mota. Respondeo, non omnes causas creatas strictè loquendo esse tantum instrumenta; sed causas principales potentes influere in rationem entis contractam ad suos effectus. Quod autem dicitur Deum tantum posse influere in rationem entis, explicui iam supra, ubi dixi, hoc loquendi modo tantum significari Deum; & non aliam causam, posse in omnes effectus creatos influere. Ad auctoritatem Diui Thomæ Respondeo, Angelicum Doctorem non loqui de instrumento strictè sumptò, sed quodam modo dici voluisse causas creatas instrumenta, quia sicut instrumentum subditur artificio, ita causæ creatæ subduntur Deo. Neque in consequenti illationem inuenio; quia non est de ratione instrumentalitatis, physica præmotio ad operandum determinari.

Obiicit quartò: Deus non potest operari actionem vitalem, sine potentia vitali: ergo impossibile est influere, ut causam primam in actionem vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam: ergo non potest operari, ut causa prima, respectu vitalis actionis, quin physicam prædeterminationem in potentia producat. Sic argumentatur Aluarez num. 42. Hoc argumentum maiori explicatione indiget, quam solutione. Mihi tamen illud explicare non incumbit, neque in explicando tempus infumere placet. Scio enim, nihil difficultatis in illo, quantumvis explicato inueniendum esse. Respondeo, concessio antecedenti, distinguendo consequens: impossibile est Deum influere in actum vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam, tanquam in effectum, hoc est, quin prius illam producat, concedo consequentiam; quin prius influat in ipsam potentiam tanquam in subiectum producendo in illam physicam prædeterminationem, nego consequentiam. Nullum enim vestigium illationis inter antecedens, & consequens apparere potest.

Obiicit Aluelda disp. 6. num. 13. & 14. Operatio causæ secundæ, ut est à causa secunda, est formaliter à Deo: ergo Deus non solum concurrat per concursum simultaneum, sed per concursum præuium. Probatur consequentia; per concursum simultaneum, effectus quatenus formaliter dependet à causa secunda, non dependet à Deo proximè, sed tantum remotè, quatenus causa secunda dependet à Deo; ergo debet dari alius specialis concursus, per quem actio, ut dependens à causa secunda, dependet à Deo. Primum antecedens probant Thomistæ; quia actio, ut causæ secundæ est creatura: ergo ut à causa secunda dependet à Deo; quia de ratione creaturæ est dependere à Deo. Neque illis satisfacies si dicas operationem creatam ut à causa secunda, nihil aliud esse quam operationem ipsam, & causam secundam; ac proinde operationem, ut à causâ secundâ, dependere à Deo dicere dependentiam operationis, & ipsius causæ secundæ. Hanc enim solutionem sic impugnant: potest Deus conferre Solem, & conferre illuminationem; & tamen potest Sol non illuminare.

Y 3 ergo

ergo Solem illuminare aliquid est præter substantiam illuminationis, & Solis: ergo operatio, provt à causa secunda, quidquam aliud importat, præter operationem, & causam secundam. Sic Aluelda supra.

45 Idem argumentum in Alueldam retorqueo: operatio procedens à physica prædeterminatione, vt dependet à physica prædeterminatione dependet à Deo, quia vt à physica prædeterminatione est etiam creatura, de ratione cuius est habere dependentiam à creatore: ergo Deus non solum concurret cum hac physica prædeterminatione per concursum simultaneum; sed per aliud præuium, quo agat in ipsam prædeterminationem: sicut ipsi Thomistæ volunt concurrere cum igne ad producendum calorem. Plura alia in Alueldam expendi possent; sed ne in rebus levis momenti immorer, ad solutionem argumenti deuenio. Respondeo, operationem creatam secundum se totam, physicè dependere à Deo per ipsammet entitatem, per quam indivisibiliter pendet à causa prima, & à causa secunda, & ita ex parte actionis non esse formalitatem diversam, per quam dependet à causa prima à formalitate, per quam dependet à causa secunda: nihilominus, ex modo nostro concipiendi, distingui extrinsecè per nostros actus actionem, provt dependentem à causa prima, & provt dependentem à causa secunda, quia cum dicimus actionem, provt dependentem à causa prima, etiam si ex parte obiecti in recto significati sumamus id, quod formalissimè est dependentia à causa prima, & secunda, in obliquo tantum sumimus, vnum terminum, seu principium talis dependentiæ. Cum verò dicimus actionem, vt dependentem à causa secunda, ex parte obiecti in recto significati sumimus eundem formalissimum respectum ad causam primam ex parte tamen obliqui sumimus alterum terminum, seu alterum principium eiusdem dependentiæ, videlicet causam secundam. Vnde actio, vt dependens à causa prima, & vt dependens à causa secunda, distinguuntur per extrinsecam connotata, non tamen secundum formalitatem in recto significatam. Quia tamen qui dicit actionem, vt dependentem à causa prima, & actionem vt dependentem à causa secunda, non solum dicit significatum in recto, & constitutum formale intrinsecum actionis; sed etiam obliquè connotata, hinc est, quod actio, quatenus dependet à causa prima, & quatenus dependet à causa secunda, formaliter differat ratione extrinseci connotati. Ad argumentum in forma respondendum est: actio provt à causa prima, & à causa secunda, dependet à Deo, distinguo antecedens: eademmet actio, secundum eundem respectum indivisibilem intrinsecum, per quem respicit causam secundam, respicit causam primam, concedo: dicit idem connotatum, quando cognoscitur, vt formaliter per nostram cognitionem sumitur in ordine ad causam primam, & quando, vt formaliter sumitur in ordine ad causam secundam, nego. Quia vt sumitur in ordine ad causam secundam, dicit tantum tanquam connotatum causam secundam, & non primam, & vt sumitur in ordine ad causam primam, dicit tanquam connotatum, causam primam, & non secundam. Quæ diversitas connotationum est valde extrinseca actioni; nam hæc per suam entitatem semper dicit respectum ad causam creatam, & increatam, si est actio, mediâ quâ causa secunda operatur. Quod autem intellectus illam significet cum hoc, vel cum illo connotato, nimis accidentale, & extrinsecum est actioni. Ad confirmationem illam: actio provt à causa secunda est creatura, distinguo antecedens: est creatura connotans formaliter causam primam ex modo nostro concipiendi, nego: connotans tantum causam secundam ex eodem nostro modo concipiendi, concedo. Si iterum infes: de essentia creature est connotare causam primam, distinguo: est connotare causam primam, vt præcisè connotat secundam ex parte respectus tenentis se ex parte obiecti in recto, concedo: ex parte obliqui, subdistinguo: est connotare causam primam formaliter, vt connotat secundam, nego: absolute, concedo.

§. VII.

Vltima actualitas actionis prædeterminationem in actu primo non exposcit.

46 C Apud aliud, ex quo Dominicani intendunt originem trahere suam physicam prædeterminationem, est

actualitas effectus, ex qua intendunt probare debere dari in potentia præmotionem aliquam, per quam auferatur illius potentialitas, & constituitur in actu ad operandum. Quia entitas in actu non potest oriri ex entitate in potentia, & quia si potentia creata sine physica prædeterminatione esset in actu ad operandum, illi conveniret ratio puri actus, quæ tantum Deo competere potest. Caput hoc abscondere difficile non erit, si explicemus terminos, quibus non mediocriter res, aliàs facilis, & clara, fit difficilis, & obscura.

Actualitas potentialitati opponitur, & ita tot dantur actualitatum genera, quot potentialitatum. Duplex est potentia: vna logica, alia physica. Potentia logica est illa, quæ res aliqua possibilis dicitur: hæc convenit materię primæ, quæ est primum subiectum, & subsistentiæ, quæ est vltima perfectio substantialis, constituens vltimò naturam perfectam, & cuicumque accidenti vltimò persistenti substantiam, & omnibus entitatibus, quæ continentur intra obiectum omnipotentie. Hæc potentia perfectissimè actuatur, & perficitur per existentiam cuiusvis rei, secluso quolibet alio in illa recepto; potentia enim logica, quam habet materia prima ad existendum, quæ possibilis dicitur, omnino est reducta ad vltimum & perfectum suum actum, quando materia existit, siue formam habeat, siue illa careat. Quia existentia formæ, neque illius receptio non est exercitium potentialitatis Logicæ, quam habet materia ad existendum. Hanc actualitatem requirit omnis potentia physica ad operandum; implicat enim aliquid non existens physice operari. In hoc sensu existentiam cuiusvis rei actum purum dicere possemus illius potentie Logicæ: quia tota perfectissimè reducta est ad actum. Nihilominus nomine actus puri significare solemus existentiam rei, ita per suam essentiam existentis, vt implicet ipsam deficere, vel non esse: & in hoc sensu solus Deus est actus purus. Reliqua vero entia creata dicuntur habere aliquid admixtum potentialitatis, quia licet existant, potuerunt antecedenter non existere, & possunt deficere.

Potentia physica triplex est, actiua, passiva & terminatiua. Actus harum potentialiarum supponunt illas iam existentes, & sunt omnino extra conceptus potentialiarum. Imò realiter ab illis distincti, quod non convenit actui potentie Logicæ; qui realiter, imò neque formaliter ex parte obiecti à sua potentia distinguitur. Potentia ad agendum ad suum actum reducitur per actionem; & hæc convenit Deo, qui per suam entitatem est potens efficere, & per actionem constituitur actu efficiens. Neque respectu huius actus potentialitatis in Deo imperfectionem arguiturque in ordine ad illum Deus per suammet entitatem purus actus dici potest; quia Deus per suammet entitatem præcisè non constituitur efficiens.

Potentia passiva ad actum reducitur per receptionem alicuius formæ intrinsecè inharerentis subiecto. Hæc potentia repugnat Deo, sicuti illius actus. Deus enim per suammet simplicissimam entitatem est perfectissimus, & in hoc sensu dicitur actus purus, id est ens summè perfectum, sine admixtione alicuius perfectionis superadditæ intrinsecè inharerentis, & sine nova perfectione ab ipso distincta illi adueniente. Hæc perfectio nulli substantiæ creatæ competit, omnes enim perficiuntur aliquibus accidentibus; imò nulli entitati creatæ; accidens enim vltimum, in quo aliud non recipitur, etsi non perficiatur per formam, perficitur per subiectum, ratione cuius constituitur existens, & sine quo non potest existere. Quod enim dicitur accidens esse perfectionem subiecti; & subiectum non esse perfectionem substantiæ, est dicere, accidens ex se ordinari ad perficiendum subiectum, & non è contrà. De facto tamen, & accidens perficitur per subiectum, & subiectum per accidens, & ex utroque resultat concretum perfectius quocumque eorum seorsim sumpto.

Potentia terminatiua sumitur in ordine ad diversos terminos. Potentia terminatiua dicitur respectu actuum vitalium. v. g. color habet potentiam terminandi visionem. Quodcumque ens potens est terminare intellectionem, & sic de aliis actibus. Dicitur etiam potentia terminatiua unionis partis essentialis, vel integralis ad aliam partem essentialem, vel integram, vel suppositi ad naturam, vel accidentium ad substantiam per modum subiecti, quod informant; vel non per modum subiecti, sed per modum

modum termini, in quem sit conuersa propria substantia illorum: sicuti accidentia panis terminantur in unionem ad corpus Christi in mysterio Eucharistico. Alia est potentia terminatiua relationis transcendentalis, vel prædicamentalis, si datur. Aliam potentiam terminatiuum agnoscunt nonnulli, quia quantitas per indiuisibile terminatiuum terminatur: hæc est, quia accidens per vltimum sui terminatur. Actus harum potentiarum sunt existentie actuales actuum vitalium, unionum, seu relationum, illarumve entitatum, respectu quarum se habent tanquam terminatum. Ex his potentiis potentia terminandi actum vitalem intellectus, & amoris creati, & actus illarum Deo non repugnat, & verè dicimus Deum esse in potentia, ut ametur, & cognoscatur à nobis. Ad cuius actum reducitur per nostrum amorem, nostramque cognitionem, à quibus actus denominatur cognitus, & amatus. Neque potentia terminandi relationem prædicamentalem creaturæ ad creatorem, & terminatio actualis extrinsecè adueniens ex positione relationis identificata cum creatura, Deo repugnat, ex vi cuius terminationis Deus non dicitur relatus, relatio enim non denominat terminum relatum, sed tantum fundamentum. Poterit tamen Deus dici actum terminans relationem, seu actum respectu per talem relationem. Neque alicui subsistenti & diuinæ repugnat esse terminum naturæ creatæ subrogatum loco proprii termini substantialis, seu substantiæ, terminatæque unionem hypostaticam inter naturam humanam, & subsistentiam diuinam. Repugnat autem Deo terminare unionem, per modum partis essentialis, vel integralis compositi: & similiter per modum subiecti inhesionis, seu informationis formæ accidentalis, vel substantialis.

51 Actus omnium potentiarum, quos Deo tribuimus, dicuntur contrahentes, & determinantes potentia ad actum. Sic dicimus Deum per actionem constitui efficiens, & illius potentiam contrahi ad actum, ad quem, & ad negationem illius indifferens erat. Dicuntur similiter perfectiores extrinsecè Dei, quis enim neget mundi fabricam, adeoque excellentium creaturarum structuram esse maximam Dei perfectionem, licet extrinsecè, ex qua intrinsecè in hac vita deprehendimus?

52 Ex his licet inferre non omnem actum secundum esse perfectiorem actu primo. Creatura enim est actus secundus respectu omnipotentis, & omnipotentia actus primus respectu creaturæ: & infinita perfectione omnipotentia creaturam exsuperat; & in quacumque causa creatæ semper adæquatam efficiens licet non perfectius, saltem æquè perfectum esse debet cum effectu. Non potest enim quid perfectius à principio imperfectiori produci: ergo actus secundus principij effectiui non debet esse perfectior principio effectiui, seu actu primo illius. Neque respectu potentie passivæ actus secundus perfectior est actu primo; intellectus enim est actus secundus animi rationalis potentie intelligere; non tamè intellectus est perfectior anima. Actum secundum substantialem perfectionem esse respectu subiecti informationis, habentis se per modum materie componentis cum illo totum compositum, probavi in Physic. hoc tamen cōuenit huic actui secundo ex peculiari conceptu formæ substantialis; quæ perfectior debet esse materiæ, propter rationem ibi assignatam. Eadem certitudine inferitur non omnem perfectionem esse in se perfectiorem perfectibili; quia omnis actus secundus est perfectio actus primi; non tamen est illo perfectior, ut patet in exemplis adductis actionis respectu principij effectiui, & formæ accidentalis respectu subiecti accidentalis.

53 Ut clarè deprehendas fallaciam argumentorum, quæ Thomistæ adducunt, & conclusiones præcedentes comprehendas, inspicias precor, quod sibi satis notum erit aliud esse principium efficiens secundum totum, quod dicitur in ratione efficientis, esse perfectius effectui; aliud efficiens, seu actum secundum esse perfectiorem principio effectiui, seu actu primo, quia principium efficiens dicitur duo, principium effectiui, & efficiens; hoc est actum primum, & actum secundum; & ab effectui distinguitur tanquam includens ab includo. Unde, cum includat efficiens perfectionem effectui, & perfectionem efficientis, mirum non est ratione efficientis perfectione superare principium effectiui. Si tamen inter se comparentur effectiui, & efficientia; actus primus, & actus secundus, semper actus primus perfectione superabit actum secundum. Eadem ratione quælibet potentia, ut reducta ad actum, ma-

iores perfectionem dicit, quàm ipsa sine actu, v.g. animus intelligens, maiorem perfectionem dicit animo non intelligente; non tamen intellectus perfectior est anime. Idem omnino de actu illo contrahente potentiam Logicam intelligendum est. Licet enim maiorem actualitatem dicat principium intelligens, quàm intellectui; quia dicit actualitatem intellectui, & intellectui non tamen maiorem actualitatem dicit intellectui, quàm principium intellectiui existens in rerum natura. Hæc quæ natura lumine nota sunt omnibus, sunt, quæ Thomistæ decipiunt, seu, quod certius iudico, quibus ipsi nos decipere procurant, numquam enim credidi doctissimos viros de his dubitasse.

§. VIII.

Dissoluntur argumenta Thomistarum contra præcedentem doctrinam.

Venio iam ad Thomistarum argumenta soluenda. Obiicit, primo: Causæ secundæ tribuunt effectui suam vltimam actualitatem: sed non possunt hanc tribuere sine præmotione: ergo non possunt sine præmotione operari. Minorem probant: omnis causa creata habet aliquid admixtum potentialitatis: omnis actio habet actualitatem sine admixtione potentialitatis: ergo actio habet perfectiorem actualitatem, quàm illam habeat causa creata: ergo non potest deperdere à causa creata, nisi dependeat à præmotione, quæ habet actualitatem æquè perfectam cum actione, vel cum causa secunda. Sic argumentantur Gonzalez disp. s. n. 70. & Aluarez disp. 18. num. 12.

Mille modis redarguitur obiectio: si enim actio perfectiorem habet actualitatem, quàm virtus actiua illius; quia hæc per illam constituitur efficiens in actu secundo, cur ipsa qualitas præmouens potentiam non dicetur habere imperfectiorem actualitatem actualitate actionis, cum per hanc in actu secundo efficiens constituatur; & cur non dicetur habere aliquid potentialitatis, cum ipsa, determinans per modum actus primi potentiam, per ipsam actionem determinetur, & efficiens constituatur: quæ redargutio maiorem vim habet, si præmotionem hanc cum causa secunda necessaria comparemus. Ad argumentum respondendo, concedendo illud antecedens, videlicet causam secundam tribuere actualitatem actui: nego tamen causam secundam non habere actualitatem æquè perfectam cum actione. Quia cum actualitas non distinguatur ab entitate, quæ dicitur actualis, & principium efficiens creatum sit perfectius sua actione; hinc est quod actualitas principij effectiui creati perfectior sit actualitate suæ actionis, seu sui actus secundi. Ad illud, quod dicitur actum primum habere maiorem potentialitatem, distinguo si potentialitas sit Logica respectu propriæ existentie, nego: & quæ enim existit actus primus, ac actus secundus; imò existentia actus primi supponitur ad existentiam actus secundi, & uterque actus tam primus, quàm secundus defectibilis est. Unde in hoc genere potentialitatis, seu actualitatis non habet maiorem potentialitatem admixtæ actus primus, quàm actus secundus, si per potentialitatem intelligatur potentia physica ad efficiendum, vel recipiendum effectum distinctum. Concedo, actum primum habere maiorem potentialitatem, & actum secundum illam minorem habere. Nego tamen, ex hoc capite actum primum non posse producere actum secundum sine alia præmotione. Quia hæc maior potentialitas, maiorem virtutem arguit: potentia enim ad producendum effectum distinctum tam in Deo, quàm in creatura dicit perfectionem; & potentia ad illum recipiendum in creatura perfectionem dicit, licet, admixtam aliqua imperfectione. Quapropter, Deo conuenire non potest: non tamen semper potentia passiva imperfectior est actu illius; sepe enim idem est principium actiui, & passiuum respectu eiusdem actionis. Et ut dixi supra, potentia passiva, quàm habet anima, ut ex illa educatur potentia, seu actus accidentalis, perfectior est ipsa educatione, seu actu educatione. Sed esto, sit omnis potentia passiva distincta à principio imperfectior suo effectui, seu forma recepta; non ideo præmotione indiget. Quia causa materialis non debet esse perfectior suo effectui, ut patet in materia prima, quæ est entitas imperfectior forma materiali ex illaeducta.

Obiicit secundò idem Gonzalez ibidem, num. 10. Nulla causa naturalis, est actus purus in agendo: ergo habet

virtutem

virtutem actiuam permixtam cum passiuā; ergo agit, vt mota, secundum hanc virtutem passiuam. Probat antecedens: omnis causa creata distinguitur realiter ab actu secundo: ergo perficitur per illum: ergo est causa passiuā respectu illius: ergo nulla causa est purē actiuā. Consequentia probatur: Vnumquodque agit, quatenus est in actu, & agitur quatenus est in potentia; ergo causa secunda agit, quatenus est in actu, hoc est, quatenus patitur per motionem.

94 Non placet disputare, an omne principium effectiuum simul sit passiuum, saltem respectu effectus non coducens ad actionem? De facto enim sic in omnibus principiis creatis contingere censeo. Quid autem de possibili sit, non ad hanc questionem spectat. Vnum autem affirmo, quod vnice ad rem attinet, principium effectiuum non dicere in suo conceptu virtutem passiuam, neque passionem necessariam esse, vt principium adequatum effectiuum ad actum reducat. (Loquor de principio adequato; quia principium inadequatum saepe indiget alio principio in ipso recipiendo: & hac ratione indiget passio, sicuti potentia indiget specie in ipsa recepta) cuius oppositum non probat Albeldas ratio enim, quam supra ex illo dedi, æquē probat Deum debere pati actionem ab illo dimanantem, per quam extrinsecè perficitur. Ad illud, quod dicitur, vnumquodque agere quatenus est in actu, distinguendum est: si enim sonet vnumquodque agere quatenus est in actu primo, id est, quatenus est potens, & habet omnia requisita ad agendum, verum tenet; si tamen intelligatur eo modo, quo intendit Gonzalez, videlicet vnumquodque agere quatenus actu patitur, falsissimum est.

95 Obiicit tertio Gonzalez n. 11. actus secundus perfectior est actu primo: ergo non potest agere nisi habeat in se præmotionem aliquam, per quam reducat ad actum secundum. Probat antecedens: quia actus secundus minorem habet potentialitatem, & magis actualitatis: & actus primus habet minus actualitatis, & maiorem potentialitatem. Non vacat illis hæc redarguere. Rationem perpendas Albeldas, & si illam agnoueris, inuenies eodem modo posse ex illa intendi in Deo dandam esse hanc præmotionem. Respondeo, actum primum effectiuum numquam esse imperfectius, sed saltem æquē perfectum cum effectū. Ad confirmationem, desumptam ex maiori potentialitate actus primi respondi supra in solutione ad primum argumentum.

96 Fundamenta alia desumunt Thomistæ, ad suam qualitatem stabilendam, ex prouidentia speciali Dei erga prædestinatos; quæ facile diluit quisque ex nostris Theologis. Quia tamen meum hoc opus non Theologicum, sed Philosophicum est, ab illorum solutione abstineo, sicuti à multis impugnationibus, quibus hanc prædeterminationem exterminare contendere possem, petitis ex fundamentis Theologicis.

§. IX.

Specialiter probatur dari non posse Physicam prædeterminationem ad actus liberos voluntatis create.

97 Conclusio à me asserta, & propugnanda est, dari non posse physicam prædeterminationem ad actus liberos: hanc à posteriori probo intendens inferri ex physica prædeterminatione libertatē euertere, posita physica prædeterminatione ad consensum non potest in eo instanti in quo ponitur, poni carentia consensus: ergo, in eo instanti non datur libertas ad vtrumque, sed necessitas ad consensum, & impotentia ad carentiam consensus. Antecedens probo: ponere in eo instanti carentiam consensus, est simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod est componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, componere enim, & simul ponere sunt omnino synonyma, vt patet ex apprehensione terminorum, sed implicat de potentia absoluta in Thomistarum sententia voluntatem componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione ad consensum: ergo implicat ponere carentiam consensus in instanti in quo est physica prædeterminatio. Solum indiget probatione antecedens illud, videlicet ponere in instanti, in quo est physica prædeterminatio carentiam consensus esse simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod sic ostendo. Ponere carentiam consensus,

quando est physica prædeterminatio, seu in instanti, in quo hæc existit est ponere in eadem temporis mensura carentiam consensus in qua est physica prædeterminatio: ergo est illam simul ponere cum physica prædeterminatione, non enim est aliud simul ponere, aut simul esse, quam ponere, aut esse in eadem temporis mensura.

Prima, & vniuersalior fuga huius argumenti est voluntatem in eo instanti posse ponere carentiam consensus in sensu diuiso physica prædeterminationis, non tamen in sensu composito. Non negant in hoc membro secundo compositionem physicā prædeterminationis cum voluntate, & potentia ad consensum, & carentiam consensus, asserunt enim voluntatem simul habere potentiam ad vtrumque, & simul esse compositas physicam prædeterminationem ad consensum, & potentiam ad carentiam consensus. Solum negant potentiam ad coniungendam carentiam consensus cum physica prædeterminatione, aliud enim est similitudo potentia ad extrema opposita: aliud potentia ad similitudinem extremorum inter se, & actus cum potentia, itaque affirmant in instanti in quo est physica prædeterminatio esse similitudinem, & compositionem inter physicam prædeterminationem, & potentiam ad carentiam actus, seu ad actum oppositum: non tamen admittunt potentiam ad similitudinem physicæ prædeterminationis, & carentia actus prædeterminati. Expolui terminos nobis satis notos, & in aliis materiis satis viles, quia sæpè vidi Thomistas dum difficultate argumenti premuntur conueniri nos, non distinguere inter similitudinem potentia, & potentiam ad similitudinem, & insuper vt constat, quam verè dixerit Doctissimus Petrus à S. Iosepho in concordia suam disp. 2. sect. 4. n. 2. sine fundamento asserere Thomistas impugnatores physicæ prædeterminationis distinctionē hanc non calluisse, & ex sinistra illius intelligentia multa illis falso imponi. Quot, quantique viri, non solum ex nostris, sed externis, etiam Dominicanis solutionem ex hac diuisione desumptam aspernentur, videre licet apud Paulum Leonardum parte 2. sect. 2. n. 8. & 9.

Expositam iam diuisionem impugno, implicat voluntatem ponere disensum in sensu composito physica prædeterminationis ad consensum. Probo consequentiam, in instanti, in quo est physica prædeterminatio ad consensum non est ponibilis disensus, nisi in sensu composito prædeterminationis, quia eo ipso quod in eo instanti poneretur necessario esset coniungendus cum physica prædeterminatione præexistente, sed hoc modo non potest poni: ergo nullo. Quod casu, quo poneretur coniungeretur cum physica prædeterminatione, constat ex præmissis, quia coniungere nihil aliud est quam vnum ponere quando est aliud.

Instauro idem argumentū: voluntas prædeterminata ad 100 consensum, non potest ponere disensum compositum cum physica prædeterminatione, non diuissum à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Non potest ponere disensum compositum cum prædeterminatione concedunt aduersarij: non posse ponere diuissum à prædeterminatione sic probo. Disensus diuissus à prædeterminatione, est disensus ab ea separatus, & existens physica prædeterminatione ablata; sed physica prædeterminatio est existens independentē à voluntate, & hæc illam auferre non potest: ergo non potest voluntas ponere disensum diuissum à prædeterminatione: ergo nullo modo. Probo consequentiam: qui non potest tollere vnum extremum, quod existens supponitur non potest ponere aliud absque eo, quod præexistenti coexistat, & cum illo componatur, vt per se notum est. Modo enim quando existit Angelus, cuius existentiam auferre non possum, non potero ego ponere aliquam existentiam separatam ab existentia Angeli, sed si eam ponam independentē à voluntate mea existentia à me posita erit simul cum existentia Angeli, & cum ea componetur, & resultabit coexistentia vtriusque.

Hinc deprehendes quanta sit differentia inter has propositiones, *iustus potest peccare. Prædeterminatus potest dissentire.* Prior vera est in sensu diuiso, quia iustus potest gratiam liberè amittere, & peccatum ponere diuissum à gratia expulsa per peccatum. Prædeterminatus verò, nec per sensum diuissum, neque modo aliquo potest prædeterminationem se à excutere, & ita non potest diuissum à prædeterminatione diuissum ponere, sed si poneretur esset coniunctus cum prædeterminatione, qui modus ponendi apud Thomistas implicat, apud quos hoc coniunctum Physica

fica prædeterminatio ad consensum, & dissensum chymericum est.

102 Rursus arguo: voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione: ergo antecederet potest illum non componere, seu non coniungere: ergo potest libere facere, quod illius consensus non sit coniunctus cum physica prædeterminatione: ergo quod physica prædeterminatio sit separata à consensu, quod in Thomistarum sententia constituitur physicam prædeterminationem essentialiter coniunctam cum consensu chymericum est, ad quod semper implicat antecedens potestas: ergo debent fateri voluntatem liberam esse ad componendum & diuidendum consensum à physica prædeterminatione, ac proinde physicam prædeterminationem intrinsecè talem non esse, neque essentialiter cum consensu coniunctam.

103 Omnes illationes legitimæ descendunt ab illo antecedenti, *Voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione*, quod probo ex Tridentino verbis relatis ex sess. 6. cap. 5. *eidem physica prædeterminationis libere assentiendo, & cooperando*; assentiri enim est simul consentire, & cooperari est simul operari; simul autem assentiri est coniungere assensum cum motione physica prædeterminationis, & simul operari est componere assensum & operationem cum physica prædeterminatione: ergo ad hunc sensum compositum, & hanc compositionem voluntas libere concurrat.

104 Denique cum libera voluntas essentialiter dependeat à physica prædeterminatione in operibus factis, ut oportet ad meritum, & iustificationem in sententia asserente ipsam includi in ratione gratiæ, & huius virtus, ut definit Tridentinum sess. 6. cap. 16. opera facta, ut oportet semper antecedit, comitetur, & subsequatur, omnis operatio meritoria est cooperatio, & coniunctio operis cum physica prædeterminatione de facto, nec separabilis est ratio operationis factæ ut oportet à ratione cooperationis, & coniunctionis cum physica prædeterminatione, cum verò operatio meritoria libera sit, ita & cooperatio cum physica prædeterminatione. Nec valet ad formales distinctiones operationis, & cooperationis recurrere, tum quia operatio meritoria ut talis includit cooperationem cum physica prædeterminatione, tum quia in his, quæ inseparabilia sunt, non potest dari libertas ad vnum absque eo, quod detur ad aliud.

105 Solutionem aliam adducit Aluares lib. 12. de Auxiliis disp. 116. n. 9. celebrem inter Thomistas, videlicet physicam prædeterminationem integrum relinquere iudicium indifferens rationis, & ita libertatem illam relinquere, quia posito iudicio indifferenti, nec Deus necessitatem voluntati potest imponere, neque illius libertatem destruere tali iudicio permanenti. In hac doctrina solutionem nullam reperio, neque illius speciem, sed conclusionem, quam Thomistæ nunquam probabunt, quod enim refert iudicio representari obiectum cum indifferencia, & ex vi huius representationis voluntatem nullam pati necessitatem, si aliunde ponitur principium aliquod voluntatem ad vnam partem adigens, & naturalitas, quale esse intendimus physicam prædeterminationem, alias dicere possem semoto concursu causæ primæ voluntatem liberam permanere, quia sine illo permanet entitas intrinseca voluntatis & iudicium indifferens.

106 Insuper argumentum supra factum ex determinatione, quam ad consensum voluntatis inducit physica prædeterminatio, & impossibilitate, quam habet cum dissensu eodem prorsus modo procedit, quidquid sit de iudicio indifferenti, & casu, quod verum esset, quod omnino est falsum, voluntatem cum iudicio indifferenti non posse pati necessitatem, aliunde esset soluendum argumentum adductum.

107 Neque vnquam PP. dum impugnabant Hæreticos, qui ineuitabili fato libertatem euerti defendebant, illos reiciebant, quia iudicium indifferens negarent, quod nunquam somniarunt, neque eos inconsequentia arguebant, quia retento rationis iudicio libertatem negabāt, sed quia affirmabant Deum sua voluntate, & præsentia iam præmouere voluntatem creatam, ut illam necessario faceret operari, quod optime obseruauit Suarez tom. 1. de gratia prolog. 1. cap. 4. n. 10. & doctissimus Hugo Cabellus in supplemento ad libros Scoti de anima tom. 2. editionis Lugd. disp. 3. sect. 14. n. 6. Hanc ergo solutionem omnino insufficientem iudico, quam Habra de Raonis Doctor Pa-

risensis in sua Philosophia tractatu de principiis quæst. 2. propositione 1. §. sed hæc responsio asserit pessimam esse omnium, quæ adhibentur.

168 Alia solutio, seu luso verborum est RR. quorundam asserentium voluntatem cum physica prædeterminatione ad consensum posse coniungere dissensum potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. Vocant potentiam infallibilitatis, quæ reuera, & cum effectu ad actum reducit. Hac ratione Tridentino respondent voluntatem cum physica prædeterminatione, in qua apud illos physica prædeterminatio consistit, posse dissentire, resistere, & gratiam abiicere potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. His vocibus existimant optime libertatem defendere, asserentes, ad libertatem requiri principia actus liberi posse coniungi cum vtroque extremo potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis.

109 Explicemus verba: voluntas prædeterminata ad amorem non potest potentia infallibilitatis prædeterminationem coniungere cum carentia amoris. Inquiri unde oriatur hæc impotentia infallibilitatis ad coniunctionem prædeterminationis, cum carentia amoris, & hæc infallibilitas coniunctionis cum amore. Si oritur ex natura intrinseca ipsius prædeterminationis essentialiter connexæ cum amore, ut Thomistæ affirmant implicat potentia aliqua absoluta ad disiungendam physicam prædeterminationem ab amore, seu ad componendam prædeterminationem cum carentia amoris, implicat enim potentia quantumvis absoluta dicatur ad faciendum aliquid, quod est contra suam essentiam, ut per se notum est.

110 Dicunt Thomistæ naturam physicæ prædeterminationis esse coniungi essentialiter cum actu libero, & ita ratione coniunctionis istius non habere potentiam infallibilitatis, ut diuidatur ab actu, & quia illius coniunctio est cum actu libero habere potentiam absolutam ad coniungendam carentiam amoris cum prædeterminatione ad amorem. Mirabilis physicæ prædeterminationis essentia ad producendum summè necessario actum liberum potens, in quo duplex contradictorium continetur, quia producere necessario actum est non producere actum liberum, & item quando necessario producit actum liberum illum liberum producit ut asseritur, & illum non producit liberum, quia necessario illum producit. Implicat igitur in terminis producere necessario actum liberum, seu producere necessario actum, & hunc liberum esse, producere enim actum liberum, & producere actum necessarium, nō ex alio capite desumitur, quam ex modo illum producenti, liberè, vel necessario. Rem ex terminis notam vnica propositione accipe, quæ verborum fallaciam, & equiuocum detegit, & euertit. Implicat hoc complexum voluntas prædeterminata ad amorem essentialiter coniuncta cum amore, & in ea esse potentiam absolutam, aliūque quouis nomine significetur ad hanc coniunctionem auferendam, & amorem ab eo separandum, siue essentialis illa coniunctio infallibilitatis naturalitas appelleretur, siue alio quouis nomine exponatur, quia contra rerum essentias nulla potentia dispensari potest.

111 Confirmatur: hoc coniunctum odium, & prædeterminatio ad amorem est chymericum, & implicatorium: ergo respectu illius nulla datur potentia. Antecedens prædeterminantibus sanctum est, consequentia negabit, qui admittat potentiam creatam ad duplex contradictorium, si asseratur impotentiam infallibilitatis ad coniungendam physicam prædeterminationem cum dissensu siam non esse in connexionem intrinsecam prædeterminationis cum actu prædeterminato, erit omnino discedere à prædeterminantium genere. Rursus nullum caput Thomistæ designabunt, ex quo oriatur hæc infallibilitas. Si enim intrinsecè physica prædeterminatio non repugnet coniunctioni dissensus, unde constare poterit coniunctionem hanc aliquando futuram non esse. Si ex scientia Dei hæc infallibilitas desumatur Deus scit, quod alias est futurum, non enim hoc est futurum, quia Deus scit, sed Deus scit, quia futurum est: ergo aliud caput erit designandum ex quo infallibilitas futuri consensus desumatur. Denique, siue ex scientia, siue ex decreto infallibilitas desumatur auxilium intrinsece indifferens permanebit, quod admittere Thomistæ sæpe repugnant.

§. X.

Ex definitione libertatis Physica prædeterminatio reicitur.

Iterum probo non posse dari physicam prædeterminationem ad actus liberos ex definitione potentie libere sic habente. *Potentia libera est, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari.* Tradunt hanc definitionem Gregorius Nyssenus, sanctus Thomas, Capreolus, Deza, Herveus, Conradus, Ferrara, Henricus de Gandauo, Scotus, Ocham, Gabriel, Gregorius, Marfilus, Adam Goudanus, Dionysius Cisterciensis, Hieronymus ab Angello, Rupertus, Holchor, Almainus, Guilielmus de Rubion, Ricardus, Taper, Cannerus, Malderus, quos tumultuariè retuli breuitatis causa, loca autem, quibus potentiam liberam ita definiunt, & definitiones ab ipsis traditas ad verbum transcriptas, reperies apud Ripaldam tom. 3. contra Baianos lib. 2. disp. 15. sect. 12.

His possunt adiungi, quam plures Theologi, ex antiquioribus, quos huius temporis Doctores omnes sequuntur, vnius verba non reticebo, quia nullis aliis melius potest definitio tradi, & comprobari, & quia tradita sunt ab illustri Thomistice Scholæ dinasta. Sic habet Sotus lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. *Ita itaque causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere.* Quia tamen concursus causæ primæ nonnulli non callentes definitionem perturbant. Sic addit. *Sunt ergo inter scholasticos, qui doceant posito concursu Dei non esse verumque in potestate voluntatis, scilicet, agere, & non agere, ob idque aiunt secundo, huiusmodi concursus non numerari inter requisita ad agendum, imo dicunt (ut sua utamur voce) comitari actionem ipsam, horum autem duorum, vel utrumque, nunquam intellexi, vel neutrum unquam credam. Etenim non est dubium, quin concursus Dei, licet comitetur, ut aiunt actiones, sit nihilominus vniuscumque causæ secundæ requisitus ad agendum, imo vero, & natura prærequisitus, quoniam non solum Deus est causa effectus causæ secundæ, verum etiam ipse mouet, ad agendum, & quantum ille concursus sit prærequisitus, nihilo fecius, illo posito, tunc etiam est in facultate voluntatis agere, & cessare, alias nullus dabitur requisitorum numerus, quibus positis voluntas possit agere, & non agere, atque à Deo non erit libera, nam ante diuinum concursum non potest agere, & quando iste adest, ut isti aiunt non potest non agere.* Ex Soto hæc Thomistarum Scholæ magno Achille, quibus clariora alia pro nostra sententia scribi non poterunt. Argumentum factum ab ipso de concursu Dei ad physicam prædeterminationem transfero. Si enim illa posita non potest voluntas in sensu composito agere, & non agere nullus dabitur requisitorum numerus, quibus voluntas possit agere, & non agere, atque ideo non erit libera, nam ante physicam prædeterminationem, non potest agere, & quando ista adest non potest non agere.

Rationes huius definitionis naturæ lumen videtur ostendere, nam agentia necessaria possunt agere positis omnibus requisitis ad agendum, & aliquo ex illis ablato possunt non agere, imo non possunt agere: ergo potentia libera in eo debet à necessariis distinguui, ut positis amoribus requisitis ad agendum ita possit agere, ut illis perseverantibus possit non agere, & cum illis coniungere carentiam actionis: posse enim ablatis prærequisitis ad operandum non dari operationem respectu cuiusvis potentie necessariæ verum est. Confirmatur: de ratione potentie libere est posse non producere, quando potentia necessaria non potest non producere, sed hæc tantum non potest non producere, quando habet omnia requisita ad producendum: ergo de ratione potentie libere est, posse non producere, quando sunt omnia requisita ad agendum, & carentiam suæ productionis dari posse in sensu composito necessariis ad agendum.

Hac definitione potentie libere præmissa arguitur sic. Potentia libera talis esse debet, ut positis omnibus requisitis possit operari, & non operari: sed voluntas prædeterminata ad operationem non potest operari, & non operari: ergo non est potentia libera. Consequentia est legitima: Maior continet definitionem potentie libere auctoritate reuerendam, & naturali ratione notam. Minorem probo. Voluntas prædeterminata ratione prædeterminationis connectitur essentialiter cum operatione est omnino inseparabilis ab operatione, & implicat sic prædeterminatam non operari: ergo sic prædeterminata non potest non operari: ergo sic prædeterminata non est potentia potens operari, & non operari.

Respondent Thomistæ voluntatem prædeterminatam in sensu composito habere potentiam ad non operandum, & cum physica prædeterminatione esse simultaneam potentiam ad operationem, & non operationem, licet non sit potentia ad coniungendam non operationem seu carentiam operationis cum prædeterminatione. Rectè staret solutio si voluntas posset à se excutere physicam prædeterminationem, & operatio sine illa dari posset, cum verò utrumque negent Thomistæ argumentum integrum manet. Voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam operationem coniunctam cum prædeterminatione, ut Thomistæ propugnant non disiunctam, seu diuisam à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Consequentia est legitima. Priorem partem antecedentis admittunt Thomistæ, posteriorem probo. Ad hoc ut voluntas haberet potentiam ad ponendam carentiam operationis disiunctam, vel diuisam à physica prædeterminatione, necesse erat physicam prædeterminationem, non existere, vel iam existentem posse auferri. Sed prædeterminatio iam supponitur existens independentè à libertate voluntatis, Agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest illa auferre: ergo non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso. Antecedens probo, ut voluntas possit ponere carentiam operationis in sensu diuiso prædeterminationis, necesse est, ut omne, quod est in hoc complexo, carentia operationis in sensu diuiso prædeterminationis, quod aliunde non existat possit poni à voluntate, sed in hoc complexo est essentialiter inclusa carentia physice prædeterminationis: ergo necesse est ut hæc aliunde existat, vel possit poni à voluntate: ergo voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis.

Confirmatur, non potest dari potentia in voluntate ad carentiam operationis, nisi ea ratione, qua hæc possibilis est. Sed carentia operationis tantum potest concipi ut possibilis in sensu composito, vel in sensu diuiso physice prædeterminationis. Sed neutro ex his modo voluntas potest illam ponere: ergo nullo. Non in sensu composito ut affirmant Thomistæ; non in sensu diuiso, quia ad hoc necesse erat physicam prædeterminationem non existere, vel voluntatem posse illam à se remouere, ea enim existente, quidquid existat in sensu composito illius existit. Sed physica prædeterminatio existens supponitur, agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest physicam prædeterminationem à se abigere: ergo voluntas non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis. Mitto voluntatem prædeterminatam ad consensum indigere alia physica prædeterminatione, ut eliciat dissensum, unde hunc ex duplici capite elicere non potest, vnum, quia est prædeterminata ad consensum, alterum, quia non est prædeterminata ad dissensum.

Dices potentiam voluntatis esse ad carentiam operationis secundum se, non verò ad carentiam ut coniunctam cum prædeterminatione, neque ut diuisam ab illa. Contra est, quia est effectus continetur secundum suam entitatem in virtute causæ, posse illum proximè producere semper est dependentè à circumstantiis, & à negatione impedimentorum, quæ si adsint, & auferri non possint, virtus nequit in effectum erumpere, etsi enim habeam virtutem visum coloris si ita sint oculi clausi, ut illos aperire non possim, videre non potero, quantumvis in virtute potentie visus contineatur visio. Sic voluntas prædeterminata impedimentum habet ad carentiam operationis, cum qua essentialiter opponitur prædeterminatio voluntatem occupans, quia prædeterminatio essentialiter coniuncta cum operatione, & aliunde voluntas prædeterminationem tollere non potest: ergo non est proximè potens non operari, neque posita prædeterminatione requisita ad operationem voluntas est potens operari, & non operari.

Respondent nonnulli definitionem illam debere intelligi de requisitis ex parte potentie, & actus primi, quibus voluntas possit operari, & non operari, non verò de his, quæ non pertinent ad potentiam, & actum primum, & ita non requiri potentiam prædeterminatam posse operari, & non operari, quia prædeterminatio non pertinet ad potentiam, neque requiritur ad posse, sed ad operari, neque attinet ad actum primum, sed est quid medium inter actum primum, & actum secundum, & applicatio actus primi ad actum secundum.

Nihil in his verbis inuenio, quod difficultatem emoliat: 119

liat: incipio ab illo, quod dicitur, prædeterminationem non requiri ad posse, sed ad operari. Prædeterminatio requiritur ad operationem, non vt constitutum illius, sed vt principium vt plures Thomistæ affirmant, vel vt applicatio principij, seu conditio; ergo pertinet ad constitutum actus primi proxime expediti ad operationem; agens enim esse in actu primo non solum dicit virtutem productivam effectus, sed applicationem, & omnes condiciones necessarias ad operandum, nec dicimus ignem esse in actu primo ad calefaciendum, ex eo solum quod habeat virtutem productivam caloris, sed ex eo, quod habeat virtutem applicatam, & non impeditam ad producendum calorem: sic ignis existens Compluti, etsi habeat sufficientem virtutem ad calefaciendum quodque lignum, non dicitur esse in actu primo ad calefaciendum lignum existens Romæ, quia non habet sufficientem applicationem; ergo etiam si voluntas prædeterminata ad amorem habeat sufficientem virtutem ad odium, & prædeterminatio necessarii, nempe prædeterminatio ad odium, & quia habet inevitabile respectu odij, & omnino indispensabile impedimentum ad odium producendum, nempe prædeterminationem ad amorem cum eo essentialiter connexam, & consequenter cum odio impossibilem.

121 Est igitur eadē omnino difficultas, siue prædeterminatio sit applicatio virtutis, & potentia, siue sit virtus aut potentia, siue sit medium inter actum primum, & secundum, siue quid ad actum primum spectans, de quo cum Thomistis contendendum non est, cum sit certum requiri, vt potentia sit proxime expedita ad operationem iuxta sententiam, quæ illam defendit, & prærequirit ad operationem, & ita dicendum est prærequiri ad operationem, & requiri ad posse proxime expeditum operationis, quod includit virtutem effectus, & condiciones, & negationem omnium impedimentorum impossibilem cum effectu producendo, vt virtus possit in suum effectum erumpere.

122 Rem confirmet materiale exemplum: Pone hominem cum potentia ad ambulandum fortissimis catenis deinctum, nemo culpæ dabit huic homini, si non ambulet, & Ecclesiam non petat, quantumvis illi positum sit præceptum petendi Ecclesiam. Non quia non habeat potentiam ambulandi, hanc enim habere supponimus, sed quia illam impotentiam habet, nec sic impeditur, & impotens impedimentum auferre liber ad ambulandum ab homine sanæ mentis dicitur. Sic se habet prædeterminatus ad odium, qui etsi potentiam habeat ad amorem, quia illam impeditam physica prædeterminatione impossibilem cum amore, & essentialiter connexa cum odio liber dicendus non erit ad amorem.

123 Dicunt nonnulli disparem esse rationem ex eo, quod voluntas sit potentia præcisiva, & virtus loco motiva in homine, seu potentia progressiva præcisiva non sit. Disparitas non est ad rem: voluntas catenus est præcisiva, quatenus potest respicere vnum obiectum, & vnum motuum, & non aliud, quod potentia progressiva non convenire fateor, sed hoc quid ad rem? cum omnia, quæ ad hanc difficultatem spectant sint paria, sicuti enim homo catenis deinctus ambulare non potest, sic voluntas prædeterminata ad odium, nec cum præcisione, nec sine illa potest amare, & sicuti voluntas prædeterminata ad odium retinet virtutem ad amorem, sic homo catenis vinculus retinet virtutem progressivam, & sicuti si homo à catenis sit absolutus, est liber ad ambulandum, sic voluntas ablata prædeterminatione ad odium, poterit amare, imo in hoc est disparitas, quæ magis argumentum contra aduersarios vrget, quod non sufficit voluntatem absolui à physica prædeterminatione ad odium, vt possit amare, sed requiritur post ablata prædeterminationem ad odium illam instrui prædeterminatione ad amorem vt possit amare, implicat enim amorem procedere à voluntate non prædeterminata ad illum.

124 Stat igitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis, siue per medium virtutis, siue per medium applicationis, seu conditionis ad operandum, vel per modum complementi ad actum primum potest operari, & non operari. Sic enim omnes Theologi illam definiunt absque vlla restrictione, nec dicunt potentiam liberam esse, quæ posita virtute, seu illa posita potest operari, & non operari, sed quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari. Alij dicunt potentiam liberam

esse, quæ omnibus eodem modo se habentibus potest operari, & non operari. Recole definitiones adductas ex autoribus citatis quos ad verbum refert Ripalda loco citato, & vniuersalem illam in omnibus requisitis, vel quid æquivalens in quacumque illarum reperies.

Sit vltima solutio nihilo præstantior alijs, quam tradit Aluarez disp. 22. de auxilijs n. 39. Suppositionem antecedentem tenentem se ex parte causæ vniuersalissimæ nempe Dei primæ causæ omnium effectuum bene posse necessario connecti cum effectu, & hunc liberum esse respectu voluntatis, secus autem quando suppositio se tenet ex parte causæ creatæ. Disparitatem assignat ex eo quod Deus propter suam infinitatem, & omnipotentiam, quæ est author voluntatis creatæ, potest illam immutare conformiter ad suam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari non solum secundum substantiam, sed secundum modum libertatis, quod non potest aliqua causa creatæ, quia finita est, & limitata, atque inferior ipsa voluntate.

Non nego: Deum ita posse mouere, & applicare voluntatem ad actum infallibiliter eliciendum, quod non potest alia causa creatæ; verumtamen hoc præstare potest Deus per media indifferentia data ex præuisione consensu conditionati, quæ proportionata sunt ad finem à Deo intentum infallibiliter obtinendum, non vero per media improporionata essentialiter destructiua finis à Deo intenti, nempe libertatis in actu humano reperiende, sicuti esse intendimus physicam prædeterminationem essentialiter connexam cum actu. Dicere autem physicam prædeterminationem essentialiter connecti cum actu libero assertio est inuoluens duplex contradictorium, nam eo ipso, quod prædeterminatio talem connexionem habeat actus ab illa procedens non potest non esse, & vt sit liber in ratione liberi dicit essentialiter posse non esse.

Impugnatur etiam solutio, quia dum id quod antecedit voluntatem, intrinsecè est connexum cum actu, & cum eo non potest actus esse, eadem proliis ratione se habet in ordine ad libertatem impediendam, siue se teneat ex parte causæ increatæ, siue ex parte causæ creatæ, vt constat ex discursibus adductis. Constat etiam ex definitione libertatis in qua habetur *postis omnibus requisitis* absque vlla distinctione eorum, quæ requiruntur ex parte causæ increatæ, vel creatæ.

Adducit Aluarez in confirmationem doctrinæ suæ distinctionis reuelationem actus liberi futuri quæ essentialiter connectitur cum obiecto reuelato, illudque antecedit, & nihilominus libertatem non destruit, vt contigit in reuelatione facta à Deo de trina negatione Dni Petri. Resp. facillè hanc reuelationem tantum tempore antecedere, non naturæ, ideo enim reuelauit Christus peccatum Petri, quia futurum erat, non vero Petri peccatum fuit prius futurum, & postea existens, quia Deus reuelauit, ex suppositione autem quod Petrus esset peccaturus, præiudicauit Christus peccatum Petri futurum, & ex hac præuisione illud reuelauit. Neque asserimus id, quod sequitur per necessariam consequentiam ex præcedenti successu durationis necessarium, & inimpedibile esse, quod merito Louanienfes damnarunt in Petro de Riio, cuius historiam diligenter inquisitam refert Eminentissimus Cardinalis de Lugo disp. 26. de incarnatione sect. 6. n. 7. & ex illo Paulus Leonardus parte 3. sect. 8. n. 38. Hoc notauit pro Magistro Ioanne à Sancto Thoma qui 1. part. tom. 1. dist. 20. art. 6. prope finem refert ex Fratre Thoma de Lemos Sextum quartum damnaſſe Petrum quemdam de Riio Louanienſem propter propositionem, quæ adstruebat, *Præsupposita aliqua suppositione antecedenti, ex qua infallibile est hominem operari, tolli liberum hominis arbitrium, quod alienum à veritate est, vt legenti Cardinalem de Lugo loco citato manifestè constabit. Lege Paulum Leonardum loco citato & Ripaldam tom. 2. disp. 113. qui similes fabellas, & narratiunculas inter vulgus sparsas castigant.*

PUNCTUM IV.

De consensu causæ primæ cum principio creato liberè operante.

Statuimus omnem causam creatam dependere à prima in operando; ita, vt nullam possit exercere actionem principium

principium creatum causa increata illud non comitante. Occurrit modò gravissima difficultas: quomodo scilicet possit hæc dependentia cum libertate componi: quam ex professo aperiam, & ex viribus solvam.

§. I.

Difficultas expenditur.

2 **C**ausam primam non operari necessariò, neque cæco modo cum secunda; sed liberè supponendum est, non probandum libertatem sine actu voluntatis incedere non posse tota testatur philosophia. Ex quibus principiis hæc in præsentibus suboritur difficultas: causa prima liberè operatur cum secunda: ergo ad operationem causæ primæ secunda supponitur actus voluntatis, quo velit operari: ergo ad concursum voluntatis identificatum cum concursu causæ primæ supponitur decretum Dei volentis ad illum concurrere: ergo actus voluntatis non procedit à principio indifferenti. Probo hanc consequentiam: procedit à decreto volentis ad illum concurrere: hoc decretum necessariam habet connexionem cum concursu: ergo procedit actus à principio necessario cum illo connexo: ergo non à principio indifferenti: ergo non procedit liberè.

3 Nec poteris ad necessitatem consequentem recurrere: quia necessitas orta ex principio nullo modo supponens effectum, non est consequens, sed antecedens: sed hæc necessitas oritur ab actu voluntatis, quo Deus vult cum voluntate concurrere: qui necessariò supponitur ex parte principij ad actum: ergo hæc necessitas non est consequens, sed antecedens. Si dixeris decretum hoc, quod ex parte Dei supponitur ad actum non habere connexionem necessariam cum illo, difficile erit hoc explicare decretum. Quia decretum efficax, quo Deus dicit, volo concurrere non potest non effectum fortiter alius Deus non faceret id, quod efficaciter decerneret. Voluntas verò inefficax concurrendi sufficiens non est, vt Deus determinetur ad concursum: quia talis voluntas non respicit obiectum, vt exercendum, & illa posita manet Deus æquè indifferens, & indeterminatus ad concurrendum, & non concurrendum, ac si illam non habuisset.

4 Alio modo difficultatem huius concursus expendo: Voluntas creata non potest suum elicere actum sine concursu Dei liberè se determinantis ad concurrendum: ergo Deo, non se determinante non potest actum elicere: sed quando voluntas non operatur, Deus non se determinat ad concurrendum cum illa: ergo quando non operatur, non potest operari. Maior est certa: Minorem probo: quando voluntas non operatur, Deus non operatur cum voluntate: ergo non determinatur ad operandum. Patet consequentia: implicat Deum determinari ad operandum, & non operari: ergo si non operatur, signum est evidens, non se determinare ad operandum. Maiori, & minori primi syllogismi concessis, consequentiam corrobore: volūtas operari non potest deficienti aliquo necessario requisito ex parte actus primi ad operationem; sed quando non operatur, deficit determinatio Dei volentis concurrere, necessariò requisita ad operationem: ergo quando non operatur, non potest operari.

§. II.

Solutio P. Vasquez expenditur.

5 **P**ater Vasquez 1. part. disp. 99. c. 7. n. 43. sic rem componit. Docet decretum Dei concurrendi supponere scientiam Dei, non quidem obiecti, vt absolutè futurum est, hoc enim Dei prædefinitionem supponit: sed eius, quod sub conditione cognoscitur, cuius præscientia omnem prædefinitionem antecedit. Cognoscit enim Deus: si Petrus tali vocatione præveniatur, & illi non desit meus concursus, actum elicet. Postea illum tali vocatione prævenit: & hæc posita decernit cum illo concurrere. Quod decretum, etiam si necessariam habeat connexionem cum effectu, tantum includit necessitatem consequentem, quia supponit iam ipsum consensum sub conditione futuri. Similiter agnoscit Deus: si Petrus tali cogitatione vocaretur, ille mihi deesset, & ideo non deberem illi cooperari: quia cognitione posita potest Deus non velle operari cum illo. Ex quo tantum inferitur negatio actus necessitate consequenti: quia ipsa supponitur sub conditione futura ante negationem concursus Dei. Sic docet, hæc scientia præmissa, iura liber-

tatis illæ manere; sine qua nullo modo posse subsistere testatur, quia necessitas determinationis esset antecedens, cum libertate incompotibilis.

Primò mihi difficultatem ingerit obiectum illud scientiæ conditionatæ. Si Petrus tali cognitione præveniatur, & illi non desit meus concursus, quia non deesse concursum idem est, ac esse concursum: ergo obiectum scientiæ erit, si Petrus vocetur, & fuerit meus concursus, operabitur: ergo est idem, ac dicere: Si Petrus vocetur, & fuerit illius concursus, operabitur. Probo consequentiam: Concursus Dei, & concursus Petri est idemmet indissolubilis: ergo idem est dicere: si fuerit concursus Dei, erit concursus Petri; ac dicere: si fuerit concursus Petri, erit concursus Petri: ergo hæc scientia Dei in Deo ponenda non est, neque utilis esse potest. Secundò obiectum illud, quod assignat Vasquez hominis non consentientis, scilicet, si tali vocatione vocaretur, ille mihi deesset, vel includit ex parte conditionis concursum Dei, vel non includit? si includit: ergo illo posito Deus deesse non potest: si non includit: ergo non qualis ponitur conditio secundum requisita ad operandum, in consensu, & in non consensu: ergo quod alius prævideatur consensurus, & hic non consensurus, non debet tribui illorum libero arbitrio, sed diversitati conditionum, quæ supponuntur in vno enim supponitur ex parte conditionis, cogitatio, & concursus: in altero verò cogitatio sine concursu.

Mitius gravissimum Patrem interpretor, & obiectum scientiæ ab illo assignatum sic intelligo: si Petrus tali vocatione alliciatur, & non desit meus concursus per modum actus primi, hoc est, quod ex me necessarium est per modum actus primi ad concursum, Petrus liberè consentiet. Quæ conditio, sic explicata, eodem modo potest poni in homine non consensuro: & tunc negatio consensus non conditionis, sed homini liberè se non determinanti imputabitur. Sic Vasquium intelligendum puto: aliàs scientia ab illo assignata, scientia non esset, sed negatoria quædam terminorum repetitio, non solum in Deo non admittenda, sed à quocumque non fatuo releganda.

Contra sententiam Vasquez sic explicatam, adhuc sunt nonnulla obicienda. Vt videatur consensus sub conditione futurus ex parte conditionis, debent supponi omnia illa, quæ necessariò supponit in statu absoluto, & sine quibus in illo esse non potest, quod per se patet: quia consequens non esset absolutè si deficeret aliquid ex necessariò requisitis, vt sit: ergo si non essent omnia requisita, consensus non esset: ergo vt consensus esset necessariò essent futura omnia requisita ad illum: ergo, vt cognoscatur sub conditione futurus, necessariò debent cognosci ex parte conditionis omnia, quæ ad illum requiruntur: quia non potest cognosci sub conditione futurus, sine aliquo, sine quo futurus non esset. Quæ ratione rectè docent Theologi, easdem causas requiri in statu conditionato ad effectum conditionatum, ac requiruntur in statu absoluto ad absolutum effectum. His positis sic argumentor.

Vt videatur consensus sub conditione futurus, debet videri sub conditione dependens à decreto Dei, à quo in statu absoluto necessariam habet connexionem: ergo non potest videri liberè, sed necessariò futurus in illo statu conditionato. Probo consequentiam: in illo statu videtur dependens, à conditione quæ necessariam connexionem habet cum illo: ergo sub illa conditione non potest videri contingenter, sed necessariò futurus. Probo antecedens: in illo statu videtur dependens à decreto efficaci: sed decretum efficax Dei habet necessariam connexionem cum effectu: ergo videtur dependens à conditione habente cum illo necessariam connexionem. Ultima consequentia est legitima, quia quod dependet à principio ad vnum determinatum, necessariò procedit ab illo; & non liberè, neque contingenter. Neque potest dicere, decretum non habere necessariam connexionem in statu conditionato cum causa: quia P. Vasquez fatetur decretum in statu absoluto habere connexionem cum effectu, quem vult supponi conditionatè, ne connexio decreti cum effectu inducat necessitatem antecedentem cum voluntate: ergo eandem connexionem habet in statu conditionato, eodem enim modo, quo effectus dependet in statu absoluto à causa absolute existente, eodem dependet in statu conditionato à causa conditionatè existente: & idem est necessaria hæc conditionalis: si ignis est applicatus, calefacit: quia hæc absoluta est necessaria: ignis est applicatus: ergo calefacit. Demum

Demum, si dicas decretum concurrenti non habere in statu absoluto necessariam connexionem cum effectu, ad quid recurrit Vasquez ad statum conditionatum, & cognitionem illius? hanc enim erit impertinens, ut voluntas posita hoc decreto maneat libera, cum ex positione illius nihil ponatur inducens necessitatem effectus, ex principio enim indifferenti nunquam potest oriri effectus antecedenter necessarius.

10 Vltimus virgo: Videatur consensus sub conditione liberè futurus, quin decretum videatur ex parte conditionis adhuc ita præsumitur decretum in statu absoluto in illum influens, necessitatem inducere quia ex eo, quod consensus præsumitur liber in statu conditionato sub his conditionibus, non inferitur liberè futurum in statu absoluto, variatis in hoc statu ex parte actus primi illis, quæ supponebantur in statu conditionato ex parte actus primi, seu ex parte conditionis: ergo si consensus in statu conditionato non fuit dependens à decreto liberè præsumitur, postea cum in statu absoluto ab hoc dependeat, poterit necessariò dependere. Rem explico: nescit Deus, me liberè consensurum, si tali cognitione præueniatur, & omnipotentia sit parata ad concurrentem mecum: supposita hac cognitione postea producit physicam prædeterminationem, vniorem hypostaticam, vel visionem beatificam compellentem ad actum, & impossibilem cum negatione illius, idè ergo his positis liberè consentiam, quod præsumitur sui illis deficientibus liberè consensurus? Minime: quia non tenet consequentia ab statu conditionato ad absolutum rebus diuerso modo se habentibus, & positis diuersis principiis in utroque statu.

11 Clarius patet eadem ratio in negatione concursus: scit Deus me liberè non consensurum, si habeam omnia requisita ab consensum. Si posita hac scientia in statu absoluto, Deus non purificat conditionem, & mihi non tribuit omnia necessaria ad consensum, non dicar ego liberè non consentire; aliàs possem dicere liberè non amare Deum, quando nullam habeo cogitationem inclinantem ad amorem, quia præuidet Deus, quod si illam haberem, liberè non consentirem: ergo si in statu absoluto Deus non habet decretum sufficiens ad consensum mihi præstandum, quidquid viderit in statu conditionato, non liberè omittam consensum, æquè enim necessarium est ad meum consensum decretum Dei, quo velit mihi concurrere, ac cogitatio, qua obiectum cognoscam: ergo si Deus non habet decretum, sine quo meus actus esse non potest, illius omissiono non est libera; sed in opinione Vasquez ex prævisione illius conditionati Deus non habet decretum necessarium ad meum consensum, quando de facto non concuro; ergo non liberè, sed necessariò omitto.

12 Nonnulli Vasquium intendunt defendere, afferentes Deum cognoscere intendenter à suo decreto hoc obiectum: si hæc voluntas haberet hanc vocationem, & non dependere à me in operando de facto operaretur: quia posita scientia, & purificata conditione, Deus absolute decerneret concurrere: quia iam vidit consensum, quatenus est ex parte voluntatis præcedentem decretum absolutum concurrenti. Dissipletur hæc doctrina: quia consensus per eandemmet indiuisibilem entitatem dependet à voluntate, & à Deo: ergo non potest videri futurus in aliquo statu quatenus dependet à voluntate, quin videatur in eodem quatenus dependet à Deo. Deinde: quia data illa conditionali, quod voluntas cum hac cognitione liberè operaretur, si non dependeret à Deo, non sequitur modò cum dependet, liberè operari: non enim valet consequentia: voluntas independens à Deo liberè operaretur cum hac vocatione, sine decreto Dei concurrente: ergo voluntas dependens à Deo, cum eadem vocatione liberè operabitur cum decreto Dei concurrente. Quia rebus diuerso modo se habentibus diuersum modum operandi habebit voluntas.

13 Vltimò: non acquiesco doctrinæ Vasquez afferentis, decretum hoc absolutum circa opera nostra, illa non præcedere supposita scientia conditionata, quæ hac ablata necessariò præcederet. Quod sic impugno: decretum nostra opera præcedere, nihil aliud est, quàm esse natura prius illis, & veram causam illorum; sed hoc decretum supposita scientia, est causa, & prius natura consensui absoluto: ergo illum præcedit omni præcedetia, quam haberet ablata scientia, quia hæc nulla alia esset, quàm præcedentia causæ ad effectum. Ex hoc aliud desumo argumentum. Posita scientia, & ablata scientia eodem modo præcedit de-

cretum consensum absolutum, & eandem connexionem habet cum illo: ergo posita scientia, & ablata scientia eandem connexionem inferunt in voluntate, vel illam cum eadem indifferentia relinquit. Eandem rationem expendo: cognitio Dei per se formaliter loquendo tantum potest inducere necessitatem voluntati, vel illius libertatem arguere, quatenus ex illa sequitur, vel non sequitur tale auxilium, vel tale decretum, vel tale comprincipium, seu talis influxus respectu effectus; ipsa enim per se formaliter, neque potest necessitatem inducere, neque liberam voluntatem constituere: ergo si poneretur idem decretum cum eisdem principiis respectu effectus, eadem esset necessitas, seu libertas respectu illius, posita in Deo scientia conditionata, vel negata: ergo decretum illud ablata scientia necessitatem non induceret, si illam non inferret scientia posita.

14 Dices decretum illud semper præcedere actum voluntatis; posita tamen scientia non præcedere voluntatem, sed ipsam ad actum comitari; ac proinde dici comitans respectu voluntatis. Hic modus loquendi, licet non terminis adeò expressis, multis est familiaris, & paucis vtilis; quia id quod destruit libertatem, non est quod antecedit voluntatem determinatè; sed quod antecedit determinationem illius: ergo si hoc decretum est antecedens respectu actus, & necessariam connexionem habet cum illo, antecedit determinationem voluntatis; cum qua habet connexionem: & ita determinatio est necessaria in causa, quæ necessitas opponitur cum libertate. Neque potest dari aliud quod principium respectu actus, quantumvis prædefinitum, quod non sit comitans respectu voluntatis: quodcumque enim sit, voluntatem comitabitur ad producendum illius actum qui à nullo principio, voluntate non concurrente, produci potest.

15 Vltimò: si propter aliquam rationem decretum illud induceret necessitatem consequentem, & non antecedentem, esset, quia ante illud supponebatur consensus sub conditione futurus; sed eodem modo supponeretur, etiam si Deus illud non cognosceret in omnibus casibus in quibus illum cognoscit: ergo si modò non tollit libertatem, neque tunc illam auferret. Maiorem admittunt aduersarij: minor probatur, quia ablata scientia Dei, illius obiectiua veritas permaneret: ergo permaneret consensus sub conditione futurus: ergo supponeretur ad decretum eodem modo, ac si à Deo cognosceretur.

16 Respondebis, consensum sub conditione futurum supponendum esse in omnibus casibus, in quibus posita scientia supponitur: fore tamen illa ablata plures casus, qui positi non sunt in quibus ille consensus supponeretur; quia sæpe haberet decretum concurrenti, quando voluntas ex se non esset consensura. Contrà: ex hoc sequitur decretum notitium libertati in casibus, in quibus consensus non supponitur; non verò in illis in quibus supponitur, & in quibus esset scientia.

17 Alio modo posset responderi, ablata scientia, nunquam supponi consensum sub conditione ad decretum absolutum; quia supponi ad hoc dicit esse aliquo modo causam illius; quod habet media scientia, ad quam consensum supponitur tanquam obiectum; & quæ supponitur ad decretum tanquam proponens obiectum, ex cuius prævisione mouetur Deus ad tale decretum ponendum quod ablata tali scientia ex vi præsentis motui non poneretur. Casu autem, quo Deus poneret decretum concurrenti sine hac scientia; etiam si tunc esset consensus sub conditione futurus, tantum esset concomitanter respectu decreti, & nullo modo supponeretur ad illud neque aliqua prioritas intercederet inter consensum conditionatum, & absolutum decretum.

18 Fateor, in hoc sensu scientiam conducere, ut consensus conditionatus præcedat decretum absolutum concurrenti; sed nihil longius à mente Vasquez, quàm hic philosophandi modus; neque sufficiens est, ut dicamus decretum voluntatem liberam relinquare, si independenter ab hac præcedentia illi violentiam inferret; quia hæc causalitas, quam haberet consensus conditionatus, neque hæc præcedentia naturæ, non tolleretur præcedentia & prioritas, quam habet decretum absolutum respectu consensus conditionati, neque connexionem inter decretum & consensum, ex quibus necessitas consensus necessariò oritur.

§. III.

Sententiam P. Didaci de Alarcon expono, & explodo.

- 19 **P**ater Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 5. cap. 8. refert sententiam Suar. Molin. Less. & Her. qui componunt concursum generalem Dei cum causa prima, per decretum quoddam antecedens, quo efficaciter decernit Deus concurrere cum causis secundis, iuxta uniuscuiusque naturam: cum Sole ad illuminandum: cum libero arbitrio ad amandum, vel odio habendum. Afferitque Suarium explicare hanc sententiam, per decretum quoddam conditionatum, quo Deus non absolute decernit amorem, vel odium; sed amorem, & odium conditionatè, & dependentè à voluntate. Hanc sententiam sic explicatam impugnatur, quia decreta conditionata in Deo reperiri nequeunt. Deinde, quia nullum potest reperiri connotatum externum talis decreti constitutum; neque decretum aliquod potest esse sine constitutiuo speciali.
- 20 Non leue fundamentum dedit Suarius, ut Alarcon putaret ipsum constituit decretum hoc conditionatum, & non absolutum, quia in opusculis lib. 1. de concursu Dei cum voluntate, cap. 15. num. 3. dixit Deum decernere concurrere cum voluntate, non absolute, sed dependentè ab illa includendè in decreto implicitam conditionem, si ipsa consentire voluerit. Et in Met. disp. 22. sect. 4. n. 14. dixit, per illud decretum Deum non absolute velle, ut causa libera actum eliciat; sed quasi subintellecta conditione velle illum actum, quatenus est ex se. Si tamen attentè Suar. legatur numquam docuit tale decretum esse conditionatum; sed illud per modum decreti conditionati explicuit. Quod denotant illa verba: *quasi subintellecta conditione*. Et Herice tom. de scientia, disp. 6. c. 4. n. 49. docuit, decretum hoc conditionatum falsò aduersarios impegisse nostris auctoribus; qui bene norunt non posse conditionatum constitui. Impugnationem aliam, quam adducit Alarcon contra hoc decretum ex defectu connotati, quod non potest esse respectu decreti indifferentis ad amorem, vel ad odium, non opponere, sed soluere debebat, ipse enim in sua sententia explicanda incidit in decretum, quod impugnauerat; neque Suarium posset hoc telo imperere, negantem nouum decretum Dei nouo indigere extrinseco connotato.
- 21 Venio iam ad explicandam Alarconij sententiam. Docet, causam creatam indigere extrinseca assistentia omnipotentis, quā constituatur potens completè elicere suos actus; & hanc assistentiam non esse entitatem intrinsecam Dei. Quas conclusiones efficaciter probat §. 2. Addit §. 3. num. 32. hanc assistentiam non esse decretum conditionatum, neque decretum aliquod efficax cōcurrendi cum causis secundis, si non addit impedimentum. Rursus non esse decretum aliquod efficax absolute prædefiniens actus liberos, vel necessarios; neque decretum aliquod, quo indifferenter velit concurrere ad vtrūque extremum; neque decretum, quo prius natura velit concurrere cum causa secunda ad effectum ab vtraque indiuisibiliter producendum. Tandem docet n. 33. hanc assistentiam esse obligationem quamdam morale ortam ex aliquo decreto, quo Deus se voluit obligare ad concurrendū cum causis secundis, iuxta illarū propensionem, inclinationē, vel libertatem. Quod decretum nobis constat ex reuelatione Dei; & efficax dici potest respectu effectus, quatenus ex illo oritur aliud decretum, quo Deus hic, & nunc concurrat cum qualibet causa ad suos effectus, iuxta illius inclinationem, vel libertatem.
- 22 Decretum secundum ortum ex primo explicat n. 40. vbi asserit inclusum esse in promissione, qua Deus se obligauit concurrere, & esse quasi indifferentem, quo (illius sunt verba) *in actu primo applicatur, & assistit proximè virtuti diuina indifferenter ad amorem, & odium, cum subordinatione ad voluntatem creatam, in cuius potestate, & non iam in Dei, est amor, vel odium, & propterea ipsi, & non Deo tribuitur negatio amoris, vel odij*. Hoc explicat exemplo habitus mulicæ concurrentis ad illos actus, ad quos voluntas illius determinat.
- 23 Nonnihil in hac sententia reperio, nescio an satis consequenter dictum. Negauerat enim §. 3. n. 32. assistentiam consistere in decreto indifferenti concurrendi ad amorem, vel ad odium, & postea docet hoc decreto ortū, ex illo priori immediate applicari omnipotentiam causæ secundæ. Insuper §. 1. n. 9. dixerat nullum esse connotatum extrinsecum respectu decreti indifferentis ad amorem, vel

ad odium, quia omne connotatum vel est amor; & tunc erit connotatum decreti amoris: vel odium, & connotabit decretum odij: Odium autem, vel amor vagè non dantur in rerum natura; ac proinde non posse dari connotatum talis decreti: sed sic est, quod modò assignat ipse decretum aliquod, per quod omnipotentia immediate assistit voluntati indifferens ad amorem, vel odium: ergo debet ipse assignare connotatum, quod dixerat inueniri non posse.

Deinde asserit, posito hoc secundo decreto, iam non esse in voluntate Dei, ut sit amor, vel odium; sed totum hoc à voluntate dependere: ergo docet ex eodem decreto Dei posse oriri amorem, vel odium, & antecedenter esse indifferens ad vtrūque effectum: quod ipse eodem capite n. 12. contra Herice impugnauerat. Alarconis accipe verba: *Hec tamen sententia supra impugnata est. Quia alius amoris non elicitur determinatè per decretum illud indifferens ad amorem, & odium; sed per decretum aliud ad amorem determinatum, & non ad odium: quis enim dicit actum, quo B. Petrus dilexit Deum supra omnia, processisse à Deo per decretum, quo decreuit non magis amorem suum, quam adium fieri à B. Petro?*

Redeo ad primum illud decretum, quo Deus ex promissione se obligauit ad habendum aliud, quo immediate assistit causis secundis. Refert pro conclusione, qua tale decretum statuit, Suar. disp. 22. Metaph. sect. 4. n. 3. & Herice disp. 6. citata, n. 49. & 50. & Ruffum de scientia Dei, disp. 25. sect. 10. immeritè tamen: Quia Suarez nullum decretum assignauit, ex quo aliud oriatur; sed expressè docuit, per decretum illud indifferens immediate applicari omnipotentiam, & nulla alia motione indigere ad effectum producendum: neque dari decretum aliud, quod sit causa effectus producti: ita n. 14. & 30. quod fatetur ipse Alarcon §. 1. n. 5. vbi refert Suarez, asserentem ad concursum determinatum amoris non requiri aliud decretum, præter illud indifferens, ex vi cuius ponitur amor dependentè à voluntate. Eandem conclusionem refert ex Herice, quem impugnatur, ergo non consequenter, neque ad mentem illorum refert hos auctores pro illo decreto, quo Deus se obligat ad aliud postea habendum, quo immediate applicet suam omnipotentiam. Neque apud Ruicium verbum inuenies de decreto, quo Deus ad aliud habendum se obligat; sed tantum asserit Deum parare suam omnipotentiam, per decretum indifferens, ad amandum, vel non amandum, & odio habendum.

Tandem decretum hoc, quo Deus se obligat ad concurrendum cum causis secundis, tanquam superfluum ad concursum causæ primæ, & ad libertatem causæ secundæ relegandum est. Quod sic probat: Decretum, quo immediate omnipotentia applicatur, non est decretum hoc, quo Deus se obligauit ad concursum præbendum; sed aliud ortum ex isto, immediate produciens effectum dependentè à voluntate: ergo hoc decretum tantum conducit ad assistentiam omnipotentiam, quatenus obligat Deum, ut illi immediate assistat per secundum decretum, quod infert, & quod est formalis, & immediata applicatio. Sed potest Deus habere decretum liberè se ad illud determinans, sine vlla obligatione præcedenti: ergo necessaria non est præcedens obligatio, & superfluit decretum illam inducens, ut Deus immediate assistat causæ secundæ. Posse Deum habere secundum hoc decretum independentè à priori, existimo à nullo posse negari, quia quidquid Deus liberè promittit, potest liberè sine promissione præstare. Neque potest assignari ratio, propter quam decretum Dei circa effectum producendum, connexionem habeat necessariam cum promissione illud præcedente.

Respondet Alarcon num. 42. casu, quo Deus haberet secundum decretum sine primo, ita cum voluntate tali casu concursurum, ut posset non concurrere, quia nullo decreto antecedenti suam fidem obstrinxerat, ne à concursu abstineret. Fator ego, tunc Deum posse concursum suspendere, & creaturis non assistere, quod nequit supposita promissione infallibili. Verumtamen hoc nihil refert, dum de facto concurrat: si enim Deus habet decretum concurrendi mecum dependentè à mea libertate, dum illud habeat, quid mea, si hoc decretum immediate in se formaliter sit liberum, vel tantum in promissione: vel quid refert antecedenter potuisse non esse, quando est de facto ad effectum, quem præstat per suammet entitatem, quæ eadem est promissione illud præcedente, vel non præcedente? Ex quo, argumentum desumo contra priorem partem solutionis, videlicet illo decreto non fore omnipotentiam applicatam: quod sic efformo. In sententia Alarconis applicatio

applicatio immediata omnipotentia consistit in hoc secundo decreto concurrenti dependente à voluntate, & non in illo primo ad hoc determinatè: ergo permanente hoc secundo decreto, permanet eademmet immediata, & formalis applicatio, etiam si deficiat primum illud, obligationem ad applicationem inducens.

28 Vergeat applicatio in actu secundo omnipotentia ad voluntatem, est Deum mecum concurrere ad amorem dependenter à mea voluntate, & applicatio in actu primo est decretum, quo Deus ita mecum concurret, vel non concurret, ut pro me stet concursus, & negatio illius; ita ut ego possim concurrere, vel non concurrere: sed posito hoc secundo decreto, & me consentiente erit actus amoris, ita ut potuerit non esse: & non consentiente, ita erit negatio consensus, ut ego potuerim consensus elicere: ergo posito hoc decreto erit applicatio causæ primæ in actu secundo, quocumque alio secluso. Sola minor indiget probatione, quam exhibeo: decretum est de concursu dependente à mea voluntate: ergo illo posito, concursus dependet à mea voluntate: ergo me volente, erit concursus, & causa prima erit applicata in actu secundo, & renuente non erit, & potui facere, ut esset, & erit applicata omnipotentia in actu primo.

§. I V.

Explicatur propria sententia.

29 Dicendum est primò, voluntatem indigere extrinseca applicatione omnipotentia, promptè ad concurrendum cum illa. Hanc conclusionem docent omnes Theologi: & ratio illius facilis est, omnibusque communis. Voluntas non potest operari independentem à causa prima & necessario indiget concursu Dei simul cum illa concurrentis ad effectum, quem concursus potest Deus denegare, sicut illum denegavit igni Babylonico: ergo, ut voluntas possit operari, necessum est omnipotentiam applicari ad concursum præstandum.

30 Dicendum est secundò, hanc applicationem non consistere in infinitate, neque in immanitate, neque intima præsentia Dei cum creaturis. Probo clarè: Hæc omnia sunt in Deo summè necessaria, & deficere nequeunt: sed applicatio omnipotentia ad operandum cum causa secunda est libera, & potest deficere: ergo applicatio omnipotentia distinguitur ab his omnibus.

31 Dicendum est tertio, hanc applicationem non consistere in eo præcisè, quod Deus nullum habeat decretum prædefinitum concurrenti, vel non concurrenti independentem à voluntate: sed necessario importare actum positivum voluntatis Dei. Moueor ad hoc: quia licet sufficienter consultum esset voluntati, si Deus ex natura sua eo ipso, quod sit auctor naturæ, consideretur determinatus ad concurrendum cum voluntate dependenter ab illa, quotiescumque oppositum non decreverit, & concursus hoc modo edictus esset, libertati humanæ attemperatus, & liber respectu Dei potentis actu positivo voluntatis illum impedire: nihilominus talis modus concurrendi in Deo ponendus non est, quia ad Dei providentiam spectat, ut omnis effectus productus fiat, non tantum non repugnante voluntate divina sed illa positivo determinante, & volente productionem effectus. Ratio est: quia omnis effectus debet esse positivè dependens à voluntate divina, & non tantum negativè, tanquam à non impediende. Quia hæc dependentia non est propria, & per se; sed per accidens; neque effectus ita dependens est voluntarius respectu Dei neque in se, neque in causa; spectat autem ad divinam, & perfectissimam providentiam, ut nihil producat in rerum natura, quod non dependeat ab actu voluntario Dei, volentis ita fieri.

32 Dicendum est quartò: assistentiam omnipotentia divina, qua voluntas constituitur potens liberè amare libertate contradictionis, vel contrarietatis, nullo modo dicere decretum aliquod conditionatum ex parte obiecti, quo Deus dicat, *volo concurrere cum voluntate, si ipsa voluerit*. Probo hanc conclusionem: Deum cum voluntate concurrere, & voluntatem velle elicere actum, sunt eademmet indivisibilis entitas; quia concursus Dei, & voluntatis non distinguuntur: ergo idem erit dicere: *volo concurrere meum, si voluntas voluerit concurrere*, ac dicere: *volo concurrere voluntatis, si fuerit concursus voluntatis*: seu: *volo*

meum concurrere, si fuerit meus concursus: & idemmet indivisibilis concursus poneretur ex parte conditionis antecedentis, & ex parte consequentis: ergo tale decretum erit nugatorium, & ineptum, & à quocumque cordato relegandum.

33 Dicendum est quintò, assistentiam omnipotentia qua voluntas constituitur potens liberè elicere actum amoris libertate contradictionis, non importare decretum aliquod indifferens ad amorem, & odium; sed decretum quoddam terminatum ad amorem producendum dependenter à voluntate, indifferens ad amorem, & negationem illius; Quo decreto Deus dicat, *volo quatenus est ex me, ut sit actus amoris*: ita tamen illum decerno, ut voluntas possit ab illo cessare. Quia licet ex me vellem esse talem actum; non illum efficaciter decerno, independentem à voluntate, ne illius eadem libertatem. Priorem partem huius conclusionis admittent omnes quia ad hoc, ut voluntas possit liberè amare libertate contradictionis, necessum non est, imò omnino impertinens assistentia omnipotentia ad actum odij; quia libertas contradictionis ad amandum, solum dicit posse amare, & non amare, non verò posse odio habere.

34 Secundam partem conclusionis probabo: quia ad hoc, ut voluntas sit potens amare, requiritur applicatio omnipotentia per actum positivum voluntatis Dei; sed nullus potest excogitari sufficiens ad constituendam voluntatem completè potentem, ita attemperatus illius libertati, & conformis divina providentia: ergo in hoc, & non in illo constituenda est extrinseca assistentia omnipotentia ad voluntatem. Minorem probabo per singulas illius partes: tale decretum constituit omnipotentiam ita addictam, & determinatam ad concurrendum cum voluntate, ut illo posito non potuerit non concurrere: ergo constituit voluntatem completè potentem actum producere. Secundò: decretum nullo modo nocet libertati; quia per illud non Deus decernit actum voluntatis independentem à voluntate, neque ex vi illius necessariò ponetur actus voluntate absolute non determinante; sed talis est naturæ, ut adhuc in sensu composito componi possit cum negatione actus: neque enim ex se est determinatus ad efficiendum actum, sed indifferens, ut illum eliciat, vel non eliciat, licet determinatè actum respiciat, sicut cogitatio determinatè respicit obiectum amandum, & inclinat ad amorem, & cõponi potest ex natura sua cum negatione talis amoris. Idem postea dandus explicuit Lessius ab omnibus laudatus exemplo habitus charitatis concurrentis ad actum secundum determinationemque voluntatis, illam semper indifferentem relinquentis ad actum, & negationem illius: ita omnipotentia per hoc decretum, quo dicimus applicari voluntati, illi subditur instar habitus cum indifferentia ad actum, & negationem eiusdem.

35 Tertio: decretum hoc esse consonum summæ Dei optimi maximi providentia; sic ostendo. Hoc decreto ita fertur Deus in actum bonum, ut quatenus est ex se, vellet illum absolute futurum, & non illum vult ita absolute independentem à voluntate, ne illi necessitatem inferat: ergo ex una parte Deus suam libertatem illam voluntati relinquit; & ex alia salva libertate, quasi bonum actum procurat, & ponit id, quod necessum est, ut talis eliciatur actus, & ostendit suam infinitam bonitatem, qua in hominibus quidquid honestum, & sanctum est, intendit, atque procurat.

36 Dicendum est sexto, decretum hoc, quo Deus assistit creature, ad actum amoris (idem intellige de quocumque actu bono) habere in se imbibitum affectum quemdam, per modum desiderij illius actus; qui rectè explicatur per hæc verba: *utinam sit talis actus*, quod sic probabo. Deus per hoc decretum fertur in bonitatem actus, quam ipse ex intentione nostræ salutis ardentissimè desiderat, iuxta illud: *Deus vult omnes homines salvos fieri*; in qua voluntate virtualiter includitur voluntas bonorum operum, quibus salus est acquirenda, & quam Deus non absolute prædefinit, ut integrum sit voluntati posse liberè consentire; quod necessariò requiritur ad meritum: ergo fertur in bonitatem illius actus quatenus sibi placentem, quem ipse à voluntate elici desiderat: ergo ex vi talis actus habet Deus prædictum affectum bonitatis, in quam fertur decretum, quo voluntati ad illam eliciendam assistit.

37 Dicendum est septimò, assistentiam, qua omnipotentia assistit voluntati, ut possit odio habere Deum libertate contradictionis (idem dico de assistentia ad quemcumque actum

actum malum) est decretum quoddam, quo Deus dicit, *volo ut quatenus est ex me non deficiat actus odij, ut iura voluntatis non infringam: quem actum vellem ego non produci à voluntate, quia malus est, & inhonestus*. Et hac de causa Trid. sess. 6. cap. 6. definit circa actus malos Deum tantum se habere permissivè. Per hoc decretum voluntatem constitui potentem liberè actum elicere, probatur eodem modo, ac probatum fuit in decreto antecedenti. Deinde, hoc decretum congruum esse diuinæ providentiæ, patet, quia per illud fertur Deus in actum malum, non propter ipsam malitiam sed propter adimplendum munus causæ primæ, cui incumbit cum omnibus causis secundis præsto adesse, ut ipsæ iuxta suam propensionem naturæ effectus producere valeant, & propter libertatem voluntatis conservandam: quod motum est iustum, & honestum Deo: ergo valde conforme diuinæ providentiæ.

38 Dicendum est octavo, decretum, quo omnipotentia constituitur assilens ad actum malum, habere in se imbitam, vel cōcomitantem displicentiam circa talem actum, propter malitiam, quæ est in ipso, & inhonestatem, quam habet respectu voluntatis, quæ displicentia rectè explicatur per hanc particulam: *utnam non sit talis actus, cui faciendum liberum concursus paro voluntati*. Ratio huius displicentiæ assignanda est eadem, ac complacentiæ, constitutæ respectu actus boni. Quia Deus ex se odit peccatum, & ardentissime desiderat ne committatur à voluntate, & quasi coactus ad materiale illius concurrat, ut libertatem voluntatis obseruet indemnem: Ergo talis actus ex tali motu factus, virtualiter includit displicentiam obiecti, sicut actus, quo mercator merces in mare proicit necessitate coactus, ut saltem propriæ vitæ sit superstes, annexam habet displicentiam projectionis mercium in mare.

39 Probatur hæc conclusio simul cum præcedenti: quia ad diuinam providentiam spectat, ut adhuc, ut causa prima diverso modo, & ex diverso affectu concurrat ad actum virtutis, verbi gratia ad actum amoris, quo Beatissima Virgo ardentissime Deum diligebat, quam ad actum peccaminosum scilicet, quo Iudas vendidit Salvatorem. Hoc enim modo magis elucet amor Dei erga creaturas, & actui, quo cum illis concurret, tribuitur specialis honestas, quam non haberet, si non respiceret obiecta prædicto modo, sed tantum bonum actum, & malum ex intentione faciendi id, quod tenetur ex vi auctoris naturæ. Hac ratione impugno Soar, & Herice, & Doctores communiter asserentes, per eundem actum parare Deum concursum voluntati ad actum amoris, vel odij, decreto amorem, vel odium indivisibiliter respiciente, & eodem modo concurrere Deum, ut causam primam ad actum virtutis, & vitij.

40 Dicendum est nono, nullum dari decretum indifferens ad amorè, vel odium elicendum seu ad voluntatem liberè constituendam libertate contrarietatis. Probo hanc conclusionem: libertas contrarietatis nihil aliud dicit, quam libertatem ad duos actus contrarios: ergo eo ipso, quod voluntas sit libera ad duos actus contrarios, ad quemlibet libertate contradictionis, est libera libertate contrarietatis: sed per duo decreta à me assignata constituitur voluntas libera libertate contradictionis, ad duos actus contrarios: ergo constituitur libera libertate contrarietatis: ergo non est necessarium decretum aliud indifferens, idem indivisibiliter terminatum ad utrumque actum.

41 Dices necessarium non esse aliud decretum indifferens, suppositis his duobus à me assignatis: posse tamen vnum indifferens poni his duobus ablatis. Contrà: amor, & odium sunt duo obiecta, quodlibet ex se sufficiens terminare actum diuinæ voluntatis, & Deus diverso modo, saltem inadæquato, fertur in illa: ergo non eodemmet actu formaliter, sed diverso. Probatur antecedens: actus amoris habet ex se sufficientem bonitatem, ut independentem ab actu odij terminet voluntatem diuinam, etiamsi simul cum illa respiciat ad impletionem muneris auctoris naturæ: & in illum fertur Deus, quatenus est ex se, ut illum efficaciter decerneret, ni libertas esset voluntati servanda. In actum odij fertur Deus, non propter bonitatem aliquam, quam in illo inueniat, sed propter munus causæ primæ ad complendum tali modo, ut si tale munus Deo non incumberet, concursus ad odium detestaretur: ergo diverso modo fertur in actibus amoris, & odij: ergo diversis formaliter actibus.

42 Dicendum est decimo, quodlibet ex decretis à me assignatis per se formaliter constituere potentiam completè

potentem suum effectum produceres, quod ab illis separari non potest. Quia illis positus, iam est ex parte Dei quid requiritur, ut voluntas operetur, & hæc constitutio potentie adæquatè potentis, est quasi primarius effectus talium decretorum necessariò illis competens: effectus vero productus ab illis simul cum voluntate liberè cooperante, est secundarius, qui pro libertate voluntatis desicere, vel subsistere potest. Docet hanc conclusionem Herice disp. 6. de scient. c. 3. iam cit. & ex dictis evidenter inferitur.

43 Dicendum est undecimo, ad hoc, ut hæc decreta, quibus omnipotentia assilens causis creatis, libertatem illarum relinquant, impertinenter se habere scientiam conditionatam: plurimum tamen hanc conducere, ut Deus excellentiori providentiæ hæc habeat decreta, & voluntatem liberè potentem operari constituat. Priorem partem huius conclusionis probavi contra Vasquez s. 2. secundum modò probò: quia ad perfectam providentiam spectat cognoscere, quid euenturum sit ex mediis, quæ applicantur ad aliquem finem, ut prævideatur quid mali, bonive ex applicatione talium mediatorum sequatur, ne postea præter intentionem aliquid inopinatè contingat. Et ideo prudens quisque, antequam ad aliquid faciendum determinetur, attentè meditat, quid postea posita sua determinatione sit euenturum: ergo ad perfectam providentiam Dei spectat cognoscere, antequam suam applicet omnipotentiam, quid ex illa applicatione postea sit futurum: ut possit præfuit damno, vel commodò inferendo illam ponere, vel non ponere.

44 Contra hunc modum arguendi assilentiam omnipotentie causis liberis, vix potest aliquid obici, quod difficultatem contineat, quæ ex dictis facile non possit solui. Ex illo enim non sequitur, Deum confusè ferri in omnem effectum: sed distinctè in singulos; dependenter tamen à voluntate liberè operatura. Neque potest dici, Deum voluntati violentiam inferre: cum decretum determinationem voluntatis antecedens, indifferens sit, ut coniungatur cum actu, vel cum negatione illius. Neque est inconueniens asserere, decretum Dei hoc modo assignatum non habere effectum, quia Deus non absolute, & efficaciter decernit effectum producendum: sed dependenter à voluntate. Neque potest obici, Deum adhuc ut causam primam, eodem modo concurrere ad actum virtutis, & vitij. Quia iam assignavi diversum modum, quo decreta causæ primæ tendant in hæc obiecta actu essentialiter ad illa requisito, per modum causæ antecedentis: & postea de illis ex vi horum decretorum productis diversam providentiam habet Deus, quia virtutis actum respicit tanquam obiectum complacentiæ, & in ordine ad præmium: actum vero vitij tanquam obiectum displicentiæ, in ordine ad supplicium inferendum.

45 Vna tantum in hac resupersit difficultas. Quomodo possit Deus determinare individuationem actus voluntatis determinantis se quoad specificationem, quam s. seq. explicabo. Circa materiam hoc puncto definitam legendi sunt Soar in Opuscul. 1. de concursu Dei cum voluntate, & in Metaph. disp. 22. sect. 4. ubi eruditè, & doctè hanc rem pertractat, & Ruissius tom. de scientia disp. 25. sect. 10. Mol. in concordia quæst. 14. art. 15. disp. 26. s. vi melius, & s. vi neuter, & disp. 32. s. primum, & secundum 1. part. quæst. 19. art. 3. disp. 3. s. boni consular: Lessius de gratia efficaci, cap. 4. num. 12. & 15. Qui omnes nobiscum sentiunt, decretum præcedens actum non habere necessariam connexionem cum obiecto: sed esse indifferens ad assensum, & negationem illius. Quam doctrinam apud Soar docent quàm plurimi ex antiquis, Greg. Gabr. Marf. Adam. Alm. Alenf. Capr. Contr. & Sotus. Quos omnes apud Soar citatos reperies, supra num. 14. & 16. Differt tamen nostra sententia ab his quas docent doctissimi auctores: quia nos non idem decretum constituimus indifferens ad amorem, & odium: sed duo diversa. Plerique autem ex relatis expressè affirmant, dari vnum decretum indifferens ad actus oppositos: & alij id non explicant: Deinde nos diversum modum tendendi damus per decretum causæ primæ in actum virtutis, & vitium, per diversa motiva.

S. V.

Quomodo Deus individuationem actus liberi determinet.

46 Non leuem difficultatem leuiter ferè omnes attingunt: quomodo scilicet voluntas determinet se quoad speciem

specificationem actuum, & Deus indiuiduationem horum determinet. Communis est dicendi modus, voluntatem determinare se quoad specificationem, hoc est, non quoad rationem aliquam communem; hac enim incomprehensibilis est à singularibus distincta; sed ad hunc vel illum actum amoris, sub horum tantum disfunctione, quatenus distinguuntur ab actibus odij, ad quos non producendos voluntas est iam determinata, & hac determinatione præmissa Deum decernere inter illos actus amoris, ad quos voluntas erat indifferens, hanc præ aliis & in hoc sensu dici, Deum determinare indiuiduationem, & voluntati tribui speciei determinationem.

47 Hic philosophandi modus grauissimus, ac penè insolubilem continet difficultatem; quam expendo. Antequam Deus videat voluntatem determinatam per productionem huius numero actus amoris, nihil potest videre, in quo cognoscatur esse determinatam ad hos actus indiuiduos amoris sub disfunctione, potius quam ad actus odij, sed omnino Deus illam videt indifferentem ad actus amoris, & odij ergo non potest prævideri determinatio voluntatis quoad speciem, & ex hac prævisione determinare Deum indiuiduationem actus. Consequentia est legitima, antecedens probat. Deus non potest videre determinationem quoad specificationem voluntatis in ipsamet voluntate, neque aliquo principio præcedentem ipsam determinationem actuum; neque in ipsis actibus: ergo nullo modo. Probat priorem partem antecedentis; quidquid præcedit actum, est indifferens ad actus amoris & odij, & ad actus omnes amoris; & ad omissionem omnium: ergo in nullo præcedente tales actus, potest determinatio ad illos cognosci. Antecedens latè probatum est, & admittunt omnes non prædeterminantes, & adhuc illud isti negare absolute non audent. Consequentia est legitima; quidquid enim æquè est indifferens ad diuersa extrema, non magis ex se inclinatur ad vnum, quam ad aliud. Secundam partem antecedentis probat: determinatio non potest videri in ipsis actibus amoris, vt iam productis; quia non possunt videri, vt producti, nisi determinati, nihil enim est vagè, neque sub disfunctione productum. Neque omnes vniquam possunt videri producti; quia in illo priori præcedente determinationem indiuidui, nullus est productus, & in signo posteriori vnus tantum est producendus. Non in illis, vt possibilibus, quia æquè sunt possibiles actus amoris, & actus odij; nullus enim illorum ex se repugnat, & voluntas ex se potens est omnes producere: ergo neque in ipsis actibus, neque in principio illorum potest Deus videre determinationem voluntatis, quoad specificationem, quovsq; illam videat quoad indiuiduationem per productionem huius numero actus determinatam.

48 Hæc difficultatis quæcumque supradictam tenentem viam, maxime anget. Quapropter laxiorem aliam, & faciliorem tento, quam apud Soar reperiō sect. 4. citata n. 35. Affero, non prævidere Deum voluntatem determinatam quoad specificationem, antequam illam quoad indiuiduationem determinet; neque illam determinare quoad indiuiduationem hanc huius tantum speciei, exercendam independentem à sua voluntate; sed ante omnem determinationem voluntatis per præparationem concursus ad hunc numero actum amoris, & non alium; & ad hunc numero actum odij, & non alium, illam determinari; vt ex suppositione, quod sit amatura hunc numero actum amoris, quem tantum intra hanc speciem elicere potest, eliciat; & ex suppositione, quod sit odio habitura, hoc tantum eliciat numero odium, quod tantum producere valeat. An verò amorem, vel odium productura sit, penes illius voluntatem remanet, Deus enim per assistentiam suæ omnipotentia reliquit illam indifferentiam ad actum amoris A, & actum odij B, producendos vel omittendos, ad alios verò neque potentem completè illam conditum.

49 Hac ratione rectè intelligitur quomodo Deus adhuc non sit causa per se, vt sit potius hoc numero peccatum, quam illud: sed tantum per accidens, quatenus non constituit voluntatem liberam ad producendum aliud ab isto distinctum. Quo modo Deus determinat quoad indiuiduationem, & non quoad specificationem, etiam si, quando Deus determinat quoad indiuiduationem, non supponatur determinatio, quoad specificationem, quia non determinat quoad vnā indiuiduationem; sed ad duas diuersarum specierum; inter quas voluntas per productionem

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. 1.

actus secundi, se determinat ad hanc huius speciei: & dicimus, se quoad speciem determinare.

Ex hac doctrina inferitur iuxta dicta, non prius se determinare voluntatem quoad speciem, & postea illam Deum determinare quoad indiuiduationem; sed è contra, prius determinari quoad indiuiduationem non absolute, sed ex suppositione, quod velit actum talis speciei elicere, & ad indiuiduum illius speciei, non absolute, sed ex prædicta suppositione. Inferitur similiter, hanc determinationem quoad indiuiduationem, quam Deus exhibet, esse antecedentem ad omnem determinationem voluntatis. Si quidem nullam supponit, & nullo modo lædere libertatem; quia non est absoluta; sed ex suppositione, quod voluntas velit operari, intra hanc speciem, & illam relinquit indifferentem, vt amet, vel non amet, seu odio habeat. Infero vltimò, prædicto modo non per se, sed per accidens Deum posse determinare quoad speciem, & quoad indiuiduum, semper dependenter à voluntate libere volente illud producere, non solum inter species diuersas peccati ad grauiorem speciem peccati, sed etiam inter duplicem speciem alteram peccati, alteram virtutis, ad speciem peccati. Ratio est clara; quia posita cogitatione alliciente ad amorem Dei, & posita alia cogitatione inclinante ad odium Dei, ex vi quarum voluntas potest amare, vel odio habere, seu ab vtroque actu cessare: potest Deus pro sua libertate negare generalem concursum causæ primæ ad amorem, & illum offerre ad odium: quo voluntas erit libera ad odio habendum, vel non habendum; & impotens amorem elicere, & consequenter ex vi concursus causæ primæ, licet sit indifferens inter odium, & non odium, determinata erit inter odium, & amorem. Nam ex suppositione, quod sit elicitura amor, vel odium, cum non possit amorem producere, necessariò tenetur in odium prorumpere, neque idè Deum illam determinat ad peccandum, cum illi relinquit indifferentiam, vt possit elicere, & non elicere actum odij.

CONTROVERSIA XI. De causa finali, & exemplari.

NILVM est agens, quantumvis rationis expers, cuius operationibus non sit à natura finis præfixus, in quem tendunt, & ordinantur; lapis enim semper grauitat, vt destinatum finem, proprium videlicet centrum acquirit: leuia corpora eodem imperu sursum euolant, nulli que patiuntur obstaculis detineri, ne proprio careant centro, in quod suum rapidissimum motum dirigunt. Si in hunc sensum finalis causa vsurpetur, nullos habet suæ latitudinis terminos. Idè non de fine secundum hanc acceptionem nobis est disputatio constituenda; sed de fine, seu causa finali, quæ per sui representationem mouet principium cognoscitivum, & appetitivum, illudque ad sui amorem rapit, & ad sui prosecutionem inclinatur, atque determinatur.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid, & quonplex sit finis?

Definita fuit à Philosopho causa finalis, desumpta in sensu à nobis explicato, in 2. lib. cap. 3. text. 39. his verbis, *id cuius gratia, vt deambulandi sanitas*. Clarius 2. Metaph. text. 8. inquit idem Arist. *Finis est, cuius gratia cetera sunt*. Sibi semper constans, lib. 1. de generat. text. 55. postquam dixerat agens ad causam efficientem spectare, de fine annectit. *Cuius autem gratia cetera sunt, actiua non est*: ac si diceret, finalis causa vtens definitione loco definiti, non est actiua. Eodem modo loquitur text. 80. & lib. 1. & hic cap. 7. quibus locis innuitur finem propter se amari, & omnia propter ipsum. Ex his Philosophi locis desumpta est definitio, quæ vulgo circumfertur: *Finis est, cuius gratia cetera sunt: ipse verò nullius gratia*. Posterior definitionis pars prioris est explicatio: si enim omnia sunt propter finem, certum est ipsum